

3 ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΕΠ ΚΡΗΤΗΣ 2021-2027

3.1 ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΠ ΚΡΗΤΗΣ 2021-2027

Σύμφωνα με τα Συμπεράσματα της Έκτακτης Συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που πραγματοποιήθηκε στις 17-21 Ιουλίου 2020, ο προσανατολισμός της Πολιτικής της Συνοχής για την ΠΠ 2021-2027 διαμορφώνεται από:

- Την ανάγκη αντιμετώπισης της κρίσης και τη στόχευση στην οικονομική ανάκαμψη.
- Το ρόλο της για μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υποστηρίζοντας όμως την ευρύτερη στόχευση για μία πράσινη, ψηφιακή και ανθεκτική Ευρώπη.
- Την άμεση διασύνδεση με το Ευρωπαϊκό εξάμηνο και τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις που προβλέπονται από αυτό, καθώς επίσης με τις στρατηγικές για τη βέλτιστη οικονομική διακυβέρνηση, την αποτελεσματική εφαρμογή του κράτους δικαίου και του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

Στο πλαίσιο αντιμετώπισης των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19 και για την ώθηση της ευρωπαϊκής οικονομίας να ανακάμψει από την πανδημία, οι Αρχηγοί των Κρατών-Μελών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συμφώνησαν με βάση τη σχετική πρόταση της Επιτροπής, σε ένα σημαντικότατο πακέτο ανάκαμψης για την περίοδο 2021-2027, το οποίο συνδυάζει το **Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ)** με το νέο μέσο ανάκαμψης "**Next Generation EU**". Η κεντρική ιδέα του Ευρωπαϊκού πακέτου ανάκαμψης βασίζεται σε τέσσερις στόχους πολιτικής:

1. Προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της Ένωσης.
2. Ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής ανθεκτικότητας.
3. Μετριασμός των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της κρίσης.
4. Υποστήριξη του πράσινου και ψηφιακού μετασχηματισμού.

Οι πολιτικές της ΕΕ την περίοδο 2021-2027 θα καθοδηγούνται από τους εξής πέντε κύριους στόχους:

1. Μια **Εξυπνότερη Ευρώπη**, μέσω της καινοτομίας, της ψηφιοποίησης, του οικονομικού μετασχηματισμού και της στήριξης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.
2. Μια **Πιο Πράσινη Ευρώπη** χωρίς εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, που εφαρμόζει τη συμφωνία του Παρισιού και επενδύει στην ενεργειακή μετάβαση, στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.
3. Μια **Πιο Συνδεδεμένη Ευρώπη**, με στρατηγικά δίκτυα μεταφορών και ψηφιακά δίκτυα.
4. Μια **Πιο Κοινωνική Ευρώπη**, που υλοποιεί τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και στηρίζει την ποιοτική απασχόληση, την εκπαίδευση, τις δεξιότητες, την κοινωνική ένταξη και την ίση πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη.
5. Μια **Ευρώπη Πιο Κοντά στους Πολίτες**, με τη στήριξη των αναπτυξιακών στρατηγικών που καταρτίζονται σε τοπικό επίπεδο και της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης σε όλη την ΕΕ.

Σε εθνικό επίπεδο οι προτεραιότητες που τίθενται βάσει των παραπάνω Στόχων Πολιτικής διαμορφώνονται ως εξής:

- 1. ΣΠ1 «Μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού».** Κεντρικός στόχος για την ελληνική οικονομία είναι η συστηματική αύξηση της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας (δηλαδή της σχετικής συμμετοχής των διεθνώς εμπορευσίμων αγαθών και υπηρεσιών στο εθνικό προϊόν) καθώς και η στενότερη σύνδεση της παραγωγής με την τεχνολογία και την καινοτομία. Η στροφή της οικονομίας προς αυτή την κατεύθυνση θα πραγματοποιηθεί με τρόπο συμβατό με τους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους της χώρας.
- 2. ΣΠ2 «Μια πιο πράσινη χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και ανθεκτική Ευρώπη μέσω της προώθησης της καθαρής και δίκαιης ενεργειακής μετάβασης, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων».** Οι κύριες επιλογές πολιτικής στον τομέα της ενέργειας αφορούν τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης σε όλους τους τομείς, την προώθηση της αυτονομίας με χρήση των ΑΠΕ για αυτοπαραγωγή και συστημάτων αποθήκευσης, τη χρήση ΑΠΕ για θέρμανση/ψύξη, την μετάβαση των νησιών σε καθαρές μορφές ενέργειας, την ενίσχυση διασυνοριακών έργων διασύνδεσης, την αναβάθμιση δικτύων μεταφοράς και διανομής, την ανάπτυξη κέντρων ενεργειακού ελέγχου και «έξυπνων» ενεργειακών συστημάτων και αποθήκευση σε τοπικό επίπεδο, την προώθηση πρακτικών αλιείας χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.
- 3. ΣΠ3 «Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων ΤΠΕ».** Στοχεύοντας στον οικονομικό/ψηφιακό μετασχηματισμό ενισχύεται η συνδεσιμότητα με ευρυζωνική πρόσβαση υψηλών ταχυτήτων και στηρίζεται η ανάπτυξη προσβάσιμων, υψηλής ποιότητας, πολυτροπικών, ανθεκτικών στην κλιματική αλλαγή, έξυπνων και βιώσιμων υποδομών και συστημάτων μεταφορών.
- 4. ΣΠ4 «Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων».** Κεντρική επιδίωξη των παρεμβάσεων στον ΣΠ4 είναι μια πιο κοινωνική Ελλάδα μέσω της επένδυσης στο ανθρώπινο δυναμικό και της διασφάλισης ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες και αγαθά.
- 5. ΣΠ5 «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών».** Οι ολοκληρωμένες χωρικές στρατηγικές με την αξιοποίηση των χωρικών εργαλείων Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ) και ΤΑΠΤΟΚ θα εφαρμοστούν σε περιοχές που θα πληρούν κατ' ελάχιστο τα κριτήρια που θα προσδιοριστούν από τις εθνικές αρχές και θα αναφερθούν στα Προγράμματα.
- 6. Ειδικός Στόχος για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.** Η δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών, εδράζεται, κατ' εφαρμογή σχετικού σχεδίου δράσης, σε πέντε πυλώνες: καθαρή ενέργεια, έξυπνη αγροτική παραγωγή, βιώσιμος τουρισμός, βιοτεχνία-βιομηχανία-εμπόριο και τεχνολογία-εκπαίδευση. Οι προγραμματιζόμενες δράσεις/ επενδύσεις θα είναι σε συμφωνία με τα εδαφικά σχέδια μετάβασης, τα οποία θα παρέχουν λεπτομερή στοιχεία για τις ανάγκες οικονομικής διαφοροποίησης, απόκτησης νέων δεξιοτήτων και περιβαλλοντικής αποκατάστασης.

Στο πλαίσιο του Στρατηγικού Σχεδιασμού της Περιφέρειας Κρήτης (ΕΠ-ΣΣ 2020-2023) (118/2020 Απόφαση Περιφερειακού Συμβουλίου), διατυπώνονται τέσσερις Αναπτυξιακοί Στόχοι ως ακολούθως:

- 1. Ποιοτική Ανάπτυξη,** με εξειδίκευση της οικονομίας περιβαλλοντικά φιλικής, ενσωμάτωση καινοτομιών και εφαρμογών ΤΠΕ και παράλληλη ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας.

- 2. Ενεργός Περιβαλλοντική Διαχείριση**, με πρόληψη επιπτώσεων στο περιβάλλον, ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων και ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στα έργα και δραστηριότητες.
- 3. Δυναμική Κοινωνική Συνοχή**, με ενίσχυση της δημογραφικής/κοινωνικής δυναμικής, φροντίδα ευάλωτων ηλικιακών/κοινωνικών ομάδων και δημιουργία ευκαιριών για τους νέους μέσα από ενεργές και δυναμικές πολιτικές σε αντίδιαστολή της παθητικής αντιμετώπισης των κοινωνικών επιπτώσεων.
- 4. Αποτελεσματική Διακυβέρνηση**, με ενίσχυση των ικανοτήτων της δημόσιας διοίκησης και της ενεργού και αποδοτικής συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών στην αναπτυξιακή διαδικασία και υιοθέτηση κοινωνικών καινοτομιών.

Οι εν λόγω στόχοι εφαρμόζονται στο **ΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2021-2027** το οποίο δομείται από **8 Προτεραιότητες** συμπεριλαμβανόμενης της Τεχνικής Βοήθειας και **19 Ειδικούς Στόχους**, οι οποίοι συσχετίζονται με τους **Στόχους της Πολιτικής Συνοχής** ως προς την σκοπιμότητα και τη στόχευση τους, ως ακολούθως:

Στόχος Πολιτικής 1 «Μια Ευρώπη πιο ανταγωνιστική και πιο έξυπνη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού και των περιφερειακών διασυνδέσεων ΤΠΕ»

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης εφαρμόστηκε στην Κρήτη συστηματικά, με διευρυμένη διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης. Περισσότερα από 400 έργα που υποστηρίζουν την καινοτόμο επιχειρηματικότητα χρηματοδοτούνται από το ΕΣΠΑ 2014-2020. Ενισχύθηκε η σχέση επιχειρηματικής και ερευνητικής κοινότητας με αποτέλεσμα διατήρηση ή και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στους εμπλεκόμενους φορείς, προς όφελος του brain drain. Η Περιφέρεια εγκατέστησε δομές διακυβέρνησης και ενίσχυσε την παρακολούθηση της RIS. Από την εφαρμογή της αντλήθηκαν τα παρακάτω συμπεράσματα για τη βελτιστοποίηση της διαδικασίας σχεδιασμού και υλοποίησης των δράσεων που ενισχύουν την καινοτομία σε περιφερειακό επίπεδο:

- A. Σχετική αναντιστοιχία αντιλήψεων, επιδιώξεων και εξειδικεύσεων μεταξύ παραγωγικής και ερευνητικής βάσης.** Σύμφωνα με τα δεδομένα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τις Συστάδες και τη Βιομηχανική Αλλαγή (2017), η περιφερειακή οικονομία έχει εξειδικευτεί σε 5 τομείς. Τον τομέα Φιλοξενία και Τουρισμός (4,62), μοναδική συστάδα επιχειρήσεων σε επίπεδο ΕΕ, τον αναδυόμενο/διακλαδικό τομέα Βιομηχανίες των Εμπειριών (3,73), την Επεξεργασία και Μεταποίηση Τροφίμων (2,20), τη Διανομή και Ηλεκτρονικό Εμπόριο (1,30) και τις Περιβαλλοντικές Υπηρεσίες (1,09). Η αντιστοιχία τεχνολογικής βάσης (πατέντες) και ερευνητικής βάσης (επιστημονικές δημοσιεύσεις) παρουσιάζει υψηλή επίδοση στα πεδία Βιολογία, Χημεία, Βασικές Τεχνολογίες Γενικής Εφαρμογής/Στρατηγικές Τεχνολογίες, Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας, Φυσική και Αστρονομία, και Επιστήμες Γης και Περιβάλλοντος. Αντιθέτως, η εν λόγω αντιστοιχία παρουσιάζει χαμηλή επίδοση στα πεδία Γεωργία, Αλιεία και Δασοκομία, Βιοϊατρική Έρευνα, Κλινική Ιατρική, Δημόσια Υγεία και Υπηρεσίες Υγείας, Μαθηματικά και Στατιστική, Δομημένο Περιβάλλον και Σχεδιασμός, Οικονομικά και Επιχειρήσεις (The importance of scientific domains for technological diversification in European regions, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021).

Ως εκ τούτου, η ενίσχυση ερευνητικών υποδομών προσανατολισμένων σε τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής διάστασης της Εθνικής RIS μπορεί να βελτιώσει την παραπάνω αναφερόμενη αντιστοιχία, προς όφελος του brain gain.

- B. Περιορισμένη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων έρευνας για την ενίσχυση της περιφερειακής οικονομίας.** Το επιχειρηματικό οικοσύστημα έχει αναπτύξει ροπή προς την καινοτομία. Η Κρήτη χαρακτηρίζεται ως moderate innovator στον Πίνακα Αποτελεσμάτων Περιφερειακής Καινοτομίας 2021. Η τιμή του δείκτη «Περιφερειακή Καινοτομία» είναι

μεγαλύτερη από το Μ.Ο της χώρας. Ωστόσο, δεν καταγράφονται αυξημένες δυνατότητες δημιουργίας νέων ανταγωνιστικών προϊόντων με ενσωμάτωση υψηλής τεχνολογίας, καθώς η εφαρμογή πατεντών σε συγκεκριμένα πεδία, αν και βελτιωμένη από την περίοδο 2000-2009, παραμένει χαμηλή την περίοδο 2010-2015 σε επίπεδο ΕΕ28 (ESPON, T4 – Territorial Trends in Technological Transformations, 2020). Επιπλέον, η απόδοση στους δείκτες του Πίνακα Αποτελεσμάτων Περιφερειακού Οικοσυστήματος, που μετράει παράγοντες ευνοϊκούς για δημιουργία συστάδων επιχειρήσεων και βιομηχανική αλλαγή (εκσυγχρονισμό) παραμένει χαμηλή. Συμπερασματικά, η αδύναμη διασύνδεση των τομέων καθώς και οι χαμηλοί περιφερειακοί πολλαπλασιαστές περιορίζουν τις προοπτικές οικονομικής μεγέθυνσης (ΟΟΣΑ, Regional Policy for Greece Post-2020).

Ως εκ τούτου, η ενίσχυση προγραμμάτων συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων προσανατολισμένων σε τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής διάστασης της Εθνικής RIS θα ενισχύσει την αποδοτικότητα του περιφερειακού οικοσυστήματος καινοτομίας.

- Γ.** Έλλειψη συνοχής στην πολυεπίπεδη διακυβέρνηση και ανεπάρκεια του συντονισμού στην εφαρμογή μεταξύ κέντρου και περιφέρειας. Οι δυσκολίες του Περιφερειακού Συστήματος Διακυβέρνησης αφορούν στη διαρκή και ανατροφοδοτούμενη διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης, στην παρακολούθηση της RIS, στην εδραίωση του ρόλου των θεσμικών οργάνων και στην έλλειψη ειδικών δομών υποστήριξης. Οι πολλαπλές πηγές χρηματοδότησης καθιστούν δύσκολη την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων. Η διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης μετατοπίζει χρονικά την έκδοση των προσκλήσεων. Η συνθετότητα του Πληροφοριακού Συστήματος Κρατικών Ενισχύσεων (ΠΣΚΕ) ενισχύει την πολυπλοκότητα και τις καθυστερήσεις.
- Δ.** Η αναθεωρημένη Εθνική Στρατηγική Έξυπνη Εξειδίκευσης, η οποία τροφοδοτεί την περιφερειακή διάσταση της Εθνικής Στρατηγικής ενισχύει τη στροφή προς τον Ευφυή Τουρισμό και Πολιτισμό, τη Βιώσιμη Γεωργία και την Υγεία και Ευεξία. Παράλληλα, οι τομείς των Ψηφιακών Τεχνολογιών, της Βιώσιμης Χρήσης των Πόρων και της κυκλικής οικονομίας, ενσωματώνονται ως οριζόντιοι καταλύτες, ενισχύοντας τον μετασχηματισμό των άλλων παραγωγικών τομέων προς την κατεύθυνση της ψηφιακής και πράσινης μετάβασης και μπλε οικονομίας.
- Ε.** Η ανάκαμψη της περιφερειακής οικονομίας μετά το πέρας της πανδημίας θα απαιτήσει την ενδυνάμωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος μέσω μιας δέσμης στοχευμένων κινήτρων τα οποία θα υποστηρίξουν την ανάπτυξη επενδύσεων σε τομείς και κλάδους που ενισχύουν την περιφερειακή εξειδίκευση και μεγέθυνση. Το πρόγραμμα θα επιδιώξει την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και των υφισταμένων επιχειρήσεων, καθώς και την υποστήριξη νέων/νεοφυών επιχειρήσεων σε τομείς της Περιφερειακής Διάστασης της Εθνικής RIS.

Οι δράσεις του Προγράμματος στους παραπάνω τομείς λειτουργούν σε συμβατότητα και συμπληρωματικά με τις δράσεις των ΕΠ: Ανταγωνιστικότητα, Ψηφιακός Μετασχηματισμός, Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση, ΕΤΘΑΥ και ΕΓΤΑΑ και RRF.

Στόχος Πολιτικής 2 «Μια πιο πράσινη και ανθεκτική Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και καθ' οδόν προς μια οικονομία καθαρών μηδενικών εκπομπών, μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας»

- A.** Βασική πρόκληση στο δομημένο περιβάλλον της Κρήτης υπό το πρίσμα της κλιματικής αλλαγής αποτελεί η μείωση των εκπομπών CO₂ μέσω της **βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης των υποδομών του δημόσιου τομέα**. Η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στο Δημόσιο Τομέα της Κρήτης (9,5% επί της συνολικής κατανάλωσης, ΕΛΣΤΑΤ 2012) υπερβαίνει τον εθνικό Μ.Ο. (5,8%). Συνεπώς, η ανάγκη προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή των δημοσίων υποδομών της Κρήτης με βελτίωση της θερμικής και ενεργειακής τους απόδοσης αποτελεί προτεραιότητα, η οποία αναδεικνύεται στο Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στη Κλιματική Αλλαγή. Ειδικότερα το πρόγραμμα θα επικεντρωθεί στην Εξοικονόμηση ενέργειας σε δημόσια κτίρια αρμοδιότητας ΟΤΑ Α & Β βαθμού, σε συμπληρωματικότητα με δράσεις του προγράμματος «Περιβάλλον» και RRF. Υποστηρίζονται οι στόχοι του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ενεργειακή Απόδοση, καθώς και ο στόχος του 30% για δράσεις κλιματικής αλλαγής του ΕΤΠΑ.
- B.** Η Κρήτη είναι η 7η Περιφέρεια της χώρας σε αριθμό κηρύξεων έκτακτης ανάγκης. Οι περισσότερες οφείλονται σε βροχοπτώσεις και πλημμύρες (Στατιστική Επισκόπηση Κηρύξεων Περιόδου 2014 -2018, ΓΓΠΠ). Η εικόνα επιδεινώνεται το 2019-2020, τόσο ως προς τον αριθμό των κηρύξεων όσο και ως προς την έκταση και το πλήθος των πληγισμών ΔΕ, που καλύπτουν το σύνολο σχεδόν της Κρήτης (Χάρτες 2019-2020, ΓΓΠΠ, Διεύθυνση Σχεδιασμού & Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών). Από την 1η αναθεώρηση της Προκαταρκτικής Αξιολόγησης Κινδύνων Πλημμύρας (2020, 2η έκδοση) προσδιορίζονται Ζώνες Δυσηκτικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας. Επιπλέον, η Κρήτη χαρακτηρισμένη ως περιοχή υψηλού σεισμικού κινδύνου έχει πληγεί πρόσφατα από τον ισχυρό καταστροφικό σεισμό την 27ης/10/2021. Το πρόγραμμα θα συμβάλει στην πρόληψη και προστασία της Κρήτης από **φυσικές καταστροφές σχετιζόμενες με την κλιματική αλλαγή**, με την κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων μικρής κλίμακας στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων που θέτει το **Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας**, σε συμπληρωματικότητα με το πρόγραμμα «Περιβάλλον» και το RRF. Επιπλέον, θα συμβάλει στην **ενίσχυση της ετοιμότητας των ΟΤΑ Α' & Β' βαθμού** για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών στο πλαίσιο του επιχειρησιακού σχεδιασμού τους, σε συμπληρωματικότητα με το πρόγραμμα «Πολιτική Προστασία» και το RRF. Υποστηρίζεται ο στόχος του 30% για δράσεις κλιματικής αλλαγής του ΕΤΠΑ.
- Γ.** Η 1η αναθεώρηση του **Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών** του Υδατικού Διαμερίσματος Κρήτης αναφέρει ότι από τις ετήσιες αναλήψεις υδάτων 16% αφορά στο νερό ύδρευσης. Στα συνταχθέντα γενικά σχέδια ύδρευσης (master plans) των σημαντικών αστικών κέντρων της Κρήτης αναδεικνύονται οι κύριες ανάγκες για την ενίσχυση της αποδοτικότητας και της αειφόρου χρήσης του νερού ύδρευσης **υπό το πρίσμα της κλιματικής αλλαγής** και προτείνονται οι βασικές παρεμβάσεις για καταγραφή, έλεγχο/μείωση διαρροών, ενίσχυση δυναμικότητας/επέκταση δικτύων ύδρευσης, διασφάλιση ποιότητας του νερού και οικονομική βιωσιμότητα των υπηρεσιών ύδατος. Το πρόγραμμα επιδιώκει την αποτελεσματική διαχείριση του νερού ύδρευσης μέσω παρεμβάσεων που μειώνουν τις απώλειες των δικτύων και βελτιώνουν την ποιότητα του νερού λαμβάνοντας υπόψη τη νέα Ευρωπαϊκή οδηγία (EU) 2020/2184. Θα χρηματοδοτηθούν έργα συμβατά με το Επιχειρησιακό Σχέδιο Ποσίμου νερού της χώρας.
- Υπάρχει συμπληρωματικότητα με τα προγράμματα: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, RRF και ΕΠΤΑΑ. Υποστηρίζεται ο στόχος του 30% για δράσεις κλιματικής αλλαγής του ΕΤΠΑ.
- Δ.** Οι καταγεγραμμένες απαιτήσεις σε έργα διαχείρισης υγρών αποβλήτων που εμπίπτουν στις διατάξεις της οδηγίας 91/271/ΕΟΚ, για 30 οικισμούς Β' και Γ' προτεραιότητας της Περιφέρειας Κρήτης θα καλυφθούν πλήρως μέχρι το πέρας του ΕΣΠΑ 2021-2027, σύμφωνα με το **Περιφερειακό Σχέδιο διαχείρισης λυμάτων Οικισμών Προτεραιότητας**. Το πρόγραμμα θα συμβάλει στην κατασκευή των σχετικών υποδομών σε παράκτιες τουριστικές και ευαίσθητες οικολογικά περιοχές, στο πλαίσιο του ισχύοντος **Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Κρήτης**. Εφόσον αναδειχθούν νέες ανάγκες για οικισμούς προτεραιότητας Β & Γ μετά την απογραφή του 2021, το πρόγραμμα θα τις υποστηρίξει κατά προτεραιότητα.

- E.** Στον τομέα της διαχείρισης στερεών αποβλήτων απαιτούνται επενδύσεις αλλά και μεταρρυθμίσεις για την επίτευξη των στόχων που θέτει ο νέος ΕΣΔΑ (Αύξηση της ανακύκλωσης στο 55% το 2025 και στο 60% το 2030, χωριστή συλλογή οργανικών αποβλήτων (καφέ κάδος) και ανάπτυξη σχετικών υποδομών σε όλη την επικράτεια μέχρι το 2022). Σημαντική πρόκληση αποτελεί η επιτάχυνση της μετάβασης στη κυκλική οικονομία, η συμπλήρωση μικρής κλίμακας υποδομών διαχείρισης (πράσινα σημεία, τοπικές μονάδες κομποστοποίησης κλπ.), η αποτελεσματική συλλογή στην πηγή, η ολοκλήρωση και λειτουργία των επενδύσεων ανάκτησης και ανακύκλωσης. Το πρόγραμμα θα συμβάλει στην κατασκευή μικρών υποδομών ανακύκλωσης (Πράσινες γωνιές) στο πλαίσιο των Στρατηγικών ΒΑΑ και ΟΧΕ του ΣΠ5 συμπληρωματικά με τις δράσεις του προγράμματος ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ και το RRF.
- ΣΤ.** Οι πράσινες υποδομές στον αστικό χώρο μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσο για την ενίσχυση της αστικής ανθεκτικότητας με περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων της αστικοποίησης, της ανθρωπίνης δραστηριότητας και της κλιματικής αλλαγής. Στο Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή αναδεικνύεται η ανάγκη προσαρμογής των κοινόχρηστων χώρων των αστικών κέντρων στην κλιματική αλλαγή με ανάπτυξη βιοκλιματικών υποδομών, αύξηση του αστικού πρασίνου και την εν γένει ενίσχυση των πράσινων υποδομών. Το πρόγραμμα θα επιδιώξει αύξηση του αστικού πρασίνου με μέριμνα για την αστική βιοποικιλότητα σε συμφωνία με την **Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα**, ανάπτυξη/προώθηση βιοκλιματικών υποδομών στον δημόσιο χώρο και βελτίωση του θερμικού περιβάλλοντος των αστικών κέντρων της Κρήτης, συμβάλλοντας στη μείωση των εκπομπών CO₂ και την κλιματική «ουδετερότητα» των αστικών περιοχών. Υποστηρίζεται ο στόχος του 30% για δράσεις κλιματικής αλλαγής του ΕΤΠΑ.
- Z.** Το πρόγραμμα θα επιδιώξει μέσω των **Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης** του ΣΠ5 την προώθηση της βιώσιμης πολυτροπικής αστικής κινητικότητας σε τέσσερα αστικά κέντρα της Κρήτης με υλοποίηση αειφορικών και φιλικών προς το περιβάλλον παρεμβάσεων (οδικές συγκοινωνίες, ηλεκτροκίνηση, ποδηλατόδρομοι, ευφυή συστήματα μεταφορών κ.α.) σε συμφωνία με τα **Σχέδια Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ)**, συμβάλλοντας στη μείωση των εκπομπών CO₂ και την κλιματική «ουδετερότητα» των αστικών περιοχών λαμβάνοντας υπόψη το **Εθνικό Πρόγραμμα Ελέγχου της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης (ΕΠΕΑΡ)** και τα **Σχέδια Ποιότητας Αέρα**.
- H.** Η προστασία της βιοποικιλότητας και η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών και του δικτύου NATURA 2000, και η βελτιωμένη πρόσβαση σε ΑμΕΑ σε περιοχές φυσικού ενδιαφέροντος θα επιδιωχθεί κατά κύριο λόγο μέσω της ΟΧΕ εκτός ΒΑΑ του ΣΠ5, σε συμφωνία με την **Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα**. Συμπληρωματικά λειτουργούν τα προγράμματα: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΕΤΘΑΥ & ΕΓΤΑΑ και το RRF.

Στόχος Πολιτικής 3 «Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας»

Το περιφερειακό και εθνικό οδικό δίκτυο της Κρήτης δεν έχει ακόμη επιτύχει τα επιθυμητά επίπεδα απόδοσης με όρους απαιτούμενου χρόνου μετακίνησης και οδικής ασφάλειας. Ο δείκτης απόδοσης (63,9) υπολείπεται του Μ.Ο. της χώρας (75,2) και της ΕΕ28/χωρών ΕΖΕΣ (70,7). Η αναλογία των θανατηφόρων επί του συνόλου των ατυχημάτων στην Κρήτη (28%) είναι πολλαπλάσια της χώρας (6%). Στην 1η αναθεώρηση του **Στρατηγικού Πλαισίου Επενδύσεων Μεταφορών 2014-2025** αναφέρεται ως μια από τις προτεραιότητες: Η συμπλήρωση/αναβάθμιση τμημάτων του οδικού δικτύου (εθνικού και περιφερειακού) που διευκολύνουν τη σύνδεση ζωνών με αγροτική και τουριστική δραστηριότητα και ζωνών με ιδιαίτερα στοιχεία ιστορικού και φυσικού περιβάλλοντος με το ΔΕΔ-Μ. Το **Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών (ΕΣΣΜ) με ορίζοντα το 2037** εξειδικεύει επίσης τους οδικούς άξονες προτεραιότητας.

Το πρόγραμμα επιδιώκει τη βελτίωση της απόδοσης και οδικής ασφάλειας του περιφερειακού, εθνικού και τοπικού οδικού δικτύου της Κρήτης, λαμβάνοντας υπόψη το στόχο **fit for 55** και το **Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Οδική Ασφάλεια 2021-2027**, λειτουργώντας συμπληρωματικά στα προγράμματα ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ και RRF που ενισχύουν την αναβάθμιση/κατασκευή του Διευρωπαϊκού Δικτύου και των λιμένων της Κρήτης.

Στόχος Πολιτικής 4/ΕΤΠΑ «Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων»

- A.** Η ενίσχυση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες (συμπεριλαμβανομένης της προσχολικής) τίθενται ως προτεραιότητα. Η δημιουργία και αναβάθμιση υποδομών και εξοπλισμού **βάσει χαρτογράφησης αναγκών** εντάσσεται στην εν λόγω προτεραιότητα. Στην Κρήτη μεγαλύτερες ανάγκες σχολικών υποδομών καταγράφονται στα αστικά ή ημιαστικά κέντρα ειδικότερα για νηπιαγωγεία και ειδικά σχολεία, καθώς και σε περιοχές που επλήγησαν τα τελευταία χρόνια από φυσικές καταστροφές (πλημμύρες & σεισμούς). Η μεγάλη σεισμικότητα της περιφέρειας επιβάλει την ενίσχυση της στατικής επάρκειας των σχολικών υποδομών οι οποίες γηράσκουν, προκειμένου να εξασφαλιστεί η απαιτούμενη ασφάλεια. Οι θεσμικές αλλαγές στην Γ' βαθμια εκπαίδευση και η μεγάλη συγκέντρωση ΑΕΙ στην Κρήτη δημιουργεί ανάγκες αναβάθμισης/προσαρμογής των υποδομών των τριών Πανεπιστημίων της Κρήτης προκειμένου να παρέχουν ανταγωνιστικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις σύγχρονες ανάγκες συμβατές με την εθνική πολιτική.

Υπάρχει συμπληρωματικότητα με τις δράσεις ΕΚΤ+ και το Πρόγραμμα: «Ανθρώπινο Δυναμικό» και το RRF (Άξονας 3.2 και 3.4)

- B.** Ο εκσυγχρονισμός και η δημιουργία υποδομών κοινωνικής προστασίας στη βάση διαπιστωμένων αναγκών που ενδυναμώθηκαν από την πανδημία αναμένεται να ενισχύσουν την κοινωνική ένταξη σε συμπληρωματικότητα και με δράσεις του ΕΚΤ+. Στρατηγική επιλογή αποτελεί η προώθηση παρεμβάσεων αποϊδρυματοποίησης και μετάβασης στη φροντίδα σε επίπεδο οικογένειας και κοινότητας των παιδιών και ατόμων με αναπηρία Με δεδομένη τη διαχρονική αύξηση του προσδόκιμου ζωής στα 82 χρόνια, παραμένει η ανάγκη ενίσχυσης του δικτύου των δομών φιλοξενίας και ημερήσιας φροντίδας ηλικιωμένων. Το πρόγραμμα θα επιδιώξει την ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών στη βάση χαρτογραφημένης ιεράρχησης των αναγκών της Κρήτης σε συμπληρωματικότητα με το RRF (Άξονας 3.4).
- Γ.** Η πανδημία ανέδειξε την ανάγκη περαιτέρω βελτίωσης της υγειονομικής περίθαλψης, προκειμένου να διασφαλιστεί υψηλότερη ποιότητα υπηρεσιών υγείας, μεγαλύτερη πρόσβαση και καλύτερη σχέση ποιότητας/τιμής. Στην κατεύθυνση αυτή συμβάλουν οι σύγχρονες υποδομές υγείας της Κρήτης (κτίρια, εξοπλισμός, κινητές μονάδες, ειδικές κλίνες, επείγουσα φροντίδα). Η καθολική υγειονομική κάλυψη ως βασική επιλογή τοποθετεί την ΠΦΥ στο επίκεντρο του δικτύου υγείας στην κοινότητα. Η Κρήτη κατατάσσεται 7^η Περιφέρεια της χώρας στο δείκτη νοσοκομειακές κλίνες ανά 100.000 κάτοικοι (τιμή δείκτη 377 με ΜΟ Χώρας 419 και ΜΟ ΕΕ27 537 (Eurostat 2018). Ανάγκες καταγράφονται στην αναβάθμιση των κτιριακών υποδομών οι οποίες γηράσκουν, στην τεχνολογική αναβάθμιση του βιοϊατρικού εξοπλισμού, των ειδικών κλινών και κινητών μονάδων υγείας όλων των βαθμίδων. Το πρόγραμμα ενισχύει τις υποδομές του δικτύου των Περιφερειακών και Πολυδύναμων Ιατρείων της ΠΦΥ, την αναβάθμιση των υποδομών των νοσοκομείων και ΕΚΑΒ, στο πλαίσιο ιεράρχησης χαρτογραφημένων αναγκών, σε συμπληρωματικότητα με το ΕΚΤ+ και το RRF(Άξονας 3.3 και 3.4).
- Δ.** Στην Κρήτη καταγράφονται 501 διατηρητέα κτίσματα, 99 παραδοσιακοί οικισμοί, 123 μνημεία, 60 αρχαιολογικοί χώροι, 50 μουσεία και 52 ιστορικές εκκλησίες και μονές. Το δίκτυο των Μινωικών Ανακτόρων/αρχαιολογικών χώρων αποτελεί μοναδικό κεφάλαιο για την

Κρήτη. Αρχαιολογικοί χώροι και μουσεία της Κρήτης αποτελούν σημαντικούς πόλους έλξης επισκεπτών με διαχρονικά αυξανόμενη επισκεψιμότητα πάνω από 50% από το 2014 έως το 2019 (ΕΛΣΤΑΤ).

Το πρόγραμμα επιδιώκει:

- Την ανάδειξη, αξιοποίηση και ενοποίηση των μνημειακών συνόλων και αρχαιολογικών χώρων υψηλής επισκεψιμότητας και διασύνδεσή τους με την τοπική οικονομία και κοινωνία ενισχύοντας και τον τουρισμό ποιότητας, με αξιοποίηση και των ΤΠΕ.
- Την προστασία των μνημειακών συνόλων από την κλιματική αλλαγή.
- Την ενίσχυση των υποδομών σύγχρονου πολιτισμού.
- Την ενίσχυση/συμπλήρωση και αξιοποίηση της πολυεπίπεδης μουσειακής υποδομής.
- Την προβολή του πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος της Κρήτης διεθνώς.

Στοχευμένες δράσεις προβλέπονται και στις Στρατηγικές ΒΑΑ και ΟΧΕ του ΣΠ5. Το πρόγραμμα λειτουργεί συμπληρωματικά με τα προγράμματα: Ψηφιακός Μετασχηματισμός και το RRF (Άξονας 4.6).

Στόχος Πολιτικής 4/EKT+ «Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων»

- A.** Η Κρήτη αντιμετωπίζει υψηλό ποσοστό ανεργίας (13,6%) σε σχέση με την ΕΕ, αλλά το χαμηλότερο στη χώρα (13η θέση), με ποσοστά δυσμενέστερα στο νοτιοανατολικό και νοτιοδυτικό τμήμα της Περιφέρειας (Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης (ΠΠΚΕ), 2021). Οι τιμές επιδεινώθηκαν με την πανδημία. Οι γυναίκες αποτελούν το 60% του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων (ΟΑΕΔ, 2014-2020). Παραμένει η ανάγκη για βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία (νέοι, γυναίκες, μακροχρόνια άνεργοι κλπ.) μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης, της κατάρτισης και της κοινωνικής οικονομίας.
- B.** Η Κρήτη κατέχει την **3^η θέση στη χώρα όσον αφορά στον κίνδυνο φτώχειας** με ποσοστό 15,2%. Ωστόσο, το 18,9% του πληθυσμού αδυνατεί να καλύψει 4 από τις 9 βασικές ανάγκες που θεωρούνται κρίσιμες για την ευημερία (ΠΠΚΕ, 2021). Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Έκθεση Σκοπιμότητας για την Εγγύηση για το Παιδί (Feasibility Study for a Child Guarantee) η Ελλάδα αποτελεί χώρα υψηλού κινδύνου όσον αφορά την παιδική στέρηση και τον κίνδυνο φτώχειας.

Το πρόγραμμα θα επιδιώξει:

- Την **καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας** και της προώθησης της **παιδικής προστασίας** σε συμφωνία με τη σύσταση του Συμβουλίου (ΕΕ) 2021/1004 για τη θέσπιση ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά. Έμφαση θα δοθεί στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, στην εκπαίδευση και στις σχολικές δραστηριότητες, υγειονομική περίθαλψη και αποτελεσματική πρόσβαση σε υγιεινή διατροφή.
  - Την **παροχή υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας χωρίς αποκλεισμούς**, μέσω του πολυεπίπεδου δικτύου κοινωνικών δομών και των διευρυμένων Κοινοτικών Κέντρων.
  - Την **ενεργό ένταξη**, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ενεργό συμμετοχή, τη βελτίωση της απασχολησιμότητας για τις μειονεκτούσες ομάδες (ΑΜΕΑ, ηλικιωμένοι, ΡΟΜΑ, ΤCΝs κλπ.).
- Γ.** Στην Κρήτη το 7% του πληθυσμού δεν έχει πρόσβαση σε **υπηρεσίες υγείας** και ο δείκτης υγείας πληθυσμού, ενώ εμφάνισε σημαντική ανάκαμψη το 2016 συγκριτικά με το 2013, το 2019 δείχνει τάση μείωσης. Η καθολική υγειονομική κάλυψη ως βασική επιλογή απαιτεί την

ΠΦΥ επίκεντρο του δικτύου υγείας στην κοινότητα. Το πρόγραμμα θα επιδιώξει την ισότιμη και έγκαιρη πρόσβαση σε ποιοτικές και οικονομικά προσιτές **υπηρεσίες υγειονομικής περιθαλψής** με έμφαση στην πρόληψη στο πλαίσιο και της ενεργού και υγιούς γήρανσης. Προτεραιότητα αποτελεί επίσης η **Ψυχική Υγεία** με έμφαση στο παιδί και τους ηλικιωμένους και η **αποασυλοποίησης**, οι νέες υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας και η **αντιμετώπιση των εξαρτήσεων**.

Το πρόγραμμα λειτουργεί συμπληρωματικά στα προγράμματα: Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Ψηφιακός Μετασχηματισμός, RRF και HRSC.

Στόχος Πολιτικής 5 «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της μέσω προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης όλων των τύπων περιοχών και των τοπικών πρωτοβουλιών»

- A.** Ο αστικός πληθυσμός της Κρήτης (46,8% επί του συνόλου) κατανέμεται σε 8 αστικές περιοχές με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων, εκ των οποίων οι 2 υπερβαίνουν τους 50.000 (ΕΛΣΤΑΤ 2011). Οι πόλεις βρίσκονται αντιμέτωπες με σοβαρές προκλήσεις που αφορούν στην αναβάθμιση των λειτουργιών τους, την ενίσχυση της ελκυστικότητάς τους, καθώς και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Οι Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης καλούνται να καταστήσουν τις πόλεις περισσότερο **δικαιες, πράσινες, παραγωγικές και έξυπνες (Χάρτα της Λειψίας)** εξασφαλίζοντας ποιότητα ζωής για όλες τις πληθυσμιακές ομάδες, άρση των διαχωρισμών και διακρίσεων, αναβαθμισμένους χώρους πρασίνου, ποιοτικές και ανθεκτικές κλιματικά υποδομές και κτίρια, βιώσιμη κινητικότητα, στήριξη καινοτομίας και παραγωγικής διαφοροποίησης καθώς και ψηφιακή μετάβαση.

Το πρόγραμμα θα υποστηρίξει την υλοποίηση Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης μέσω ΟΧΕ, στις τέσσερις **πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενοτήτων της Κρήτης**. Το Ηράκλειο και τα Χανιά θα συνεχίσουν επικαιροποιημένες τις ΣΒΑΑ που υιοθέτησαν στο ΕΣΠΑ 2014-2020, με έμφαση στην κλιματική αλλαγή και τη βιώσιμη αστική κινητικότητα. Το Ρέθυμνο και ο Αγ. Νικόλαος θα σχεδιάσουν νέες ΣΒΑΑ. Μέριμνα θα ληφθεί: (α) για έγκαιρο σχεδιασμό των στρατηγικών προκειμένου να αποφευχθούν οι καθυστερήσεις του παρελθόντος στην ένταξη και υλοποίηση των έργων και (β) για ενδυνάμωση της διακυβέρνησης των ΣΒΑΑ στο επίπεδο των αστικών αρχών (ενισχυμένο ownership).

- B.** Η ορεινή & ημιορεινή ενδοχώρα της Κρήτης, αντιπροσωπεύει το 50% της έκτασης αυτής, το 75% των οικισμών και το 20% του πληθυσμού της. Η αναζωογόνηση της υπαίθρου και των ορεινών περιοχών, η ενίσχυση της ενδοπεριφερειακής συνοχής παραμένει μια σημαντική πρόκληση. Στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές χωροθετούνται σημαντικά μνημεία του πολιτισμού και της φύσης. Τέσσερις ορεινές περιοχές ο Ψηλορείτης, η Σητεία, τα Λευκά Όρη και τα Αστερούσια έχουν εγγραφεί σε καταλόγους γεωπάρκων και Άνθρωπος/Βιόσφαιρα της UNESCO. Διάσπαρτα στην ενδοχώρα βρίσκονται τα μοναδικά Ανάκτορα της Μινωικής Εποχής που σημειώνουν μεγάλη επισκεψιμότητα και προτείνονται για ένταξη στον κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO (σειριακή εγγραφή).

Το πρόγραμμα θα υποστηρίξει την υλοποίηση μιας ΟΧΕ με στόχο την ανάδειξη της ορεινής και ημιορεινής Κρήτης ως εναλλακτικό οικολογικό τουριστικό προορισμό εμπειρίας και ποιότητας. Θα εφαρμοστεί στις οριοθετημένες περιοχές που είτε είναι εγγεγραμμένες σε καταλόγους της UNESCO είτε προτείνεται να εγγραφούν. Μέσω σωστά επιλεγμένων φυσιολατρικών και πολιτιστικών διαδρομών θα δημιουργούν αναπτυξιακές συνέργειες με το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον (κάτοικοι, επιχειρήσεις κλπ.) κινητοποιώντας το λανθάνον αναπτυξιακό δυναμικό της υπαίθρου και των ορεινών περιοχών. Σημαντικός θα είναι ο ρόλος των ΤΠΕ.

Η **ΟΧΕ** θα εδράζεται στους τομείς: Πολιτισμός και Περιβάλλον για την ανάδειξη του ισχυρού «**ταυτοτικού πυρήνα**» της Κρήτης. Προς την κατεύθυνση αυτή θα αξιοποιηθεί το ισχυρό brand UNESCO των ορεινών περιοχών της Κρήτης. Σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό και την

επιτυχή υλοποίηση της ΟΧΕ θα διαδραματίσει ο έγκαιρος σχεδιασμός της στρατηγικής της ΟΧΕ και η οργάνωση συστήματος διακυβέρνηση αυτής.

Υπάρχει συμπληρωματικότητα με τα προγράμματα: Περιβάλλον, Πολιτική Προστασία, Ψηφιακός μετασχηματισμός και τη δράση: ΕΞΥΠΝΕΣ ΠΟΛΕΙΣ του RRF(Άξονας 2.2).

Επιπλέον, θα πρέπει να σημειωθούν τα εξής:

- Κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του Προγράμματος, η Διαχειριστική Αρχή θα προωθήσει τη στρατηγική χρήση των δημοσίων συμβάσεων για την υποστήριξη/επίτευξη των Στόχων Πολιτικής (συμπεριλαμβανομένων των προσπαθειών επαγγελματικοποίησης (professionalization) των ειδικοτήτων στήριξης για την αντιμετώπιση των λειτουργικών κενών). Οι δικαιούχοι θα ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν περισσότερο κριτήρια κόστους που σχετίζονται με την ποιότητα και τον κύκλο ζωής. Όταν είναι εφικτό, περιβαλλοντικές (π.χ. πράσινα κριτήρια δημοσίων συμβάσεων) και κοινωνικές παράμετροι, καθώς και κίνητρα καινοτομίας θα ενσωματωθούν στις διαδικασίες δημοσίων συμβάσεων.
- Ο σχεδιασμός του προγράμματος και των παρεμβάσεων έλαβε υπόψη την πρωτοβουλία New European Bauhaus για την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (European Green Deal) και τη δημιουργία προσβάσιμων και ποιοτικών χώρων διαβίωσης μέσω συνεργασίας και διαλειτουργικότητας της τέχνης και της πολιτιστικής επιστήμης. Στο πλαίσιο αυτό, όπου ενδείκνυται, το πρόγραμμα υποστηρίζει επενδύσεις που συνδυάζουν επιτυχώς τις αρχές της βιωσιμότητας, της αισθητικής και της ένταξης της πρωτοβουλίας New European Bauhaus, με σκοπό την εξεύρεση προσβάσιμων, χωρίς αποκλεισμούς, βιώσιμων και ελκυστικών λύσεων για τις κλιματικές προκλήσεις.

3.2 ΔΙΕΘΝΕΙΣ – ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ – ΕΘΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

3.2.1 Θεματολόγιο 2030 των Ηνωμένων Εθνών

Το Θεματολόγιο 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη (το πλήρες όνομα του οποίου είναι «**Μετασχηματισμός του κόσμου μας: Το Θεματολόγιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη με ορίζοντα το 2030**»), εγκρίθηκε στη Σύνοδο Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη στις 25 Σεπτεμβρίου 2015, στη Νέα Υόρκη.

Το Θεματολόγιο καθορίζει ένα παγκόσμιο πλαίσιο για την εξάλειψη της φτώχειας και την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης μέχρι το 2030, λαμβάνοντας ως βάση τους αναπτυξιακούς στόχους της χιλιετίας (ΑΣΧ) που εγκρίθηκαν το 2000. Ως η πρώτη παγκόσμια συμφωνία που καθορίζει ένα καθολικό, ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης, το θεματολόγιο 2030 αποτελείται από μια φιλόδοξη δέσμη δεκαεπτά (17) στόχων για τη βιώσιμη ανάπτυξη (ΣΒΑ) και εκατόν εξήντα εννέα (169) συνδεδεμένων στόχων, κινητοποιεί όλες τις χώρες και τους φορείς για την επίτευξή τους και έχει αντίκτυπο στις εθνικές πολιτικές.

(Πηγή: unric.org)

Σχήμα 3-1: Στόχοι Θεματολογίου 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη

Το νέο θεματολόγιο εφαρμόζεται από την 1^η Ιανουαρίου 2016 και πρέπει να έχει επιτευχθεί έως το 2030. Ακολουθώντας παρουσιάζονται ορισμένοι από τους στόχους (ΣΒΑ) του Θεματολογίου που σχετίζονται με το υπό μελέτη Πρόγραμμα.

Στόχος 8 - Προάγουμε τη διαρκή, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη καθώς και την πλήρη και παραγωγική απασχόληση και αξιοπρεπή εργασία για όλους.

Ακόμα και σήμερα στον 21^ο αιώνα, περίπου ο μισός παγκόσμιος πληθυσμός δεν έχει πρόσβαση σε ευκαιρίες αξιοπρεπούς εργασίας ώστε να ξεφύγει από τη μάστιγα της φτώχειας. Η παγκόσμια ανεργία αυξήθηκε από 170 εκατομμύρια το 2007 σε 202 εκατομμύρια το 2012, 75 εκ των οποίων είναι νέοι άνδρες και γυναίκες. Η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη προϋποθέτει ότι οι κοινωνίες θα δημιουργήσουν τις συνθήκες εκείνες οι οποίες θα επιτρέψουν στους ανθρώπους να έχουν ποιοτικές θέσεις εργασίας και οι οποίες θα τονώνουν την οικονομία χωρίς ωστόσο να βλάπτουν το περιβάλλον. Οι ευκαιρίες απασχόλησης και οι αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας είναι επίσης απαραίτητες για όλες τις ηλικίες του εργασιακά ενεργού πληθυσμού. Οι επιμέρους σχετικοί στόχοι είναι οι εξής:

- Επίτευξη υψηλότερων επιπέδων οικονομικής παραγωγικότητας, μέσω της διαφοροποίησης, της τεχνολογικής αναβάθμισης και καινοτομίας, στρέφοντας την προσοχή σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας και έντασης εργασίας.
- Προώθηση πολιτικών προσανατολισμένων στην ανάπτυξη, οι οποίες στηρίζουν τις παραγωγικές δραστηριότητες, τη δημιουργία αξιοπρεπών θέσεων εργασίας, την επιχειρηματικότητα, τη δημιουργικότητα και την καινοτομία, και ενθαρρύνουν την επισημοποίηση και την ανάπτυξη των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, μέσω της πρόσβασής τους σε χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.
- Έως το 2030, βαθμιαία βελτίωση της αποδοτικότητας των παγκόσμιων πόρων σε σχέση με την κατανάλωση και παραγωγή, και προσπάθεια διαχωρισμού της οικονομικής ανάπτυξης από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, σύμφωνα με το Δεκαετές Πλαίσιο Προγράμματος για τη Βιώσιμη Κατανάλωση και Παραγωγή, με τις ανεπτυγμένες χώρες να ηγούνται του εγχειρήματος αυτού.
- Έως το 2030, επίτευξη πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και αξιοπρεπών θέσεων εργασίας για όλες τις γυναίκες και τους άνδρες, συμπεριλαμβανομένων των νέων ανθρώπων και των ατόμων με αναπηρίες, καθώς και εξασφάλιση της ίσης αμοιβής για εργασία ίσης αξίας.
- Έως το 2020, ουσιαστική μείωση του ποσοστού των νέων που δεν απασχολούνται, μορφώνονται ή εκπαιδεύονται.

Στόχος 12 - Διασφαλίζουμε τη βιώσιμη κατανάλωση και τις βιώσιμες μεθόδους παραγωγής, με επιμέρους στόχους τους εξής:

- Έως το 2030, επίτευξη της βιώσιμης διαχείρισης και της επαρκούς χρήσης των φυσικών πόρων.
- Έως το 2030, ουσιαστική μείωση της παραγωγής αποβλήτων μέσω της πρόληψης, της μείωσης, της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης.
- Έως το 2030, διασφάλιση ότι όλοι οι άνθρωποι παντού έχουν την απαραίτητη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη και έναν τρόπο ζωής σε αρμονία με τη φύση.

Στόχος 14 - Προστατεύουμε και χρησιμοποιούμε με βιώσιμο τρόπο τους ωκεανούς, τις θάλασσες και τους θαλάσσιους πόρους για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Το νερό της βροχής, το πόσιμο νερό, ο καιρός, το κλίμα, οι ακτογραμμές, μεγάλο μέρος της τροφής μας ακόμα και το οξυγόνο που αναπνέουμε είναι προϊόντα που μας παρέχει αλλά και ρυθμίζει η θάλασσα. Καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας, οι ωκεανοί και οι θάλασσες έχουν αποτελέσει ζωτικής

σημασίας διαύλους για το εμπόριο και τις μεταφορές. Η προσεκτική διαχείριση αυτού του σπουδαίου παγκόσμιου πόρου είναι το κλειδί για ένα βιώσιμο μέλλον. Επιμέρους στόχοι:

- Έως το 2025, πρόληψη και σημαντική μείωση όλων των μορφών θαλάσσιας ρύπανσης, ιδίως της ρύπανσης από χερσαίες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων απορριμμάτων και της ρύπανσης από θρεπτικές ουσίες.
- Έως το 2020, βιώσιμη διαχείριση και προστασία των θαλάσσιων και παράκτιων οικοσυστημάτων προκειμένου να αποφευχθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις, μέσω της ενίσχυσης της ανθεκτικότητάς τους, καθώς και ανάληψη δράσης για την αποκατάστασή τους, έτσι ώστε να επιτευχθούν υγιείς και παραγωγικοί ωκεανοί.
- Έως το 2020, διατήρηση τουλάχιστον του 10% των θαλάσσιων και παράκτιων περιοχών, σύμφωνα με το εθνικό και διεθνές δίκαιο και με βάση τα βέλτιστα διαθέσιμα επιστημονικά στοιχεία.

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα ικανοποιεί τους παραπάνω επιμέρους στόχους, προσφέροντας δυνατότητες για υψηλά επίπεδα οικονομικής παραγωγικότητας και αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας, προωθώντας την καινοτομία και τη βιώσιμη διαχείριση και την επαρκή χρήση των φυσικών πόρων.

3.2.2 8^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον

Το 8^ο ΠΔΠ αποσκοπεί στην επιτάχυνση της πράσινης μετάβασης κατά τρόπο δίκαιο και χωρίς αποκλεισμούς, με μακροπρόθεσμο στόχο για το 2050 την «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας» όπως θεσπίστηκε με το 7^ο ΠΔΠ. Οι έξι θεματικοί στόχοι προτεραιότητας του 8^{ου} ΠΔΠ αφορούν:

- Στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.
- Στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.
- Σε ένα μοντέλο ανάπτυξης που επιστρέφει στον πλανήτη περισσότερο από όσα του αφαιρεί.
- Στη φιλοδοξία μηδενικής ρύπανσης.
- Στην προστασία και την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας.
- Στη μείωση των βασικών περιβαλλοντικών και κλιματικών πιέσεων που σχετίζονται με την παραγωγή και την κατανάλωση.

Τα προγράμματα δράσης για το περιβάλλον κατευθύνουν τη χάραξη της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ από τις αρχές της δεκαετίας του 1970. Στις 4 Οκτωβρίου 2019, το Συμβούλιο ενέκρινε συμπεράσματα για ένα μελλοντικό 8ο ΠΔΠ, καλώντας την Επιτροπή να παρουσιάσει ένα φιλόδοξο και εστιασμένο πρόγραμμα για την περίοδο 2021-2030.

Τα κράτη μέλη πρόσθεσαν στη θέση τους την ανάγκη περαιτέρω καθορισμού των δράσεων όταν εφαρμοσθούν οι βασικές δράσεις της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας έως το 2024. Η πρόταση της Επιτροπής για το 8^ο ΠΔΠ κατ' εξαίρεση δεν περιλαμβάνει κατάλογο δράσεων και βασίζεται στην **Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία** και στον κατάλογο των δράσεων που αυτή περιλαμβάνει. Τα κράτη μέλη ζητούν από την Επιτροπή να πραγματοποιήσει ενδιάμεση επανεξέταση το 2024, ακολουθούμενη από νομοθετική πρόταση το 2025, για την τροποποίηση του 8^{ου} ΠΔΠ, ώστε να

μπορέσουν οι συννομοθέτες να προσθέσουν τα αναγκαία μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν από το 2025 έως το 2030.

Τα κράτη μέλη προσέθεσαν επίσης αρκετές προδιαγραφές στο νέο πλαίσιο παρακολούθησης που θα θεσπιστεί στο 8^ο ΠΔΠ για την παρακολούθηση της προόδου στην επίτευξη των στόχων προτεραιότητάς του. Τα κράτη μέλη πρόσθεσαν ιδίως την απαίτηση να προβαίνει η Επιτροπή σε ετήσιο απολογισμό της επιτευχθείσας προόδου και να παρουσιάζει κατάλογο των δράσεων που έχει ή σχεδιάζει να αναλάβει για την υλοποίηση των στόχων προτεραιότητας.

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα ικανοποιεί τους παραπάνω στόχους, καθώς περιλαμβάνει δράσεις προστασίας και την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας, μείωσης των εκπομπών ΑΤΘ και ανάσχεσης της κλιματικής αλλαγής, προάγει την βιώσιμη περιβαλλοντική διαχείριση και την φιλοδοξία μηδενικής ρύπανσης.

3.2.3 Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

Η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος αποτελούν απειλή για την ύπαρξη της Ευρώπης και του κόσμου. Για να αντιμετωπίσει αυτή την πρόκληση, η Ευρώπη προετοιμάζει μια νέα αναπτυξιακή στρατηγική που θα μετατρέψει την Ένωση σε μια σύγχρονη, αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων και ανταγωνιστική οικονομία, με μηδενικές καθαρές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050, όπου η οικονομική ανάπτυξη θα είναι αποσυνδεδεμένη από τη χρήση των πόρων και όπου κανένας άνθρωπος και κανένας τόπος δεν θα μένει στο περιθώριο.

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία αποτελεί έναν οδικό χάρτη δράσεων για την προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων με τη μετάβαση σε μια καθαρή, κυκλική οικονομία και την ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής, την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και τη μείωση της ρύπανσης. Περιγράφει αδρομερώς τις απαιτούμενες επενδύσεις και τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία και εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να εξασφαλιστεί ότι η μετάβαση θα είναι δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς. Καλύπτει όλους τους τομείς της οικονομίας, ιδίως τις μεταφορές, την ενέργεια, τη γεωργία, τα κτίρια και βιομηχανίες.

Η ανακοίνωση (COM, 2019) για την Πράσινη Συμφωνία καθορίζει την πορεία της δράσης κατά το επόμενο διάστημα για τους παρακάτω τομείς:

- Κλιματικοί Στόχοι.
- Καθαρή, προσιτή και ασφαλής ενέργεια.
- Βιομηχανική στρατηγική για μια καθαρή και κυκλική οικονομία.
- Βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα.
- Προς μία Πράσινη Κοινή Αγροτική Πολιτική/ Στρατηγική «από το αγρόκτημα στο πιάτο».
- Διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας.
- Προς ένα περιβάλλον μηδενικής ρύπανσης χωρίς τοξικές ουσίες.
- Ενσωμάτωση της βιωσιμότητας σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ.
- Η ΕΕ ως παγκόσμιος ηγέτης.

Για τους παραπάνω τομείς έχουν τεθεί χρονοδιαγράμματα για την εφαρμογή των επιμέρους στόχων και δεσμεύσεων.

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα ικανοποιεί τους παραπάνω στόχους, καθώς περιλαμβάνει πλειάδα συμβατών δράσεων, όπως εκείνες που άπτονται της προστασίας και της διατήρησης της βιοποικιλότητας, της μείωσης των εκπομπών ΑΤΘ και ανάσχεσης της κλιματικής αλλαγής, την προαγωγή της κυκλικής οικονομίας και της έξυπνης κινητικότητας κτλ.

3.2.4 Διεθνείς Συμβάσεις - Κοινοτικές Οδηγίες Περιβαλλοντικής Προστασίας

Στην παρούσα Ενότητα περιλαμβάνονται οι Διεθνείς Συμβάσεις - Κοινοτικές Οδηγίες Περιβαλλοντικής Προστασίας που σχετίζονται με τους στόχους και τις δράσεις του προτεινόμενου Προγράμματος. Σημειώνεται ότι το εξεταζόμενο ΕΠ είναι συμβατό με τους στόχους, τις κατευθύνσεις και τις επιδιώξεις των Διεθνών Συμβάσεων - Κοινοτικών Οδηγιών που παρατίθενται ακολούθως.

3.2.4.1 Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα (N.2204/1994, ΦΕΚ 59/A/94)

Η διάσκεψη κορυφής του Ρίο, το 1992, στην οποία υπεγράφη η Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα, αποτέλεσε την πρώτη αναγνώριση, σε διεθνές πολιτικό επίπεδο, αυτής της ανάγκης και ήταν εκεί όπου ουσιαστικά καθιερώθηκε ο όρος «βιοποικιλότητα». Η Ευρωπαϊκή Ένωση κύρωσε τη Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα στις 21 Δεκεμβρίου 1993 και αυτομάτως, όλα τα Κράτη Μέλη της είναι Συμβαλλόμενα Μέρη. Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση τον Αύγουστο του 1994 με τον Νόμο 2204/1994/ΦΕΚ 59 Α'. Η σύμβαση αυτή αναγνωρίζει τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και αποτελεί μια σημαντική παράμετρο της αναπτυξιακής διαδικασίας. Οι στόχοι της περιλαμβάνουν Διατήρηση της βιοποικιλότητας, Αειφορική χρήση των συστατικών της και Δίκαιο και ισότιμο επιμερισμό των ωφελειών που προκύπτουν από την αξιοποίηση βιολογικών πόρων.

Μέσα από τα άρθρα και τα παραρτήματά της ορίζονται οι υποχρεώσεις των Συμβαλλόμενων Μερών σε θέματα όπως η αναγνώριση και παρακολούθηση της βιοποικιλότητας (Άρθρο 7), η In-situ και Ex-situ διατήρησή της (άρθρα 7 και 8), η αειφορική χρήση των βιολογικών πόρων (Άρθρο 10), η έρευνα και η κατάρτιση (Άρθρο 12), η περιβαλλοντική εκπαίδευση και ενημέρωση (Άρθρο 13), η εκτίμηση των επιπτώσεων (Άρθρο 14), η διάδοση της γνώσης και η ανταλλαγή πληροφοριών (Άρθρο 17). Επίσης, πραγματεύεται θέματα τα οποία αφορούν στην τεχνική και επιστημονική συνεργασία (Άρθρο 18), στους οικονομικούς πόρους και μηχανισμούς για την εφαρμογή της Σύμβασης (Άρθρα 20 και 21), στις σχέσεις της με άλλες διεθνείς συμβάσεις (Άρθρο 22) κ.λπ. Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το Άρθρο 6 της Σύμβασης, τα Συμβαλλόμενα Μέρη οφείλουν: να αναπτύξουν εθνικές στρατηγικές, σχέδια ή προγράμματα για τη διατήρηση και την αειφόρο χρήση της βιοποικιλότητας, να ολοκληρώσουν, στο μέτρο του δυνατού και δεόντως, τη διατήρηση και την αειφόρο χρήση της βιοποικιλότητας σε σχετικά τομεακά ή διατομεακά σχέδια, προγράμματα και πολιτικές.

Η Ελλάδα, ως Συμβαλλόμενο Μέρος, σε ανταπόκριση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα, διαθέτει από το 2014 Εθνική Στρατηγική & Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα, στο οποίο γίνεται αναφορά σε ακόλουθη παράγραφο του παρόντος κεφαλαίου.

3.2.4.2 Οδηγία 79/409/ΕΕ «Για τη Διατήρηση των Άγριων Πτηνών»

Η οδηγία, που υιοθετήθηκε τον Απρίλιο του 1979, τέθηκε σε ισχύ τον Απρίλιο του 1981 και απαιτεί από τα κράτη - μέλη να διατηρήσουν όχι μόνο τους πληθυσμούς αγρίων πουλιών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση, αλλά και επαρκή έκταση και ποικιλία βιοτόπων για να επιτευχθεί η προστασία τους. Η οδηγία επιβάλλει αυστηρές νομικές υποχρεώσεις στα κράτη - μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι υπεύθυνη για την συνεχή επίβλεψη της εφαρμογής τους. Το άρθρο 4 (1, 2 και 4) απαιτεί το εξής:

- Για τα είδη που αναφέρονται στο Παράρτημα I να λαμβάνονται ιδιαίτερα μέτρα προστασίας όσον αφορά στον βιότοπό τους, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η επιβίωση και αναπαραγωγή στην περιοχή εξάπλωσής τους.
- Τα κράτη - μέλη να καθορίζουν τις πιο κατάλληλες περιοχές, σε αριθμό και μέγεθος, ως «Ζώνες Ειδικής Προστασίας» για τη διατήρηση αυτών των ειδών, λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτήσεις τους για προστασία μέσα στην γεωγραφική περιοχή (θαλάσσια και χερσαία), όπου αυτή η οδηγία εφαρμόζεται.
- Τα κράτη - μέλη να υιοθετούν κατάλληλα μέτρα για τα τακτικά εμφανιζόμενα μεταναστευτικά είδη που δεν αναγράφονται στο Παράρτημα I, λαμβάνοντας υπόψη τους την ανάγκη προστασίας τους στην γεωγραφική, θαλάσσια και χερσαία περιοχή, όπου εφαρμόζεται αυτή η οδηγία, όσον αφορά στις περιοχές αναπαραγωγής, αλλαγής φτερώματος, ξεχειμωνιάσματος καθώς και στους σταθμούς κατά μήκος των μεταναστευτικών τους οδών. Γι' αυτόν τον σκοπό, τα κράτη - μέλη λαμβάνουν ιδιαίτερα υπόψη τους την προστασία των υγροτόπων και συγκεκριμένα των υγροτόπων διεθνούς σημασίας (σύμβαση Ραμσάρ).
- Τα κράτη - μέλη να παίρνουν τα απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή της ρύπανσης ή υποβάθμισης των βιοτόπων ή οποιασδήποτε ενόχλησης που θα επηρέαζε τα πουλιά, στο βαθμό που αυτή θα αποτελούσε σημαντική απειλή για την επίτευξη των στόχων αυτού του άρθρου.

Το Παράρτημα I είναι ένας κατάλογος ειδών και υποειδών τα οποία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είτε απειλούνται με εξαφάνιση, είτε είναι ευάλωτα σε συγκεκριμένες αλλαγές των βιοτόπων τους, είτε είναι σπάνια λόγω μικρών πληθυσμών ή περιορισμένης τοπικής κατανομής, είτε είναι είδη που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή λόγω της ειδικής φύσης των βιοτόπων τους.

Με απόφαση της 2 Απριλίου 1979, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ζήτησε από τα κράτη - μέλη να κοινοποιήσουν στην Επιτροπή, μέσα σε 24 μήνες από την υιοθέτηση της οδηγίας, «πες Περιοχές Ειδικής Προστασίας που οριοθετήθηκαν για τα είδη του Παραρτήματος I» και να «πάρουν παρόμοια μέτρα για τα τακτικά εμφανιζόμενα μεταναστευτικά είδη που δεν περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I».

3.2.4.3 Οδηγία 92/43/ΕΟΚ «Για τη Διατήρηση των Φυσικών Οικοτόπων καθώς και της Άγριας Πανίδας και Χλωρίδας»

Σκοπός της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ "για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας", γνωστή και ως "Οδηγία των οικοτόπων", είναι η συνεισφορά στη διατήρηση της βιοποικιλότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω της προστασίας των φυσικών τύπων οικοτόπων (habitats) και των ειδών φυτών και ζώων κοινοτικού ενδιαφέροντος τα οποία αναφέρονται στα Παραρτήματά της I και II. Η Οδηγία περιλαμβάνει 24 άρθρα βάσει των οποίων:

- Δημιουργείται το οικολογικό συνεκτικό Δίκτυο NATURA 2000 (Άρθρο 3).

- Καθορίζεται η διαδικασία για τη δημιουργία του Δικτύου (Άρθρα 4 και 5).
- Καθορίζονται μέτρα για τη διατήρηση ή την επαναφορά των τύπων οικοτόπων του Παραρτήματος I και των πληθυσμών των ειδών του Παραρτήματος II στην επιθυμητή κατάσταση διατήρησης, με παράλληλη επισήμανση ότι τα μέτρα αυτά θα λαμβάνουν υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές απαιτήσεις καθώς επίσης και τις περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες (Άρθρα 2, 6, 7, 10).
- Παρουσιάζεται ο μηχανισμός οικονομικής ενίσχυσης των Κρατών Μελών προκειμένου να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους (Άρθρο 8).
- Παρουσιάζονται μέτρα προστασίας των ειδών τα οποία αναφέρονται στα Παραρτήματα IV και V της Οδηγίας (Άρθρα 12-16).
- Περιγράφεται η διαδικασία παρακολούθησης του Δικτύου και της επίτευξης των στόχων του (Άρθρα 9, 11, 17), καθώς και η προώθηση της έρευνας (Άρθρο 18).
- Περιγράφεται η διαδικασία τροποποίησης των παραρτημάτων, ο τρόπος λειτουργίας της αρμόδιας επιτροπής, συμπληρωματικές και τελικές διατάξεις (Άρθρα 19-24).

Δύο επιπλέον παραρτήματα (Παραρτήματα III και VI) περιλαμβάνουν, αντίστοιχα, τα κριτήρια επιλογής των περιοχών που θα ενταχθούν στο Δίκτυο και τις απαγορευμένες μεθόδους και μέσα σύλληψης, θανάτωσης και μεταφοράς των προστατευόμενων ειδών.

Η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με τις ακόλουθες ΚΥΑ:

- ΚΥΑ 33318/3028/11-12-1998 (ΦΕΚ 1289/Β/28-12-98) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας»
- ΚΥΑ Η.Π. 14849/853/Ε103/4-4-2008 (ΦΕΚ 645/Β/11-4-08) «Τροποποίηση των υπ' αριθμ. 33318/3028/1998 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β' 1289) και υπ' αριθμ. 29459/1510/2005 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β' 992), σε συμμόρφωση με διατάξεις της οδηγίας 2006/105 του Συμβουλίου της 20ης Νοεμβρίου 2006 της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με τις πρόνοιες της Οδηγίας, το Δίκτυο Natura 2000 αποτελείται από τις Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) και από τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) για την Ορνιθοπανίδα, όπως ορίζονται στην Οδηγία 2009/147/ΕΚ (πρώην 79/409/ΕΚ). Ενώ οι ΕΖΔ χαρακτηρίζονται και εντάσσονται στο δίκτυο όπως περιγράφεται ανωτέρω, οι ΖΕΠ εντάσσονται αυτόματα στο Δίκτυο Natura 2000 μετά το χαρακτηρισμό τους από τα Κράτη Μέλη. Η διαχείριση των περιοχών αμφοτέρων των κατηγοριών υπόκειται στις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 2, 3, 4 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Η διαχείριση των ΖΕΠ υπόκειται επιπροσθέτως στις διατάξεις του άρθρου 4 της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ.

3.2.4.4 Σύμβαση Ραμσάρ (Νομοθετικό Διάταγμα. 191/1974, ΦΕΚ 350 /Α/20.11.74)

Η Σύμβαση για τους Υγροτόπους είναι διεθνούς σημασίας και αποτελεί την πρώτη σύγχρονη σύμβαση μεταξύ εθνών που σκοπό έχει την προστασία των φυσικών πόρων. Η Σύμβαση υπογράφηκε στις 2 Φεβρουαρίου του 1971 στο Ιράν και τέθηκε σε ισχύ την 21η Δεκεμβρίου 1975. Η Ελλάδα ήταν η 7^η χώρα που υπέγραψε και ενεργοποίησε την Σύμβαση Ramsar με το Ν.Δ. 191/74, ανακηρύσσοντας 11 υγροτοπικές περιοχές που περιλαμβάνονται στον κατάλογο Υγροτόπων Διεθνούς Σημασίας. Σκοπός της σύμβασης Ραμσάρ είναι να διατηρήσει τους υγροτόπους μέσα από εθνικές και διεθνείς δράσεις. Οι κύριες υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν τα συμβαλλόμενα μέρη είναι:

- Να οριοθετήσουν κατάλληλους υγροτόπους μέσα στα όρια της εδαφικής επικράτειάς τους που θα περιληφθούν σε έναν κατάλογο Υγροτόπων Διεθνούς Σημασίας (Άρθρο 2,1).
- Να καθορίσουν και να εφαρμόσουν τέτοιο σχεδιασμό ώστε να προωθήσουν τη διατήρηση των υγροτόπων που περιλαμβάνονται στον κατάλογο αυτό και την -κατά το δυνατόν- ορθολογική χρήση των υγροτόπων εντός της εδαφικής τους επικράτειας (Άρθρο 3,1).
- Να προωθήσουν την προστασία των υγροτόπων και της υδρόβιας ορνιθοπανίδας οριοθετώντας προστατευόμενες περιοχές σε υγροτόπους, είτε συμπεριλαμβάνονται είτε όχι, και παρέχοντας επαρκή μέσα για την φύλαξή τους (Άρθρο 4,1).
- Κάθε συμβαλλόμενο κράτος πρέπει να οριοθετήσει τουλάχιστον μία περιοχή που να συμπεριληφθεί στον κατάλογο κατά τη στιγμή που υπογράφει τη Συνθήκη (Άρθρο 2,4).

3.2.4.5 Σύμβαση της Βέρνης (N. 1335/1983 (ΦΕΚ32/Α/83))

Με τη σύμβαση της Βέρνης προστατεύονται είδη της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας. Υπογράφηκε το Σεπτέμβριο του 1979 και τέθηκε σε ισχύ τον Ιούνιο του 1982. Στην Ελλάδα έχει υιοθετηθεί από το Π.Δ. 1335/83. Σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης κάθε συμβαλλόμενο κράτος αναλαμβάνει τα ακόλουθα:

- Να πάρει τα κατάλληλα και απαραίτητα μέτρα, νομοθετικά ή διοικητικά, που θα διασφαλίσουν τη διατήρηση των βιοτόπων της άγριας χλωρίδας και πανίδας (ιδιαίτερα, των ειδών που θα αναφέρονται στα Παραρτήματα I και II) καθώς και τη διατήρηση και την προστασία των φυσικών βιοτόπων που απειλούνται (Άρθρο 4,1).
- Να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία περιοχών σημαντικών για τα μεταναστευτικά είδη που αναφέρονται στα Παραρτήματα II και III και οι οποίες βρίσκονται στην κατάλληλη θέση σε σχέση με τις μεταναστευτικές οδούς για να χρησιμοποιούνται για ξεχειμώνιασμα, στάση, εύρεση τροφής, αναπαραγωγή ή αλλαγή φερώματος (Άρθρο 4,3).
- Να απαγορεύσει την εκ προθέσεως βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή περιοχών ανάπαυσης των ειδών του Παραρτήματος II (Άρθρο 6,β).

3.2.4.6 Σύμβαση της Βόννης

Τέθηκε σε ισχύ το Νοέμβριο του 1983 και θεμελιώδης στόχος της είναι η προστασία των μεταναστευτικών ειδών, αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι τα είδη αυτά χρειάζονται προστασία σε όλο το εύρος της μεταναστευτικής διαδρομής τους και ότι η προστασία αυτή απαιτεί διεθνή συνεργασία και δράση.

Η Σύμβαση της Βόννης προβλέπει τρεις βασικές δράσεις για την προστασία των μεταναστευτικών ειδών άγριας πανίδας (όπως περιγράφονται στο άρθρο II):

- Τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να προωθούν, να συντονίζουν και να υποστηρίζουν την έρευνα σχετικά με τα μεταναστευτικά είδη.
- Τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να σπεύσουν στην άμεση προστασία των μεταναστευτικών ειδών που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I της Σύμβασης.
- Τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να συνάπτουν συμφωνίες για την προστασία και διαχείριση των μεταναστευτικών ειδών που αναφέρονται στο Παράρτημα II της Σύμβασης.

Η συμφωνία, που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Νοεμβρίου 1999, καλύπτει 235 είδη θαλάσσιων πουλιών εξαρτώμενων από τους υγροτόπους για τουλάχιστον μέρος του ετήσιου κύκλου τους και έναν τομέα 60 εκ. km² που καλύπτουν 116 κράτη (όλη την Ευρώπη και Αφρική και μέρος της Ασίας). Επιτρέπει

διάφορα συντονισμένα μέτρα για να επιτευχθεί και να διατηρηθεί μια ευνοϊκή θέση συντήρησης για τα Αφρικανικά-Ευρασιατικά μεταναστευτικά θαλασσοπούλια που έχουν σχέση. Υπάρχουν επίσης μέτρα προτεραιότητας για ορισμένα είδη.

3.2.4.7 Σύμβαση της Βαρκελώνης

Το 1976, οι κυβερνήσεις των χωρών που βρίσκονται στα παράλια της Μεσογείου υπέγραψαν τη Σύμβαση Βαρκελώνης (1976) «για την προστασία της Μεσογείου από τη ρύπανση». Ένα σημαντικό πρωτόκολλο, που σχετίζεται με τη Σύμβαση, υιοθετήθηκε το 1982 και ονομάζεται Πρωτόκολλο περί των Ειδικά Προστατευόμενων Μεσογειακών Περιοχών, το οποίο υιοθετήθηκε για να προσφέρει ειδική προστασία στα μεσογειακά είδη που βρίσκονται σε κίνδυνο καθώς και στους βιότοπους που θεωρούνται ζωτικοί για τη διατήρησή τους. Τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν συμφωνήσει: α) Να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα με σκοπό την προστασία εκείνων των θαλάσσιων περιοχών που έχουν σημασία για την διασφάλιση των φυσικών πόρων και περιοχών της Μεσογείου (άρθρο 1), και β) Να καθιερώσουν προστατευόμενες περιοχές και να επιχειρήσουν την ανάληψη των απαραίτητων δράσεων για την προστασία των περιοχών καθώς και δράσεων για την αποκατάστασή τους, όσο το δυνατόν γρηγορότερα.

Τέτοιες περιοχές πρέπει να καθιερωθούν ώστε συγκεκριμένα να διασφαλιστούν:

- Οι περιοχές βιολογικής και οικολογικής αξίας με γνώμονες όπως: γενετική ποικιλία, ικανοποιητικά επίπεδα πληθυσμών των ειδών, χώροι αναπαραγωγής, κατάλληλοι βιότοποι, αντιπροσωπευτικοί τύποι οικοσυστημάτων καθώς και οι οικολογικές τους λειτουργίες,
- Περιοχές ιδιαίτερης σημασίας λόγω του επιστημονικού, αισθητικού, ιστορικού, αρχαιολογικού, πολιτιστικού και εκπαιδευτικού ενδιαφέροντος τους.

Σε εφαρμογή του Πρωτοκόλλου «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου» έχουν χαρακτηριστεί 9 περιοχές ως Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές με συνολική έκταση 260.176 εκτάρια.

3.2.4.8 Σύμβαση για την Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά

Σύμφωνα με τη Σύμβαση για την Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά, η οποία λειτουργεί υπό την αιγίδα της UNESCO και κυρώθηκε από τη χώρα μας το 1981, έχουν κηρυχθεί ως Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς για το φυσικό περιβάλλον τους 2 περιοχές (Αντιχάσια Όρη- Μετέωρα - έκτασης 387 εκταρίων, και το όρος Άθως). Σύμφωνα με τα ψηφισιοποιημένα όρια, η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,26 % της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας.

3.2.4.9 Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο

Η Σύμβαση υιοθετήθηκε στις 20-10-2000 στη Φλωρεντία και κυρώθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης στις 1-3-2004. Η Ελλάδα υπέγραψε τη Συνθήκη το 2000 και την κύρωσε με το Νόμο 3827/ΦΕΚ 30 Α/25-02-2010.

Η Ευρωπαϊκή σύμβαση του Τοπίου (European Landscape Convention - ELC) θεωρεί το τοπίο ως «σημαντικό μέρος της ποιότητας ζωής των ανθρώπων παντού, στις αστικές περιοχές και στην ύπαιθρο, στις υποβαθμισμένες περιοχές αλλά και στις περιοχές υψηλής ποιότητας» και το

αναγνωρίζει ως «ένα σημείο κλειδί για την ατομική και κοινωνική ευημερία» (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2000). Το European Spatial Development Perspective (ESDP) χαρακτηρίζει τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά ως οικονομικό παράγοντα με αυξανόμενη σημασία για την περιφερειακή ανάπτυξη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999). Συνεπώς, το τοπίο μιας χωρικής ενότητας θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ένα ενδογενές δυναμικό χαρακτηριστικό που επηρεάζει όχι μόνο την ποιότητα ζωής των κατοίκων της περιφέρειας αλλά και την οικονομική της ανταγωνιστικότητα και την ελκυστικότητά της ως προορισμού.

3.3 ΕΘΝΙΚΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

3.3.1 Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στη Κλιματική Αλλαγή

Τον Δεκέμβριο του 2014, το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (νυν Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας / ΥΠΕΝ), το Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών και η Τράπεζα της Ελλάδος, υπέγραψαν μνημόνιο συνεργασίας που αφορούσε εκτός των άλλων και στην σύνθεση του κειμένου της Εθνικής Στρατηγικής για την Προσαρμογή στη Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠΚΑ). Τον Απρίλιο του 2016 εκδόθηκε η Εθνική Στρατηγική για την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

Ο πρωταρχικός σκοπός της ΕΣΠΚΑ είναι να συμβάλει στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας της χώρας όσον αφορά τις επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή και στη δημιουργία των προϋποθέσεων ώστε οι αποφάσεις να λαμβάνονται με βάση τη σωστή πληροφόρηση και με μακροπρόθεσμη στόχευση, αντιμετωπίζοντας τους κινδύνους και αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που πηγάζουν από την κλιματική αλλαγή. Βασικοί στόχοι της ΕΣΠΚΑ είναι:

- Η βελτίωση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων μέσω της απόκτησης πληρέστερων πληροφοριών και επιστημονικών δεδομένων σχετικών με την προσαρμογή.
- Η προώθηση της ανάπτυξης και εφαρμογής περιφερειακών/τοπικών σχεδίων δράσης σε συμφωνία με την παρούσα στρατηγική.
- Η προώθηση δράσεων και πολιτικών προσαρμογής σε όλους τους τομείς με έμφαση στους πιο ευάλωτους.
- Η δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης και αξιολόγησης των δράσεων και πολιτικών προσαρμογής.
- Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας.

Ειδικότερα, για το **δομημένο περιβάλλον**, ένα είδος επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής αφορά στα ακραία καιρικά φαινόμενα που πλήττουν τις κτιριακές υποδομές. Επιπρόσθετα αναφέρεται ότι στην Ελλάδα τα κτίρια ευθύνονται για το 40% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας και για το 45% των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) στην ατμόσφαιρα. Για το λόγο αυτό και για τη μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος των κτιρίων, ήδη από το 2011 το ΥΠΕΚΑ εξέδωσε ΥΑ σχετικά με τους «Όρους, προϋποθέσεις και διαδικασία κατασκευής φυτεμένων επιφανειών σε δώματα, στέγες και υπαίθριους χώρους κτιρίων»(ΦΕΚ 14/Β/11.01.2012).

Συγκεκριμένα, βάσει της ΕΣΠΚΑ προτείνονται και δράσεις με αντίστοιχα μέτρα, όπως αναφέρονται επιγραμματικά παρακάτω:

- **Δράση 1.** Προσαρμογή του αστικού σχεδιασμού στην κλιματική αλλαγή και βελτίωση του θερμικού περιβάλλοντος στις πόλεις με την αλλαγή του μικροκλίματος του δομημένου περιβάλλοντος.
  - **Μέτρο 1.** Προσδιορισμός ολιστικής μεθοδολογίας για την εκτίμηση της τρωτότητας των κτιριακών υποδομών στο χερσαίο και παράκτιο περιβάλλον.
  - **Μέτρο 3.** Εξέταση αναγκαιότητας επικαιροποίησης του Κτιριοδομικού Κανονισμού και του Κανονισμού Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων (ΚΕΝΑΚ) λαμβάνοντας υπόψη το μικροκλίμα των πόλεων και τις κλιματικές αλλαγές που παρατηρούνται ή εκτιμάται ότι θα προκύψουν.

- **Μέτρο 5.** Χρήση καινοτόμων και ενεργειακά φιλικών υλικών, τόσο για την ανακαίνιση παλαιών κτιρίων όσο και για τη δόμηση νέων (μηδενικής ενεργειακής κατανάλωσης) καθώς και αξιοποίηση των Ανανεώσιμων Μορφών Ενέργειας και άλλων τεχνικών εξοικονόμησης που θα πρέπει να συμπεριληφθούν στη σύγχρονη νομοθεσία.
- **Δράση 2.** Μείωση των θερμικών και ενεργειακών αναγκών των κτιρίων προς την κατεύθυνση του μηδενικού ενεργειακού αποτυπώματος.
  - **Μέτρο 1.** Συνδυασμένη χρήση τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας, αποδοτικά συστήματα φωτισμού και χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
  - **Μέτρο 2.** Αποδοτική αξιοποίηση του διαθέσιμου ανθρώπινου και υλικού δυναμικού.
  - **Μέτρο 3.** Εκπαίδευση χρηστών κτιρίων και βελτιωμένη απόδοση μέσω συμπεριφοριστικών αλλαγών.

Στο επόμενο στάδιο προβλεπόταν η εκπόνηση των Περιφερειακών Σχεδίων για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ), που με βάση τις κλιματικές συνθήκες και την τρωτότητα κάθε περιφέρειας θα καθορίσουν επακριβώς τους τομείς πολιτικής και τις γεωγραφικές ενότητες προτεραιότητας για λήψη μέτρων με ταυτόχρονη εξειδίκευση των μέτρων αυτών, καθώς επίσης τα οικονομικά μέσα για την υλοποίηση των μέτρων, τους φορείς υλοποίησης, τους εμπλεκόμενους φορείς, κλπ.

Στο **Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ)**, αναδεικνύεται η ανάγκη προσαρμογής των δημόσιων κτιρίων της Κρήτης στην κλιματική αλλαγή, καθώς η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας του Δημόσιου Τομέα στην Κρήτη (9,5% επί της συνολικής κατανάλωσης, ΕΛΣΤΑΤ 2012) υπερβαίνει τον εθνικό Μ.Ο. (5,8%) κυρίως για ανάγκες ψύξης, κατανάλωση που θα αυξηθεί λόγω της προβλεπόμενης ανόδου της μέσης θερμοκρασίας και της αύξησης του αριθμού ημερών με υψηλές θερμοκρασίες. Στις προτεραιότητες που τίθενται βάσει της αρχής "energy efficiency first" που υιοθετεί το Green Deal είναι η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων του δημόσιου τομέα. Επιπλέον, στο ΠεΣΠΚΑ αναδεικνύεται η ανάγκη προσαρμογής των κοινόχρηστων χώρων των αστικών κέντρων στην κλιματική αλλαγή με ανάπτυξη βιοκλιματικών υποδομών, αύξηση του αστικού πρασίνου και των πράσινων και μπλε υποδομών.

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα είναι σύμφωνο και προωθεί έργα και δράσεις που είναι σύμφωνες τόσο με τις κατευθύνσεις και τις δράσεις που προτείνονται από την εν λόγω Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, όσο και από το Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή.

3.3.2 Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα

Στις 31/12/2019 δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης η απόφαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου Οικονομικής Πολιτικής (ΚΥΣΟΙΠ), με την οποία κυρώνεται το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) (ΦΕΚ 4893/Β/31.12.2019). Το ΕΣΕΚ περιλαμβάνει έναν αναλυτικό οδικό χάρτη για την επίτευξη συγκεκριμένων Ενεργειακών και Κλιματικών Στόχων έως το έτος 2030. Στο **Σχήμα** που ακολουθεί παρουσιάζονται οι επιμέρους ποσοτικές επιδιώξεις στο πλαίσιο της επίτευξης των εθνικών ενεργειακών και περιβαλλοντικών στόχων για το έτος 2030.

Μείωση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και περιβαλλοντικοί στόχοι

οι συνολικές εκπομπές ΑτΘ να μειωθούν κατά τουλάχιστον 40% σε σχέση με το 1990 (επιτυγχάνεται ποσοστό μείωσης >42%)

- να επιτευχθούν ισοδύναμοι στόχοι μείωσης εκπομπών στους επιμέρους τομείς εντός και εκτός του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών με τους αντίστοιχους κεντρικούς Ευρωπαϊκούς
- επίτευξη ποσοτικών στόχων για τη μείωση των εθνικών εκπομπών συγκεκριμένων ατμοσφαιρικών ρύπων
- απόσυρση λιγνιτικών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής έως το έτος 2028

Αύξηση συμμετοχής ΑΠΕ στην κατανάλωση ενέργειας

το μερίδιο συμμετοχής των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας να ανέλθει τουλάχιστον στο 35%

- το μερίδιο συμμετοχής των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας να ανέλθει τουλάχιστον στο 60%
- το μερίδιο των ΑΠΕ για τις ανάγκες θέρμανσης και ψύξης να ξεπεράσει το 40%
- το μερίδιο των ΑΠΕ στον τομέα των μεταφορών να ξεπεράσει το 14% (επιτυγχάνεται 19%) σύμφωνα με τη σχετική μεθοδολογία υπολογισμού της ΕΕ

Επίτευξη βελτίωσης ενεργειακής απόδοσης

να επιτευχθεί βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά 38% σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή μεθοδολογία

- η τελική κατανάλωση ενέργειας να μην ξεπεράσει τα 16,5 Mtoe* το έτος 2030
- η πρωτογενής κατανάλωση ενέργειας να μην ξεπεράσει τα 21 Mtoe το έτος 2030
- να επιτευχθούν 7,3 Mtoe σωρευτικής εξοικονόμησης ενέργειας κατά την περίοδο 2021-2030**.
- να γίνει σε ετήσια βάση ενεργειακή ανακαίνιση του 3% του συνολικού εμβαδού της θερμικής ζώνης των κτιρίων της κεντρικής δημόσιας διοίκησης έως το έτος 2030

*χωρίς να συνυπολογιστεί η συνεισφορά της θερμότητας περιβάλλοντος

**Ο στόχος έχει υπολογιστεί βάσει των απολογιστικών στοιχείων τελικής κατανάλωσης ενέργειας των ετών 2016 – 2017 και των προσωρινών για το έτος 2018

(Πηγή: ΥΠΕΝ, Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, 2019)

Σχήμα 3-2: Εθνικοί ενεργειακοί και περιβαλλοντικοί στόχοι για την περίοδο 2021-2030, στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών πολιτικών.

Ειδικότερα το ΕΣΕΚ περιλαμβάνει τα εξής:

1. Για τα θέματα της Κλιματικής Αλλαγής και των εκπομπών το ΕΣΕΚ περιλαμβάνει σημαντικά υψηλότερο κεντρικό στόχο μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, με μείωση που ανέρχεται σε πάνω από 42% σε σχέση με τις εκπομπές του έτους 1990 και σε πάνω από 56% σε σχέση με τις εκπομπές του έτους 2005.

Παράλληλα για τα θέματα Κλιματικής Αλλαγής και πολιτικών προσαρμογής, στο ΕΣΕΚ παρουσιάζονται οι πρωτοβουλίες που θα αναληφθούν στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠΚΑ) και η οποία καθορίζει τους γενικούς στόχους, τις κατευθυντήριες αρχές και τα εργαλεία εφαρμογής αναγκαίων μέτρων κλιματικής προσαρμογής σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Επίσης παρουσιάζονται οι πρωτοβουλίες στο πλαίσιο ολοκλήρωσης του Χωρικού Σχεδιασμού, ειδικότερα για τις αστικές περιοχές ως προς τη βιώσιμη χρήση της γης και την προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας. Αντίστοιχα, ο τομέας της διαχείρισης αποβλήτων αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του εθνικού σχεδιασμού για την ενέργεια και το κλίμα και ως εκ τούτου παρουσιάζονται οι σχετικές πρωτοβουλίες για την αναθεώρηση των Εθνικών και Περιφερειακών Σχεδίων Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ και ΠΕΣΔΑ), όπου στόχος είναι να υπάρξει εντατικοποίηση μιας σειράς μέτρων για την ολοκληρωμένη διαχείριση των αποβλήτων ακολουθώντας πάντα τις επιταγές της κυκλικής οικονομίας.

2. Για τις ΑΠΕ, σημαντικό υψηλότερο στόχο σε σχέση με το μερίδιο συμμετοχής στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας, αφού τίθεται πλέον στόχος για μερίδιο συμμετοχής κατ' ελάχιστον στο 35%, αντί του 31% που είχε τεθεί στο αρχικό σχέδιο ΕΣΕΚ, και επίσης σημαντικό υψηλότερο και από τον κεντρικό Ευρωπαϊκό στόχο για τις ΑΠΕ που είναι στο 32%. Αξίζει να επισημανθεί ο ενεργειακός μετασχηματισμός που θα επιτευχθεί στον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής καθώς προβλέπεται το μερίδιο συμμετοχής των ΑΠΕ στην κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας να υπερβεί το 60%.
3. Για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, τίθεται ως ποσοτικός στόχος η τελική κατανάλωση ενέργειας το έτος 2030 να είναι χαμηλότερη από αυτή που είχε καταγραφεί κατά το έτος 2017. Επιπρόσθετα, επιτυγχάνεται ποιοτικά μία βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στην τελική κατανάλωση ενέργειας κατά 38%. Το ΕΣΕΚ περιγράφει ένα σύνολο μέτρων για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης με πιο emphaticά αυτά στον κτιριακό τομέα και στον τομέα των μεταφορών.

Στόχο του ΕΣΕΚ αποτελεί, επίσης, το πρόγραμμα για τη δραστική και οριστική μείωση του μεριδίου λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή, την απολιγνιτοποίηση δηλαδή, με εμπροσθοβαρές χρονικό πρόσημο κατά την επόμενη δεκαετία και την πλήρη απένταξη του από το εγχώριο σύστημα ηλεκτροπαραγωγής μέχρι το έτος 2028. Το ΕΣΕΚ παρουσιάζει και το χρονοδιάγραμμα απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής που βρίσκονται σήμερα σε λειτουργία και το οποίο ολοκληρώνεται έως το έτος 2023.

Το ΕΣΕΚ ενσωματώνει και περιγράφει αντίστοιχα μέτρα και για άλλες στρατηγικές προτεραιότητες πολιτικής όπως:

- Η επιτάχυνση της ηλεκτρικής διασύνδεσης των νησιών.
- Η χωρίς περαιτέρω καθυστερήσεις λειτουργία του νέου μοντέλου αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας.
- Η ενίσχυση των ενεργειακών διασυνδέσεων.
- Η ανάπτυξη στρατηγικών έργων αποθήκευσης.
- Η ψηφιοποίηση των δικτύων ενέργειας.
- Η προώθηση της ηλεκτροκίνησης.
- Η προώθηση νέων τεχνολογιών.
- Η σύζευξη των τελικών τομέων.
- Η ανάπτυξη νέων χρηματοδοτικών εργαλείων.
- Οι πρωτοβουλίες σε θέματα έρευνας και καινοτομίας και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων στο κείμενο του ΕΣΕΚ παρουσιάζονται και αναλύονται οι επιμέρους Προτεραιότητες Πολιτικής για την επόμενη περίοδο καθώς και τα αντίστοιχα Μέτρα

Πολιτικής τα οποία σχεδιάζονται για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων και την επίτευξη των στόχων.

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα είναι σύμφωνο και προωθεί έργα και δράσεις που είναι σύμφωνες με τις κατευθύνσεις και τις Δράσεις που προτείνονται από το ΕΣΕΚ.

3.3.3 Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα

Οι στόχοι της στρατηγικής αποσκοπούν στην προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας, στην ενίσχυση της θετικής συμβολής στη γεωργία και τη δασοκομία με σκοπό τη μείωση της πίεσης προς τη βιοποικιλότητα καθώς και την αύξηση της συμβολής της ΕΕ στην παγκόσμια βιοποικιλότητα. Η έγκριση της εθνικής στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα για τα έτη 2014 - 2029 και του πενταετούς Σχεδίου Δράσης πραγματοποιήθηκε με την ΥΑ 40332/8-9-2014 (ΦΕΚ Β' 2383). Η Στρατηγική απαρτίζεται από 13 Γενικούς Στόχους, οι οποίοι εξειδικεύονται περαιτέρω σε Ειδικούς Στόχους και εξειδικεύεται με το πρώτο πρόγραμμα Δράσης πενταετούς διάρκειας. Οι 13 Γενικοί Στόχοι παρουσιάζονται στο ακόλουθο **Σχήμα**.

1	2	3	4	5
Αύξηση της επιστημονικής γνώσης	Διατήρηση του εθνικού φυσικού κεφαλαίου	Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών	Διατήρηση γενετικών πόρων	Συνέργεια πολιτικών με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας
6	7	8	9	10
Διατήρηση ποικιλότητας τοπίου	Βιοποικιλότητα και κλιματική αλλαγή	Βιοποικιλότητα και εισθλιπτικά ξενικά είδη	Διεθνής και διακρατική συνεργασία	Δημόσια διοίκηση και προστασία της βιοποικιλότητας
11	12		13	
Ενσωμάτωση διατήρησης της βιοποικιλότητας στο αξιακό σύστημα της κοινωνίας	Συμμετοχή της κοινωνίας στη διατήρηση της βιοποικιλότητας		Αποτίμηση οικοσυστημικών υπηρεσιών και προβολή της αξίας της Ελληνικής βιοποικιλότητας	

Πηγή: ΥΠΕΝ, 2014)

Σχήμα 3-3: Οι 13 Στρατηγικοί Στόχοι για τη Βιοποικιλότητα

Σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική και το Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα, όσον αφορά στην προσαρμογή του χωροταξικού σχεδιασμού για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, αναφέρονται τα εξής: «Η διατήρηση της βιοποικιλότητας αποτελεί θέμα διατομεακό και πολυεπίπεδο και, για να επιτευχθεί, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ολιστικά στο πλαίσιο όλων των επιμέρους θεματικών πολιτικών. Η χωροταξική και πολεοδομική πολιτική συντονίζουν την έκφραση όλων των δραστηριοτήτων στο χώρο και, επομένως, μπορούν να συμβάλουν αποφασιστικά στην προστασία του φυσικού χώρου, στην ορθή χωροθέτηση των δραστηριοτήτων, στο μη κατακερματισμό των οικοτόπων και, συνεπώς, στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, τόσο στην ύπαιθρο όσο και στον αστικό χώρο. Η χωροταξική πολιτική εκφράζεται με το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και

Αειφόρου Ανάπτυξης (Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.). Το Γενικό Πλαίσιο αποτελεί, κατά νόμο, τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επιμέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και την ανάπτυξη του εθνικού χώρου. Αξίζει να επισημανθεί η ανάγκη ενίσχυσης της σύνδεσης του αναπτυξιακού προγραμματισμού των τομεακών πολιτικών με τη χωρική οργάνωση. Επομένως, στις στρατηγικές επιλογές, στις βασικές προτεραιότητες και στις στρατηγικές κατευθύνσεις του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α καθώς και των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, είναι απαραίτητη η βελτίωση της ενσωμάτωσης των αναγκών της διατήρησης και της ανάδειξης της βιοποικιλότητας και του τοπίου (σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο και την κύρωσή της με το ν. 3827/10), με γνώμονα τις νέες συνθήκες που προδιαγράφουν οι κλιματικές αλλαγές και την αντιμετώπιση των επιπτώσεων που αυτές συνεπάγονται (πυρκαγιές, πλημμύρες, διάβρωση, ξήρανση, υφαλμύρωση, απερίημωση και άλλα φυσικά φαινόμενα), με διατύπωση κατευθύνσεων για την προσαρμογή της χώρας σε αυτές»

Στο πλαίσιο του 5^{ου} Γενικού στόχου «Ενίσχυση της συνέργειας των κύριων τομεακών πολιτικών με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας – θέσπιση κινήτρων» το Πρόγραμμα Δράσης περιλαμβάνει, εκτός των λοιπών στόχων, τους ειδικούς στόχους για την «Ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων μεγάλων έργων υποδομής», με επιμέρους ενέργειες που αφορούν στην ανάπτυξη πλαισίου εφαρμογής αντισταθμιστικών μέτρων, στην προώθηση και αξιολόγηση πράσινων υποδομών, κ.λπ., καθώς και για στη «Διασφάλιση συμβατότητας δραστηριοτήτων οικιστικής και βιομηχανικής ανάπτυξης».

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα είναι σύμφωνο και προωθεί έργα και δράσεις που είναι σύμφωνες με τις κατευθύνσεις και τις δράσεις που προτείνονται από την Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα.

3.3.4 Ελληνικό Σχέδιο Δράσης για την Καταπολέμηση της Ερημοποίησης

Η ερημοποίηση, όπως έχει οριστεί στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του Περιβάλλοντος (1992), είναι η υποβάθμιση της γης στις ξηρές, ημίξηρες και ύφυγρες περιοχές, η οποία προκύπτει από την δράση πολλών παραγόντων στους οποίους περιλαμβάνονται οι κλιματικές μεταβολές και οι ανθρώπινες δραστηριότητες. Ο όρος ερημοποίηση δεν θα πρέπει να συγχέεται με την δημιουργία ερήμων. Η ερημοποίηση είναι η διαδικασία σύμφωνα με την οποία η παραγωγική γη υποβαθμίζεται και σταδιακά μετατρέπεται σε αφιλόξενη για την αναπτυσσόμενη βλάστηση, δημιουργώντας έτσι κηλίδες απογυμνωμένων περιοχών με την εμφάνιση του μητρικού πετρώματος στην επιφάνεια.

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Καταπολέμηση της Ερημοποίησης κυρώθηκε από τη Βουλή των Ελλήνων το 1997, κατέστη Νόμος του Κράτους (Ν. 2468/97) και οδήγησε στη σύσταση της Εθνικής Επιτροπής για την Καταπολέμηση της Ερημοποίησης (ΕΚΕΘΕ). Η ΕΚΕΘΕ είχε τη ευθύνη της σύνταξης και κατάρτισης του Ελληνικού Σχεδίου Δράσης για την Καταπολέμηση της Ερημοποίησης, το οποίο η ελληνική κυβέρνηση αποδέχθηκε με την ΚΥΑ 99605/3719 (ΦΕΚ 974/Τ.Β/27-07-2001). Το εν λόγω Σχέδιο Δράσης παρουσιάζει αναλυτικά τους παράγοντες και τις διαδικασίες που προκαλούν την ερημοποίηση στην Ελλάδα, και προτείνει ένα συνεκτικό πλαίσιο μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου. Ωστόσο, απαιτείται η επικαιροποίηση και διεύρυνση του εν λόγω σχεδίου προκειμένου να πραγματοποιηθεί συνδυαστική ανάλυση και ενσωμάτωση των

πιο πρόσφατων διαφορετικών τομεακών πολιτικών (για τη γεωργία, την κτηνοτροφία, την δασική προστασία, τον τουρισμό, κοκ) και να υπάρξει σχεδιασμός μιας σειράς διατομεακών παρεμβάσεων.

Συνοπτικά, οι βασικοί άξονες του Σχεδίου Δράσης για την ερημοποίηση είναι οι ακόλουθοι:

1. Η προστασία των δασών από πυρκαγιές και καταστροφικές εκχερσώσεις, καθώς και η έγκαιρη αποκατάσταση της καταστρεφόμενης από τις πυρκαγιές δασικής βλάστησης.
2. Η προστασία των υδατικών πόρων από την υπερκατανάλωση και τη ρύπανση. Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στον τομέα της γεωργίας με πρόνοια για την εφαρμογή αρδευόμενης γεωργίας μόνο σε περιπτώσεις εξασφαλισμένης αειφόρου επάρκειας υδατικών πόρων, με παράλληλο εκσυγχρονισμό των αρδευτικών συστημάτων και λαμβανομένων υπόψη και των αναγκών της πρόληψης της αλάτωσης των εδαφών.
3. Η προστασία των αγροτικών γαιών και βοσκοτόπων από την εντατική εκμετάλλευση λαμβάνοντας υπόψη τα όρια της βιωσιμότητας τους και με πρόνοια για άσκηση της γεωργίας μόνο σε εδάφη με μικρές κλίσεις. Επίσης, προστασία αγροτόπων και δασικών εκτάσεων από πιέσεις για οικοδομική, βιομηχανική και τουριστική χρήση, καθώς και αναθεώρηση του συστήματος γεωργικών και κτηνοτροφικών επιδοτήσεων οι οποίες δεν εξασφαλίζουν την αειφόρο ανάπτυξη.
4. Η ενίσχυση της έρευνας, ανταλλαγής πληροφοριών και εκπαίδευσης, και οργάνωση μηχανισμών παρακολούθησης με την επιλογή κατάλληλων δεικτών.

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα είναι σύμφωνο και προωθεί έργα και δράσεις που είναι σύμφωνες με τις κατευθύνσεις και τις δράσεις που προτείνονται από το Ελληνικό Σχέδιο Δράσης για την Καταπολέμηση της Ερημοποίησης.

3.4 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΆΛΛΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

3.4.1 Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΠΠΑ) 2021-2025

Στόχος του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΠΠΑ) Περιφέρειας Κρήτης για το 2021-2025 είναι ο αναπτυξιακός προγραμματισμός για την περίοδο αυτή, που περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των αναπτυξιακών στόχων και την αντιστοίχισή τους με τους αναπτυξιακούς στόχους του ΕΠΑ, τους άξονες προτεραιότητας και τη συσχέτισή τους με τις προτεραιότητες του ΕΠΑ και τον προσδιορισμό των στόχων στρατηγικής και των κατηγοριών δράσεων που θα χρηματοδοτηθούν σε συνάρτηση με το εγκεκριμένο σχέδιο Στρατηγικού Σχεδιασμού του 4ετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος 2020-2023 (118/2020 Απόφαση Περιφερειακού Συμβουλίου).

Πέραν των παραπάνω στόχων και για την επίτευξή τους, το ΠΠΑ Κρήτης έχει στόχο τον προσδιορισμό των δεικτών παρακολούθησης, των πιθανών δικαιούχων χρηματοδότησης, της τεχνικής βοήθειας και του Προϋπολογισμού (Π/Υ) του Προγράμματος με τους χρηματοδοτικούς πίνακες ανά αναπτυξιακό στόχο και άξονα προτεραιότητας

Η στρατηγική του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΠΠΑ) 2021-2025 της Περιφέρειας Κρήτης υποστηρίζει και βασίζεται στο εγκεκριμένο σχέδιο Στρατηγικού Σχεδιασμού του 4ετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος 2020-2023 (11/2021 Απόφαση Περιφερειακού Συμβουλίου). Στο πλαίσιο αυτό υιοθετήθηκαν πέντε βασικές αρχές, οι οποίες απαιτούν συνδυασμένη δράση:

- Διασφάλιση της χωρικής ισορροπίας.
- Εξειδίκευση και συνδυασμένη ανάπτυξη.
- Ανακάλυψη του άυλου κεφαλαίου.
- Πρόληψη και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.
- Μετάβαση στην κυκλική οικονομία.

Ειδικότερα, προσδιορίστηκαν τα ακόλουθα τέσσερα πεδία πολιτικής:

- Ποιοτική Ανάπτυξη.
- Δυναμική Κοινωνική Συνοχή.
- Ενεργός Περιβαλλοντική Διαχείριση.
- Αποτελεσματική Διακυβέρνηση.

Για κάθε πεδίο πολιτικής διακρίνεται μία δέσμη πέντε στρατηγικών επιλογών.

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα είναι συμβατό με το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΠΠΑ) Περιφέρειας Κρήτης για το 2021-2025, καθώς καταρτίστηκε λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές αρχές και τα πεδία πολιτικής του.

3.4.2 Τετραετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Κρήτης 2020-2023

Το 4ετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Κρήτης 2020-2023 εκπονήθηκε σε εφαρμογή των διατάξεων του άρθ. 268 του Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ 87Α/2010), όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν

σήμερα με το άρθ. 176 του Ν. 4555/2018 (ΦΕΚ 133Α/2018). Το μεσοπρόθεσμο Αναπτυξιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας αποτυπώνεται μέσα από ένα 4ετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα που εμπεριέχει τρεις ενότητες, τον Στρατηγικό Σχεδιασμό, τον Επιχειρησιακό Προγραμματισμό και τους Δείκτες Παρακολούθησης και Αξιολόγησης.

Η Α' φάση του Επιχειρησιακού Προγράμματος, το σχέδιο Στρατηγικού Σχεδιασμού εκπονήθηκε και εγκρίθηκε ήδη με την 11/2021 Απόφαση Περιφερειακού Συμβουλίου. Το σχέδιο αναφέρεται στους θεματικούς τομείς 1) Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής, 2) Κοινωνική Μέριμνα, Υγεία, Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση και Αθλητισμός και 3) Οικονομία και Απασχόληση.

Στον Στρατηγικό Σχεδιασμό, υιοθετούνται οι εξής 5 οριζόντιες αρχές:

- Διασφάλιση της χωρικής ισορροπίας -για τη δημιουργία μιας ευέλικτης πολυμορφικής υπαίθρου και ελκυστικών και δυναμικών αστικών κέντρων με ταυτότητα.
- Εξειδίκευση και συνδυασμένη ανάπτυξη -για την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των ισχυρών κλάδων, με παράλληλη ενίσχυση των δεσμών μεταξύ τους.
- Ανακάλυψη του άυλου κεφαλαίου - για τη συνολική ανάδειξη της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, που διαμορφώνει διαχρονικές αξίες και ταυτότητα ενώ αποτελεί το υπόβαθρο για μια νέα δημιουργία.
- Πρόληψη και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής,
- Μετάβαση στην κυκλική οικονομία -για τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των παραγωγικών δραστηριοτήτων και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της οικονομίας.

Οι βασικές διαπιστώσεις από την συνθετική διάγνωση και την ανάδειξη των κρίσιμων ζητημάτων Περιφερειακής Ανάπτυξης για τους θεματικούς τομείς είναι, ότι η Κρήτη έχει αλλάξει. Δέχτηκε σοβαρό πλήγμα στην περίοδο της κρίσης, από το οποίο ανακάμπτει ταχύτερα συγκριτικά με την υπόλοιπη Χώρα, με επιμέρους κλάδους να επιδεικνύουν ένα σημαντικό δυναμισμό. Ο τουρισμός διήλθε περίοδο αξιοσημείωτης ανόδου ωστόσο η πανδημία του COVID19 δημιουργεί νέα δεδομένα με άγνωστες ακόμη επιπτώσεις και είναι μια σημαντική παράμετρος που θα πρέπει να συνεκτιμηθεί στο σχεδιασμό για την περίοδο 2020 – 2023. Έχουν οικοδομηθεί ισχυρές βάσεις, αλλά υπάρχουν ακόμα κενά. Δημιουργούνται όμως πολλές ευκαιρίες αλλά σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον παρουσιάζονται συνεχώς νέες προκλήσεις.

Η καινοτομία διατρέχει οριζόντια τις 5 βασικές αρχές σε 3 παράλληλα επίπεδα για οργανωτικές, τεχνολογικές και κοινωνικές καινοτομίες. Οι κύριες προκλήσεις για την 4ετία είναι:

- Ολοκλήρωση των μεγάλων αναπτυξιακών έργων που ισχυροποιούν τη θέση της Κρήτης.
- Ενίσχυση της διασύνδεσης μεταξύ των οικονομικών δραστηριοτήτων, συνδέοντας όλους τους κρίκους της ανάπτυξης.
- Κάλυψη των απαιτήσεων σε βασικές υποδομές, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη συντήρηση και τη βέλτιστη αξιοποίησή τους.
- Δημιουργία νέων οικονομικών διαύλων όλων των παραγωγικών φορέων με τις διεθνείς αγορές.
- Αξιοποίηση των ισχυρών πλεονεκτημάτων του πολιτισμού και των φυσικών πόρων για την ανάδειξη της Κρήτης σε ένα νησί με ταυτότητα, αυτοπεποίθηση και δυναμική κοινωνική συνοχή.
- Διατήρηση και προστασία υλικών και άυλων πόρων, διαμορφώνοντας ένα σχέδιο βιώσιμης ανάπτυξης για το νησί.

- Διασφάλιση των κατάλληλων προϋποθέσεων για την προώθηση της καινοτομίας, τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και την ανάσχεση του brain drain.
- Διαμόρφωση προτάσεων με επίκεντρο την κοινωνία, για τη μείωση κοινωνικών ανισοτήτων και αντιθέσεων, ενισχύοντας την ποιοτική ανάπτυξη στο νησί.

Το όραμα που διατυπώνεται στον Στρατηγικό Σχεδιασμό είναι το εξής:

Κρήτη δυναμική, βιώσιμη, ευφυή, με κοινές αξίες και κοινωνική συνοχή, δημιουργική με ταυτότητα και αυτοπεποίθηση.

Για την επίτευξη του οράματος αυτού προσδιορίζονται τέσσερα πεδία πολιτικής:

- **Ποιοτική Ανάπτυξη**, με εξειδίκευση της οικονομίας περιβαλλοντικά φιλικής, ενσωμάτωση καινοτομιών και εφαρμογών ΤΠΕ και παράλληλη ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας. Στρατηγικές επιλογές αυτού του πεδίου είναι η μετάβαση στην κυκλική οικονομία –Αξιοποίηση των πόρων, η εξειδίκευση οικονομίας, ανάπτυξη καινοτομίας και ανάπτυξη ολοκληρωμένων αλυσίδων αξίας, η ανάπτυξη βιώσιμων μεταφορικών υποδομών, η επιτάχυνση της ενεργειακής αναβάθμισης, γαλάζια και πράσινη ανάπτυξη και προώθηση της ψηφιακής σύγκλισης.
- **Δυναμική Κοινωνική Συνοχή**, με ενίσχυση της δημογραφικής / κοινωνικής δυναμικής, φροντίδα ευάλωτων ηλικιακών / κοινωνικών ομάδων και δημιουργία ευκαιριών για τους νέους μέσα από ενεργές και δυναμικές πολιτικές σε αντιδιαστολή της παθητικής αντιμετώπισης των κοινωνικών επιπτώσεων. Στρατηγικές επιλογές αυτού του πεδίου είναι η αντιμετώπιση της Γήρανσης πληθυσμού, η ανάσχεση της μετανάστευσης ατόμων υψηλής εξειδίκευσης και ενίσχυση των ευκαιριών παρεχόμενες για νέους, η διασφάλιση των δικαιωμάτων μειονεκτούντων ομάδων, η αντιμετώπιση των νέων κοινωνικών ανισοτήτων και η αναβάθμιση ποιότητας στις υπηρεσίες υγείας.
- **Ενεργός Περιβαλλοντική Διαχείριση**, με πρόληψη επιπτώσεων στο περιβάλλον, ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων και ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στα έργα και δραστηριότητες. Στρατηγικές επιλογές είναι η πρόληψη και διαχείριση επιπτώσεων κλιματικής αλλαγής και απειλών από καταστροφές, η βιώσιμη διαχείριση υδάτων, η ανάπτυξη βιώσιμων περιβαλλοντικών υποδομών, η ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων και η βιώσιμη -φιλική στο κλίμα και ισόρροπη χωρική οργάνωση.
- **Αποτελεσματική Διακυβέρνηση**, με ενίσχυση των ικανοτήτων της δημόσιας διοίκησης και της ενεργού και αποδοτικής συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών στην αναπτυξιακή διαδικασία και υιοθέτηση κοινωνικών καινοτομιών. Στρατηγικές επιλογές είναι η καταγραφή και παρακολούθηση των κοινωνικών τάσεων και συμπεριφορών, η ενδυνάμωση δικτύων και ομάδων -Κοινωνία των Πολιτών, η ενίσχυση των ικανοτήτων της δημόσιας διοίκησης, η ενίσχυση της Κοινωνικής Καινοτομίας Προσαρμογής και η ενίσχυση ενεργού συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών στην αναπτυξιακή διαδικασία.

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα είναι σύμφωνο με τις αναπτυξιακές προτεραιότητες και τις κατευθύνσεις του Τετραετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Κρήτης 2020-2023, τις οποίες και προωθεί περεταίρω.

3.4.3 Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ)

Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ), το οποίο εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. 6876/4871/2-7-2008 ΚΥΑ, αποτελεί σύνολο κειμένων και διαγραμμάτων με το οποίο

καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν την μακροπρόθεσμη χωρική ανάπτυξη και διάρθρωση του εθνικού χώρου, αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των διεθνών, ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών και προσδιορίζονται με προοπτική δεκαπέντε (15) ετών οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αιεφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου.

Οι βασικοί στόχοι του μπορούν να συνοψιστούν στους εξής:

- Ενίσχυση του ρόλου της χώρας, σε διεθνές, ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό επίπεδο.
- Ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης και της χωρικής συνοχής.
- Διαφύλαξη- προστασία του περιβάλλοντος και, κατά περίπτωση, αποκατάσταση και/ή ανάδειξη των ευαίσθητων στοιχείων της φύσης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου.

Ενόψει των οξύτατων προβλημάτων που προκαλεί η αλλαγή κλίματος με ταχύτατους ρυθμούς, τίθενται οι στόχοι της συνεχούς μέριμνας για την εξοικονόμηση ενέργειας, προώθηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας φιλικότερων προς το περιβάλλον, ιδίως δε ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ενίσχυσης των φυσικών αναδραστικών μηχανισμών (δάση, υγρά τοπία, κ.λπ.) και προσαρμογή της χώρας στις νέες συνθήκες που διαγράφουν οι κλιματικές αλλαγές και αντιμετώπιση των επιπτώσεων που αυτές συνεπάγονται (πυρκαγιές, πλημμύρες και διάβρωση, ξηρασία, υφαλμύρωση, απερίμωση και άλλα φυσικά φαινόμενα), με τη δημιουργία κατάλληλων προληπτικών μηχανισμών, υποδομών και σχεδίων δράσης.

Όσον αφορά την Κρήτη, επιδιώκεται:

1. Για το δίπολο Χανιά-Ηράκλειο
  - Ενίσχυση του δίπολου Ηράκλειο-Χανιά στους τομείς της ανώτατης εκπαίδευσης, της έρευνας-τεχνολογίας, του αθλητισμού και της υγείας.
  - Ανάδειξη του δίπολου σε κέντρο ανάπτυξης μιας ευρύτερης δυναμικής περιοχής στην οποία περιλαμβάνονται και οι νομοί Ρεθύμνου και Λασιθίου, ιδίως στους τομείς α) του τουρισμού, σε συνδυασμό με την ανάδειξη των σημαντικών, τοπικών, φυσικών και πολιτιστικών πόρων, β) των δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα (ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την παραγωγή προϊόντων με βιολογικές μεθόδους, ονομασίας προέλευσης κ.ά), γ) της μεταποίησης και της διακίνησης προϊόντων, δ) των μεταφορών, με την ανάπτυξη αερολιμενικών και λιμενικών υποδομών εθνικής ή και υπερεθνικής σημασίας, στο Ηράκλειο και τα Χανιά.
  - Ενίσχυση της διασύνδεσης του Ηρακλείου και των Χανίων με το μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας, με τα δυναμικά νησιωτικά αστικά κέντρα (Ερμούπολη, Μυτιλήνη, Χίο, Ρόδο), την Καλαμάτα, ως απόληξη του δυτικού άξονα της χώρας, καθώς και με τη Θεσσαλονίκη.
2. Η ανάπτυξη του άξονα Κρήτης κατά μήκος του βόρειου οδικού άξονα του νησιού, από τη Σητεία έως το Καστέλλι Κισσάμου, και σε αυτόν συναρθώνεται ολόκληρη η αναπτυξιακή ενότητα της Κρήτης και των πλησίον αυτής νησιών. Συνδέεται λειτουργικά με άξονες ανάπτυξης της ηπειρωτικής χώρας (Δυτικός και χερσαίος Ανατολικός), με το αναπτυξιακό νησιωτικό σύμπλεγμα Βορείου και Νοτίου Αιγαίου και με διεθνείς θαλάσσιους άξονες.
3. Ο λιμένας του Ηρακλείου, στο χρονικό ορίζοντα εφαρμογής του Πλαισίου, κρίνεται σκόπιμο να επενδύσει περαιτέρω στην ανάπτυξη υποδομών ακτοπλοΐας, φιλοξενίας κρουαζιέρας (κυρίως) και θαλάσσιου τουρισμού. Η εμπορευματική του δραστηριότητα εξαρτάται από τη δημιουργία εξειδικευμένου κομβικού λιμένα εμπορευματοκιβωτίων (hub) στην νότια Κρήτη, την ενεργοποίηση του Αδριατικού / Ιονίου Θαλάσσιου Αυτοκινητόδρομου των

Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών και από την αύξηση του όγκου αλλά και την αλλαγή του τρόπου διάθεσης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων της Κρήτης. Συμπληρωματικό ρόλο προς αυτόν του λιμένα του Ηρακλείου, στις επιβατικές και εμπορευματικές μεταφορές, μπορεί να επιτελέσουν οι λιμένες της Σούδας του Ρεθύμνου και της Σητείας. Υπηρεσία (hub) για εμπορευματικές μεταφορές προτείνεται να υποστηριχθεί και από νέο σύνθετο εμπορικό – επιβατικό λιμένα στο νότιο-κεντρικό ή νότιο-ανατολικό άξονα της Κρήτης, που θα λειτουργήσει ως νότια πύλη της χώρας. Για τους λιμένες Καστελίου και Σούδας, επιδιώκεται αναβάθμιση, μεταξύ άλλων, των συνδέσεων της Κρήτης με τους λιμένες Καλαμάτας, Διακόφτι Κυθήρων, Γυθείου και Νεάπολης. Επίσης, το λιμάνι της Σητείας για την αναβάθμιση, μεταξύ άλλων, των συνδέσεων της Κρήτης με την Καρπάθο-Κάσο και τη Ρόδο. Τόσο στον νησιωτικό όσο και στον ηπειρωτικό χώρο (συμπληρωματικά και παράλληλα), σκόπιμη κρίνεται η ανάπτυξη εθνικού δικτύου αποκλειστικών εμπορευματικών μεταφορών, ανεξάρτητου από τις ακτοπλοϊκές γραμμές και τους περιορισμούς που η συγκεκριμένη αγορά επιβάλλει. Εν όψει αυτού, οι νησιωτικοί λιμένες της Κρήτης θα ήταν σκόπιμο να εφοδιαστούν με «ελαφρές» υποδομές υποστήριξης τυποποιημένων εσωτερικών εμπορευματικών μεταφορών.

4. Για τις αερολιμενικές υποδομές, επιδιώκεται ενίσχυση του διεθνούς αερολιμένα του Ηρακλείου.
5. Κατασκευή και άλλων σταθμών υδροποιημένου ή και συμπιεσμένου αερίου στην περιοχή Ηρακλείου Κρήτης
6. Διατήρηση της γεωργίας και της εντατικής κτηνοτροφίας, με παράλληλη προστασία της γεωργικής γης, ιδιαίτερα στις γόνιμες πεδινές περιοχές όσον αφορά το Ηράκλειο – Μεσσαρά - Ιεράπετρα στην Κρήτη.
7. Διατήρηση της εξορυκτικής δραστηριότητας στις υφιστάμενες περιοχές εκμετάλλευσης και διασφάλιση της δυνατότητας επέκτασης σε περιοχές, όπου εντοπίζονται νέα κοιτάσματα ή νέα ορυκτά, με τήρηση των όρων προστασίας του περιβάλλοντος και των προϋποθέσεων λειτουργίας των γειτονικών δραστηριοτήτων (γύψος-Κρήτη).
8. Η δημιουργία από τους συναρμόδιους φορείς συνδυασμένων λειτουργικών τοπικών ενότητων για την αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων, με κατάλληλη οργάνωση των φυσικών και πολιτιστικών χώρων, με συμπληρωματικές διαδρομές και επισκέψεις, καθώς και με συντονισμένες ενέργειες ανάδειξης και πληροφόρησης.

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα είναι συμβατό με το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ).

3.4.4 Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) Περιφέρειας Κρήτης

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) της Περιφέρειας Κρήτης εγκρίθηκε μέσω του ΦΕΚ 1486/Β/2003. Το υφιστάμενο ΠΧΠ, το οποίο αναθεώρησε και αντικατέστησε το προγενέστερο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Κρήτης, εγκρίθηκε το 2017 με την υπ' αριθ. 42284/13.10.2017 απόφαση (ΦΕΚ 260/ΑΑΠ/2017). Το ΠΧΠ στοχεύει σε:

- Ενίσχυση του διεθνούς και ευρωπαϊκού προσανατολισμού της Περιφέρειας Κρήτης, με έμφαση στους εξής στρατηγικούς στόχους:
  - Προώθηση πολιτικών εξωστρέφειας και ενίσχυση/ εξειδίκευση των πολιτικών συνεργασίας και πολιτιστικών ανταλλαγών υποστήριξη της ερευνητικής και τεχνολογικής δραστηριότητας,

- Ολοκλήρωση της υλοποίησης των διευρωπαϊκών υποδομών μεταφορών και εμπλουτισμός του συστήματος με τις απαραίτητες νέες στρατηγικού χαρακτήρα υποδομές,
- Ενίσχυση της ετοιμότητας να υποδεχθεί χερσαίες εγκαταστάσεις για τυχόν διεθνείς αγωγούς Φ/Α ή/ και για την έρευνα και πιθανή εκμετάλλευση υδρογονανθράκων.
- Προώθηση της χωρικής ολοκλήρωσης της Περιφέρειας με έμφαση στους εξής στρατηγικούς στόχους:
  - Συνεχή βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου του πληθυσμού, ενίσχυση της κατάρτισης και μέσω αυτής βελτίωση του επιπέδου των γνώσεων, των ικανοτήτων και της παραγωγικότητας του ανθρώπινου δυναμικού,
  - Ανασυγκρότηση του γεωργο-περιβαλλοντικού αγροτο-διατροφικού τομέα, προς την κατεύθυνση ανάπτυξης ενός σύγχρονου προτύπου αγροτικής οικονομίας, και σύνδεσης της αγροτικής παραγωγής με τον ποιοτικό τουρισμό,
  - Προώθηση καινοτομικών πρωτοβουλιών στον τομέα του τουρισμού, μέσω πιλοτικών εγχειρημάτων, για τη μετάβαση προς έναν ποιοτικό, διαφοροποιημένο, οργανωμένο και πολυθεματικό τουρισμό, οικονομικά αποδοτικό,
  - Ενεργειακή αναβάθμιση της Κρήτης με έμφαση στη διασύνδεση με το ηπειρωτικό σύστημα μεταφοράς και την ελεγχόμενη ανάπτυξη επιδεικτικών πιλοτικών και παραγωγικών εφαρμογών ΑΠΕ, κατά προτεραιότητα προς συγκεντρωμένους υποδοχείς,
  - Ολοκλήρωση του συστήματος μεταφορών σε διαπεριφερειακό και ενδοπεριφερειακό επίπεδο και στη λειτουργική του σύνδεση με τις μεγάλες διεθνείς θαλάσσιες λεωφόρους.
- Ολοκλήρωση των αναγκαίων χωρικών δράσεων για την προώθηση ενός προτύπου χωρικής οργάνωσης με παρεμβατικό χαρακτήρα και έμφαση στους εξής στρατηγικούς στόχους:
  - Ι. οργάνωση του οικιστικού δικτύου σε αναφορά με τις αναπτυξιακές ενότητες, αλλαγή του προτύπου κατανάλωσης του χώρου με περιορισμό της άμετρης κατανάλωσης γης που πραγματοποιείται εις βάρος γεωργικών και δασικών εκτάσεων, προώθηση της συγκεντρωμένης ανάπτυξης των χρήσεων γης και των δραστηριοτήτων στον χώρο, εμπλουτισμό των πόλεων της Κρήτης με λειτουργίες υπερτοπικού χαρακτήρα υποστήριξη συνδυσασμένης πολιτικής προστασίας και ανάδειξης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, αλλαγή του προτύπου ανάπτυξης της τουριστικής δραστηριότητας με επιδίωξη αποφόρτισης των υψηλών πιέσεων και, αναβάθμισης του δομημένου χώρου στην υπερανάπτυγμένη βόρεια ακτή, και περιορισμό ανάπτυξης μορφών μαζικού και μονοθεματικού τουρισμού.

Επιπρόσθετα, στο Άρθρο 6 Ευρύτερες χωρικές ενότητες (παρ. 2) αναφέρεται ότι: «Οι ευρύτερες χωρικές ενότητες όπου αναπτύσσονται η αστική/ οικιστική /τουριστική δραστηριότητα και η δραστηριότητα της παραθεριστικής κατοικίας ταυτίζονται με και εντοπίζονται σε μεγάλο βαθμό στις κρίσιμες παράκτιες περιοχές και χαρακτηρίζονται συνήθως από ιδιαίτερος έντονο ανταγωνισμό χρήσεων γης και οικονομικών δραστηριοτήτων.

Επιλέγονται ως πρότυπο εξέλιξης της τουριστικής δραστηριότητας οι ήπιες μορφές πολυθεματικού τουρισμού, εναλλακτικού και ποιοτικά αναβαθμισμένου τύπου στα ορεινά και ημιορεινά σύνολα ή μορφές τουρισμού ενταγμένες σε οργανωμένους υποδοχείς. Στην υπερ-ανάπτυγμένη βόρεια ακτή επιδιώκεται η ανάληψη δράσεων αποφόρτισης των υψηλών πιέσεων και αναβάθμισης του δομημένου χώρου και αποφεύγεται στο μέτρο του δυνατού η έγκριση νέων αιτημάτων για ανάπτυξη μορφών μονοθεματικού μαζικού τουρισμού [..].

Οριοθετούνται ζώνες τουριστικής ανάπτυξης. Οι κατευθύνσεις για τον λοιπό - εκτός των ως άνω οριζόμενων ζωνών - παράκτιο «εκτός σχεδίου» χώρο είναι η θεσμοθέτηση διατάξεων, από τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού, ώστε να περιορίζεται αποτελεσματικά η εκτός σχεδίου δόμηση για παραθεριστική κατοικία, με διοχέτευσή της κατά το δυνατόν στο δίκτυο των οικισμών.»

Στο Άρθρο 9 Φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι διεθνούς, εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας / Τοπίο αναφέρονται τα εξής: Οι προσπάθειες για την περαιτέρω ανάπτυξη της Περιφέρειας στρέφονται με έμφαση προς την σύνδεση και την άσκηση συνδυασμένων πολιτικών στον ενιαίο χώρο «Φυσικό και Πολιτιστικό Περιβάλλον».

Στο Άρθρο αυτό γίνεται αναφορά σε περιοχές με «φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου» εντός των οποίων τα μεμονωμένα αξιολογικά στοιχεία στις εξής κατηγορίες:

- **Διεθνούς σημασίας:** Περιπατητικό μονοπάτι Ε4, Φαράγγι Σαμαριάς, η εντός των τειχών Πόλη των Χανίων, η Παλαιά Πόλη Ρεθύμνου, Μονή Αρκαδίου, Κνωσός, Φρούριο Λιμένος (Κούλες) και τείχη της πόλεως του Ηρακλείου, Φαιστός, Ανάκτορο Μαλίων, Σπιναλόγκα, Ανάκτορο Ζάκρου και Φοινικόδασος στο Βάι,
- **Εθνικής σημασίας:** Σπήλαιο Ψυχρού, Μονή Τοπλού και ευρύτερη περιοχή (κτήμα), Ερημούπολη, Οροπέδιο Λασιθίου - Δικταίον Άντρον, Όρος Ίδη - Ιδαίον Άντρον - Ζώμινθος, Γόρτυς, Τύλισος, Αγία Τριάδα Φαιστού, Κουρταλιώτικο φαράγγι - Μονή Πρέβελης και ευρύτερη περιοχή, Ελεύθερνα, Παραδοσιακοί οικισμοί ενότητας (ζώνης τοπίου) Ρέθυμνο και ευρύτερη περιοχή, Μονές Αγία Τριάδα Τσαγκαρόλων - Γουβερνέτου - και Αγ. Ιωάννη Ερημίτη (Καθολικού), Νήσος Γραμβούσα, Ασφέντου - Καλλικράτης και Παράκτια Ζώνη, Οροπέδιο Ομαλού, Νήσοι Γαύδος και Γαυδοπούλα και Λευκά Όρη και παράκτια ζώνη.
- Όλα τα λοιπά πολυπληθή μεμονωμένα στοιχεία κατατάσσονται σε **περιφερειακής σημασίας**. Σε εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης για το Τοπίο, επιλέγονται και προωθούνται ως πιλοτικές εφαρμογές κατά προτεραιότητα εννέα χωρικές ενότητες τοπίων ιδιαίτερης σημασίας, όπως προσδιορίζονται στο άρθρο 11, οι οποίες αποτελούν τμήματα των ενιαίων ζωνών υψηλής προστασίας.

Στο Άρθρο 11 προσδιορίζονται οι βασικές προτεραιότητες για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στο Άρθρο 12 (παρ.2) δίνονται κατευθύνσεις για τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του παράκτιου χώρου και πιο συγκεκριμένα για τις παράκτιες ζώνες αστικής, οικιστικής, τουριστικής ανάπτυξης και παραθεριστικής κατοικίας:

«[...] Η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων αστικοποιημένων ζωνών προϋποθέτει εξειδικευμένο φυσικό χωροταξικό/ πολεοδομικό σχεδιασμό, με σαφή κατεύθυνση την καταλληλότητα και την συμβατότητα των χρήσεων, την απόκτηση χώρων για κοινόχρηστους και κοινωφελείς σκοπούς, την προστασία και ανάδειξη των στοιχείων του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος, την υιοθέτηση των αρχών της συμπαγούς πόλης και την ανάληψη δράσεων για την αντιμετώπιση της νόμιμης εκτός σχεδίου και της αυθαίρετης δόμησης.

Σε τυχόν αναθεωρήσεις εγκεκριμένων ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ, καθώς και στις εκπονούμενες Μελέτες ΤΧΣ εξειδικεύονται και εφαρμόζονται οι κατευθύνσεις του παρόντος Περιφερειακού Πλαισίου και του εκάστοτε ισχύοντος Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τον Τουρισμό. Η εξειδίκευση αφορά ειδικότερα στην τήρηση της αρχής της συμπαγούς πόλης και του περιορισμού της εκτός σχεδίου δόμησης γενικά, αλλά και του περιορισμού των επεκτάσεων και της εκτός σχεδίου δόμησης στις κρίσιμες

παράκτιες περιοχές και στη γεωργική γη πρώτης προτεραιότητας, σύμφωνα με την οριοθέτησή της σε ζώνες και την κατηγοριοποίησή της σε βαθμούς προστασίας.

Προτείνεται σταδιακός περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης για παραθεριστική κατοικία, με διοχέτευσή της κατά το δυνατόν στο δίκτυο των οικισμών και θεσπίζονται μεγαλύτερες αρτιότητες σε ευαίσθητες κατηγορίες χρήσεων (παράκτιες εκτάσεις, γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, κ.λπ.) [...].

Πέραν των γενικών κατευθύνσεων, που προαναφέρονται ειδικά ως προς τη μορφή της τουριστικής δραστηριότητας, απαιτείται αλλαγή του τρόπου μεταχείρισης των συγκεκριμένων κρίσιμων ζωνών, με ανάληψη δράσεων αποφόρτισης των υψηλών πιέσεων και αναβάθμισης του δομημένου χώρου, με εργαλεία τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού και τις ειδικές ρυθμίσεις, ώστε να επιτευχθεί η εξυγίανση και η περιβαλλοντική / ποιοτική αναβάθμισή τους.

Στο πλαίσιο του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου και σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου (Ν.3827/2010) εντοπίζονται 9 ζώνες τοπίων ιδιαίτερης σημασίας, με τοπότητα διεθνούς και εθνικής σημασίας, ως μικρότερα χωρικά σύνολα τους. Πέραν όμως των τοπότητων διεθνούς και εθνικής σημασίας, είναι πολυάριθμα τα τοπότητα περιφερειακής σημασίας του φυσικού και του ιστορικού περιβάλλοντος. Η ορεινή ημιορεινή ενδοχώρα της Κρήτης, αντιπροσωπεύει το 50% της έκτασης αυτής, το 75% των οικισμών και το 20% του πληθυσμού της, ενώ η νότια παράκτια ζώνη συγκεντρώνει το 30% του πληθυσμού.

Η αναζωογόνηση της υπαίθρου και των ορεινών περιοχών, η ενίσχυση της ενδοπεριφερειακής συνοχής παραμένει μια σημαντική πρόκληση της Περιφέρειας.

Η ανάδειξη/αξιοποίηση του διεθνώς αναγνωρισμένου και ισχυρού brand UNESCO, θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την ανάδειξη της ορεινής και ημιορεινής Κρήτης ως εναλλακτικό τουριστικό προορισμό εμπειρίας και ποιότητας. Μέσω σωστά επιλεγμένων διαδρομών θα δημιουργούν αναπτυξιακές συνέργειες με το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον κινητοποιώντας το λανθάνον αναπτυξιακό δυναμικό της υπαίθρου και των ορεινών περιοχών. Ενοποιητικό στοιχείο είναι το Ευρωπαϊκό Περιπατητικό Μονοπάτι E4 που το νησί σε μήκος 500 χλμ με μεγάλη επισκεψιμότητα.

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα είναι συμβατό με το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ).

3.4.5 Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό

Με την υπ' αρ. 519/2017 απόφαση του ΣτΕ, η ΚΥΑ 24208/2009 (ΦΕΚ Β' 1138), περί έγκρισης του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό, η οποία αντικαταστάθηκε με την ΚΥΑ 67659/2013 (ΦΕΚ Β'3155) και δεν αναβίωσε μετά την ακύρωση της αποφάσεως που την αντικατέστησε (ΣτΕ 3632/2015), έχει παύσει να ισχύει και να επιφέρει έννομες συνέπειες. Μετά την ακύρωση του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και μέχρι την έγκριση νέου, για το οποίο οι διαδικασίες έχουν ήδη δρομολογηθεί, εξακολουθεί να είναι δυνατή η ανάπτυξη τουριστικής δραστηριότητας στη χώρα, με

βάση τις τυχόν προβλέψεις των υφισταμένων Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων (πρβλ. ΣΤΕ 3043/2011), καθώς και του κατωτέρου ιεραρχικώς επιπέδου σχεδιασμού, σε σχέση με τα περιφερειακά, χωρικών σχεδίων. Επιπλέον λαμβάνονται υπόψη η ισχύουσα τουριστική νομοθεσία και \ τα επιμέρους νομοθετήματα που ενδεχομένως υπάρχουν στην κάθε περιοχή.

3.4.6 Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες

Το «Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) για τις υδατοκαλλιέργειες» εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. 31722/4-11-2011 ΚΥΑ (ΦΕΚ 2505/Β/2011). Σκοπός του ΕΠΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες είναι η παροχή κατευθύνσεων, κανόνων και κριτηρίων για τη χωρική διάρθρωση, οργάνωση και ανάπτυξη του κλάδου των υδατοκαλλιεργειών στον ελληνικό χώρο και των αναγκαίων προς τούτο υποδομών, με στόχο τη διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανταγωνιστικότητας του κλάδου. Το ΕΠΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες περιλαμβάνει συγκεκριμένα κατευθύνσεις, για το εθνικό πρότυπο χωροταξικής οργάνωσης της υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας με εξειδίκευση ανά τύπο καλλιέργειας, κατευθύνσεις για το καθεστώς και τους όρους χωροθέτησης υποδοχέων και μονάδων του τομέα, κριτήρια και συμβατότητες χωροθέτησης τόσο των υποδοχέων όσο και των μεμονωμένων μονάδων σε σχέση με τα χαρακτηριστικά του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και κατευθύνσεις για τον υποκείμενο χωροταξικό σχεδιασμό.

Οι γενικοί στόχοι του ΕΠΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες αφορούν κατά κύριο λόγο στην προώθηση ενός χωρικού προτύπου ανάπτυξης που θα διασφαλίζει την ενίσχυση του τομέα, στην προώθηση της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής συνιστώσας στη χωρική διάρθρωση της υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας, στην εξασφάλιση αναγκαίου χώρου για την ανάπτυξη του τομέα, στη διασφάλιση των χωρικών προϋποθέσεων για την αύξηση της εθνικής παραγωγής, στον εξορθολογισμό της χωροθέτησης των υδατοκαλλιεργειών με ενίσχυση της οργανωμένης λειτουργίας των μονάδων έναντι της σημειακής χωροθέτησης, στη συνδυασμένη ανάπτυξη υδατοκαλλιεργειών, επαγγελματικής αλιείας και τουρισμού, στη στήριξη της οικονομικής βιωσιμότητας των επιχειρήσεων του τομέα, στην απλούστευση των διαδικασιών ίδρυσης και λειτουργίας των υποδοχέων και μονάδων υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας, στην προστασία της δημόσιας υγείας και της υγείας και ευζωίας των ζώων και τέλος στην ενθάρρυνση της στροφής της υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας προς τη βιολογική υδατοκαλλιέργεια.

Σύμφωνα με το ΕΠΧΣΑΑ, οι μονάδες θαλάσσιας υδατοκαλλιέργειας αναπτύσσονται σε επιλεγμένες ευρύτερες θαλάσσιες περιοχές, οι οποίες κρίνονται κατάλληλες για τη χωροθέτηση υδατοκαλλιεργητικών μονάδων (ΠΑΥ). Μέσα στις ΠΑΥ προσδιορίζονται ζώνες, είτε οργανωμένες με φορέα διαχείρισης (ΠΟΑΥ), είτε με μορφή άτυπων συγκεντρώσεων (ΠΑΣΜ). Η επακριβής επιθυμητή χωροθέτηση των ΠΟΑΥ πραγματοποιείται σε υποκείμενο επίπεδο σχεδιασμού (χωροταξικό, πολεοδομικό ή τομεακό). Χωροθέτηση νέων μονάδων γίνεται σε ΠΟΑΥ και ΠΑΣΜ. Μεμονωμένες χωροθετήσεις είναι δυνατές σύμφωνα με συγκεκριμένους όρους και περιορισμούς.

Οι ΠΑΥ του Ελληνικού θαλάσσιου χώρου, οι οποίες μετά από αξιολόγηση των χαρακτηριστικών τους (χωροταξικών – περιβαλλοντικών – αναπτυξιακών), και με κριτήριο και την υφιστάμενη κατάσταση

από την άποψη ύπαρξης μονάδων υδατοκαλλιέργειας (συγκέντρωση μονάδων), κατατάσσονται σε πέντε κατηγορίες Α έως Ε.

- Α.** Περιοχές ιδιαίτερα αναπτυγμένες που χρήζουν παρεμβάσεων βελτίωσης, εκσυγχρονισμού των μονάδων και των υποδομών, προστασίας και αναβάθμισης του περιβάλλοντος.
- Β.** Περιοχές με σημαντικά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης των θαλάσσιων υδατοκαλλιεργειών.
- Γ.** Δυσπρόσιτες περιοχές με σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης των θαλάσσιων υδατοκαλλιεργειών.
- Δ.** Περιοχές με ιδιαίτερη ευαισθησία ως προς το φυσικό περιβάλλον.
- Ε.** Περιοχές Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών Κατηγορίας Ε.

3.4.7 Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Στο Ειδικό Πλαίσιο (ΦΕΚ 2464 Β/2008), σε ότι αφορά την Περιφέρεια Κρήτης δίδονται ειδικά κριτήρια χωροθέτησης αιολικών μονάδων, μικρών υδροηλεκτρικών έργων και εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο καθώς της ηλιακής ενέργειας. Περιγράφονται οι περιοχές αποκλεισμού και οι ζώνες ασυμβατότητας. Η Περιφέρεια Κρήτης ανήκει στην κατηγορία «γ. Κατοικημένα νησιά του Ιονίου και του Αιγαίου Πελάγους», όπου δεν προβλέπεται περαιτέρω διάκριση σε Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας ή Περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας. Στην λογική αυτή τα κριτήρια χωροθέτησης είναι αυτά που περιγράφονται γενικά στα επί μέρους άρθρα του Ειδικού Πλαισίου.

Σε σχέση με την ηλιακή ενέργεια, ως περιοχές προτεραιότητας μπορεί ενδεικτικά να θεωρηθούν οι περιοχές που είναι άγονες ή δεν είναι υψηλής παραγωγικότητας και κατά προτίμηση αθέατες από πολυσύχναστους χώρους, με δυνατότητες διασύνδεσης με το Δίκτυο ή το Σύστημα, εφόσον οι εδαφικές εκτάσεις που καλύπτουν οι ήδη αδειοδοτημένοι Φ/Β σταθμοί ανά ΠΕ δεν υπερβαίνουν το 1% του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων της. Εξαιρούνται οι περιοχές που έχουν καθοριστεί ως γεωργικές γαίες υψηλής παραγωγικότητας από εγκεκριμένα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια/Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ) και Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ). Σε σχέση με την βιομάζα ή βιοαέριο, προνομιακές περιοχές, θεωρούνται ενδεικτικά οι χώροι που βρίσκονται πλησίον γεωργικών εκμεταλλεύσεων παραγωγής πρώτης ύλης, ΧΥΤΑ, εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων, μεγάλων κτηνοτροφικών ή πτηνοτροφικών μονάδων, μονάδων παραγωγής χαρτοπολτού, μονάδων παραγωγής χυμών και τοματοπολτού, πάσης φύσεως γεωργικών ή κτηνοτροφικών βιομηχανιών, ζωοτροφών, κλπ. (Η Κρήτη δεν είναι διασυνδεδεμένη).

Όπως επίσης ορίζεται στο Ειδικό Πλαίσιο ειδικότερα για τα νησιά πλην Κρήτης και Εύβοιας είναι επιθυμητή η κατά προτεραιότητα χωροθέτηση μικρών εγκαταστάσεων όπως αυτές προβλέπονται στα άρθρα 2 παρ. 4, 4, 8 παρ.8, του ν. 3468/2006 και στο άρθρο 2 της υπ' αριθμ. 19500/2004 κοινής υπουργικής απόφασης.

Σύμφωνα με το Ειδικό Πλαίσιο, με βάση τις εκτιμήσεις για το υδροηλεκτρικό δυναμικό της χώρας ανά υδατικό διαμέρισμα, η Περιφέρεια Κρήτης δεν παρουσιάζει μεγάλη πυκνότητα εκμεταλλεύσιμου δυναμικού.

Σε σχέση με τις αιολικές εγκαταστάσεις, αναφέρεται επιπρόσθετα ότι επιτρέπεται η χωροθέτηση τους εντός των Ζωνών Ειδικής Προστασίας της ορνιθοπανίδας, μετά από σύνταξη Ειδικής Ορνιθολογικής Μελέτης (πλέον Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης) και έγκριση περιβαλλοντικών όρων, καθώς και εντός δασών, δασικών και αναδασωτέων εκτάσεων, σύμφωνα με τα άρθρα 45 και 58 του Ν. 998/1979 και του άρθρου 13 του Ν. 1734/87, όπως ισχύουν πλην των προστατευόμενων περιοχών.

Ορίζονται επίσης ειδικά κριτήρια χωροθέτησης αιολικών μονάδων, που αναφέρονται σε ποσοστό κάλυψης εδαφών σε σχέση με την έκταση των Δημοτικών Ενοτήτων, σύμφωνα με τα οποία το μέγιστο ποσοστό κάλυψης εδαφών δεν μπορεί να υπερβαίνει το 4% ανά Δημοτική Ενότητα, δηλαδή 0,53 τυπικές ανεμογεννήτριες/1000 στρέμματα. Ένα δεύτερο ειδικό κριτήριο αφορά το τοπίο, όπου πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η οπτική παρεμβολή από τα σημεία «ιδιαίτερου ενδιαφέροντος», τα οποία βρίσκονται εντός κύκλου, που ορίζεται με κέντρο τη μονάδα και ακτίνες, που διαφοροποιούνται ανάλογα με τη σημασία και την ποιότητα του σημείου «ιδιαίτερου ενδιαφέροντος», σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις. Σε σχέση με τα μικρά υδροηλεκτρικά έργα, οι περιοχές αξιοποίησης υδατικού δυναμικού εντοπίζονται κυρίως σε ημιορεινές και ορεινές περιοχές, που όμως με βάση τις εκτιμήσεις για το υδροηλεκτρικό δυναμικό της χώρας ανά υδατικό διαμέρισμα, η Περιφέρεια Κρήτης δεν παρουσιάζει μεγάλη πυκνότητα εκμεταλλεύσιμου δυναμικού.

3.4.8 Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Βιομηχανία

Στόχο του Ειδικού Πλαισίου (ΦΕΚ 151 ΑΑΠ/2009) αποτελεί ο μετασχηματισμός της χωρικής διάρθρωσης του εθνικής σημασίας τομέα προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης στο τρίπτυχο: προστασία του περιβάλλοντος, κοινωνική ισότητα και συνοχή και οικονομική ευημερία. Για τον σκοπό αυτό περιλαμβάνει και κατευθύνσεις (1) με εξειδίκευση σε περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο, (2) κλαδικού και ειδικού χαρακτήρα, (3) για το καθεστώς και τους όρους της οργανωμένης χωροθέτησης και συμβατότητας χωροθέτησης των βιομηχανικών μονάδων και υποδοχέων, τα οποία οφείλουν να λαμβάνονται υπόψη στα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού.

Κατευθύνσεις για την Περιφέρεια Κρήτης

Βασικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και στόχοι: Η δυναμική της οικονομίας στηρίζεται στον τουρισμό και τη γεωργία, τομείς που βασίζονται σε αντίστοιχα συγκριτικά πλεονεκτήματα. Η μεταποίηση έχει δευτερεύοντα ρόλο, και ο αυξανόμενος διεθνής ανταγωνισμός μειώνει τα περιθώρια κλάδων που παλαιότερα βασίζονταν στη «γεωγραφική προστασία». Η αναπτυξιακή στρατηγική για την προγραμματική περίοδο 2007-2013 διατηρεί αυτόν το διατομεακό προσανατολισμό, ενώ δίνει πολύ μεγάλη έμφαση στην ανάδειξη του Ηρακλείου σε εμπορευματικό κέντρο στην ευρύτερη περιοχή, και στην ενίσχυση στην Περιφέρεια των τηλεπικοινωνιών, της ερευνητικής δραστηριότητας και των Α.Π.Ε.. Η βελτίωση του οδικού δικτύου και των λιμανιών έχουν επίσης προτεραιότητα. Στο

πλαίσιο αυτό, οι προοπτικές της βιομηχανίας είναι σχετικά περιορισμένες αλλά υπαρκτές, βασισμένες στην τοπική αγορά, στα αγροτικά προϊόντα, και στην Ε.Τ.Α.

Προτεραιότητες σε επίπεδο κλάδων ή κατηγοριών βιομηχανίας: Από κλαδική άποψη, η μεταποίηση δεν εμφανίζει ισχυρές εξειδικεύσεις, αν και μια αυξημένη παρουσία μονάδων μεταποίησης αγροτικών προϊόντων είναι υπαρκτή. Η ενθάρρυνση της τελευταίας αποτελεί εύλογη επιλογή, εφόσον συνδυαστεί με έμφαση στην ποιότητα και την εξωστρέφεια. Η διατήρηση ενός ιστού μονάδων εξυπηρέτησης της τοπικής αγοράς παραμένει αναγκαία και δυνατή, με δεδομένα το γεωγραφικό χαρακτήρα της Περιφέρειας. Στις πιο συμβατικές αυτές δραστηριότητες μπορεί να προστεθεί ένας αριθμός εξωστρεφών μονάδων υψηλής προστιθέμενης αξίας που θα δραστηριοποιούνται σε τομείς αιχμής βασιζόμενες στην οικονομία της γνώσης και την Ε.Τ.Α., ιδιαίτερα στην περίμετρο των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Η ύπαρξη μεγάλων αστικών κέντρων διευκολύνει μια τέτοια στρατηγική, που γενικά απαιτεί αστικό περιβάλλον.

Χωροταξικό πρότυπο της βιομηχανίας: Από χωρική άποψη, οι κύριες ζώνες ανάπτυξης της μεταποίησης θα είναι οι ευρύτερες περιοχές Ηρακλείου (άξονας Γουβιές-Καστέλι) (περιοχή εντατικοποίησης) και Χανίων (περιοχή επέκτασης) και, με σαφώς μικρότερα μεγέθη, Ρεθύμνου και Αγίου Νικολάου. Η μεταποίηση αγροτικών προϊόντων με μονάδες μικρότερης κλίμακας μπορεί να έχει πιο πολυκεντρικό χαρακτήρα, εστιασμένη σε διάφορα τοπικά κέντρα

Οργανωμένη χωροθέτηση της βιομηχανίας: Είναι αναγκαία η αύξηση των οργανωμένων υποδοχέων, τόσο για μετεγκαταστάσεις όσο και για την εγκατάσταση νέων μονάδων, ιδιαίτερα λαμβανομένων υπόψη του σε πολλές περιοχές ευαίσθητου τοπίου καθώς και της σημαντικής και αυξανόμενης τουριστικής ειδικεύσεως της νήσου.

Πολιτική για τις χρήσεις γης και τη διάσπαρτη χωροθέτηση της βιομηχανίας: (α) Αποτροπή της παρόδιας ανάπτυξης μονάδων μεταποίησης στο βασικό οδικό δίκτυο των ισχυρών στοιχείων της χωρικής οργάνωσης της βιομηχανίας. (β) Η χωροθέτηση νέων μονάδων με βάση τις γενικές διατάξεις της νομοθεσίας περί εκτός σχεδίου δόμησης είναι μη αποδεκτή στις περιστασιακές ζώνες των μεγαλύτερων κέντρων, στις αναπτυσσόμενες ή υπό ανάπτυξη παράκτιες ζώνες τουριστικού χαρακτήρα, και στις ζώνες εντατικής ή ποιοτικής γεωργίας. Στις ζώνες αυτές είναι αναγκαίος ο λεπτομερής σχεδιασμός. (γ) Η στήριξη της επιβίωσης/μετασχηματισμού των υπαρχουσών μονάδων, εκτός των περιοχών των σημείων (α) και (β) στις σημερινές τους θέσεις είναι σκόπιμη.

3.4.9 Εθνική Στρατηγική Έξυπνη Εξειδίκευσης 2021-2027 - Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης

Η αναθεωρημένη Εθνική Στρατηγική Έξυπνη Εξειδίκευσης η οποία λαμβάνει υπόψη τις περιφερειακές εξειδικεύσεις θα ενισχύσει τη στροφή προς τον Ευφυή Τουρισμό και Πολιτισμό, στη Βιώσιμη Γεωργία και στην Υγεία και Ευεξία. Παράλληλα, οι τομείς των Ψηφιακών Τεχνολογιών και Βιώσιμης Χρήσης των Πόρων συμπεριλαμβανομένων των αρχών της κυκλικής οικονομίας, ενσωματώνονται ως οριζόντιοι καταλύτες, ενισχύοντας τον μετασχηματισμό των άλλων παραγωγικών τομέων προς την κατεύθυνση της ψηφιακής και πράσινης μετάβασης.

Στο πλαίσιο της RIS 2021-2027 θα επιδιωχθούν δράσεις: 1) εστιασμένης ενίσχυσης της καινοτόμου επιχειρηματικότητας με υποστήριξη πρωτοβουλιών συνεργασίας για ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών αξιοποιώντας τη δυναμική που αναπτύσσεται λόγω της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης, 2) ενίσχυσης/αναβάθμισης των ερευνητικών υποδομών των φορέων της γνώσης της Περιφέρειας για ενδυνάμωση της έρευνας σε τομείς εξειδίκευσης της περιφερειακής οικονομίας.

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης καταρτίστηκε με βάση την Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΦΕΚ 1862B/2015). Οι Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης επιδιώκουν να προωθήσουν την ανάπτυξη των Περιφερειών επικεντρώνοντας τις προσπάθειές τους στην αξιοποίηση των πιο εξειδικευμένων και ξεχωριστών προτερημάτων και πλεονεκτημάτων τους.

Η βασική θεωρία η οποία ενσωματώνεται στη στρατηγική προσέγγιση της έξυπνης εξειδίκευσης είναι, ότι συσσωρεύοντας γνώση και συνδέοντας τη με περιορισμένο αριθμό ιεραρχημένων οικονομικών δραστηριοτήτων, οι χώρες και οι περιφέρειες θα μπορούσαν να γίνουν ανταγωνιστικές στην παγκόσμια οικονομία. Αυτό το είδος εξειδίκευσης επιτρέπει στις χώρες/περιφέρειες να επωφεληθούν από την κλίμακα, το πεδίο εφαρμογής και τη διάχυση στην παραγωγή και την αξιοποίηση της γνώσης, στοιχεία που αποτελούν σημαντικές κινητήριες δυνάμεις της παραγωγικότητας.

Η έννοια της έξυπνης εξειδίκευσης είναι «έξυπνη» για δύο βασικούς λόγους:

- Πρώτον, συνδέει την έρευνα και την καινοτομία με την οικονομική ανάπτυξη με νέους τρόπους, όπως είναι η επιχειρηματική ανακάλυψη και ο καθορισμός των προτεραιοτήτων από τους φορείς χάραξης πολιτικής σε στενή συνεργασία με τους τοπικούς φορείς. (bottom up διαδικασία)
- Δεύτερον, αυτή η διαδικασία διαθέτει έναν εξωστρεφή προσανατολισμό, ωθώντας τις περιφέρειες να είναι φιλόδοξες αλλά και ρεαλιστικές ως προς το τι μπορούν να επιτύχουν, ενώ συνδέει το τοπικό παραγωγικό δυναμικό με συστήματα παραγωγής γνώσης και αλυσίδες παραγωγής προστιθέμενης αξίας.

Η **Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3)** αποτελεί ολοκληρωμένη, - τοπικά προσανατολισμένη - στρατηγική οικονομικού μετασχηματισμού που διαμορφώνεται βάσει των παρακάτω 5 αξόνων:

- Εστιάζει την υποστηρικτική πολιτική και τις επενδύσεις σε κομβικές εθνικές/περιφερειακές προτεραιότητες, προκλήσεις και ανάγκες για ανάπτυξη βασισμένη στη γνώση, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων που σχετίζονται με τις ΤΠΕ.
- Βασίζεται στα δυνατά σημεία της περιφέρειας, στα ανταγωνιστικά της πλεονεκτήματα και στις δυνατότητες για αριστεία.
- Υποστηρίζει την τεχνολογική όσο και την πρακτικά εφαρμοσμένη καινοτομία και στοχεύει στην τόνωση των επενδύσεων από τον ιδιωτικό τομέα.
- Εμπλέκει τον επιχειρηματικό κόσμο, τους φορείς της γνώσης (ερευνητικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα) και την διοίκηση (κεντρική και αυτοδιοίκηση) μέσω μιας διαδικασίας bottom up η οποία έχει ως χαρακτηριστικό τη συνεχή επιχειρηματική ανακάλυψη.
- Είναι τεκμηριωμένη ποιοτικά και ποσοτικά και προβλέπει συστήματα παρακολούθησης και αξιολόγησης μέσω κατάλληλης δέσμης δεικτών.

Η **Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης** διαρθρώνεται σε 6 ενότητες που συνθέτουν μια δομή λογικού σχεδιασμού ως ακολούθως:

- **Ενότητα 1:** Ανάλυση του περιφερειακού παραγωγικού συστήματος και δυναμικού έρευνας και καινοτομίας.
- **Ενότητα 2:** Ανάπτυξη οράματος και στρατηγικών στόχων για την έξυπνη ανάπτυξη στην περιφέρεια.
- **Ενότητα 3:** Επιλογή περιορισμένου αριθμού προτεραιοτήτων για την περιφερειακή ανάπτυξη.
- **Ενότητα 4:** Αποτύπωση κατάλληλου μίγματος πολιτικών και κοστολογημένου σχεδίου δράσης.
- **Ενότητα 5:** Πρόταση για την εφαρμογή μίας αποτελεσματικής και ρεαλιστικής δομής διακυβέρνησης της RIS3 Crete.
- **Ενότητα 6:** Ενσωμάτωση μηχανισμού συνεχούς παρακολούθησης και αξιολόγησης της RIS3 Crete μέσω κατάλληλου μίγματος δεικτών.

Το Πρόγραμμα είναι σε συνάφεια με την Εθνική Στρατηγική και τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας μέσω της Προτεραιότητας 1, Ειδικού Στόχου 1 - Ανάπτυξη και ενίσχυση των ικανοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών.

3.4.10 Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη

Οι ΟΤΑ α βαθμού καλούνται να παίξουν ένα σημαντικό ρόλο προσφέροντας υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης, πρόσβασης στην αγορά εργασίας και στέγασης στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη, και λαμβάνοντας υπόψη τις Ευρωπαϊκές Συστάσεις για το σεβασμό των Κοινωνικών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων πολιτών τρίτων χωρών.

Η Στρατηγική Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης (ΠΕΣΚΕ) αποτελεί μία διαδικασία οριοθέτησης αρχών, στόχων και προτεραιοτήτων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σε περιφερειακό επίπεδο, που λαμβάνει υπόψη τα πορίσματα ανάλυσης των βασικών αξόνων του εσωτερικού και εξωτερικού της περιβάλλοντος.

Η Στρατηγική διαρθρώνεται σε τρεις Πυλώνες που εξασφαλίζουν την προώθηση της Ενεργητικής Ένταξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, συνδυάζοντας την επαρκή ενίσχυση του εισοδήματος, την προώθηση στην απασχόληση χωρίς αποκλεισμούς και την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες φροντίδας, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τον αντίκτυπο των μέτρων στην κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση των ευάλωτων ατόμων, όσο και τις πιθανές μεταξύ τους συνέργειες. Αναλυτικότερα:

- Πυλώνας 1: Καταπολέμηση της φτώχειας.
- Πυλώνας 2: Πρόσβαση σε υπηρεσίες.
- Πυλώνας 3: Εργασιακή Ένταξη.

Από επιχειρησιακή άποψη, οι τρεις Πυλώνες της Στρατηγικής εξειδικεύονται με τα βασικά εργαλεία εξυπηρέτησης των Στόχων της, σε 4 Επιχειρησιακούς Άξονες:

- Επιχειρησιακός Άξονας 1: καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας.
- Επιχειρησιακός Άξονας 2: πρόληψη και καταπολέμηση του αποκλεισμού των παιδιών.

- Επιχειρησιακός Άξονας 3: προώθηση της ένταξης των ευπαθών ομάδων.
- Επιχειρησιακός Άξονας 4: ενίσχυση της διακυβέρνησης της Στρατηγικής.

Σημειώνεται ότι το περιεχόμενο της Στρατηγικής που εκπόνησε η Περιφέρεια Κρήτης είναι συμβατό με τους στόχους του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την Κοινωνική Ένταση που κατατέθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Δεκέμβριο του 2014. Η ΠΕΣΚΕ Κρήτης εναρμονίζεται με την αρχιτεκτονική της ΕΣΚΕ, όπως αυτή αποτυπώνεται στο προαναφερόμενο Πλαίσιο. Συγκεκριμένα η εναρμόνιση αποτυπώνεται στον τρόπο διασύνδεσης και συνάφειας των Πυλώνων, των επωφελούμενων, των Προτεραιοτήτων και Μέτρων Πολιτικής, της Περιφερειακής Στρατηγικής με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταση. Η ΠΕΣΚΕ εγκρίθηκε με την 51/2015 Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου.

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα είναι σε συνάφεια με τις ανωτέρω στρατηγικές μέσω της Προτεραιότητας 4, Ειδικού Στόχου 14 - Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών.

3.4.11 Στρατηγική για την κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής πολιτικής και των κατευθύνσεων για τους πληθυσμούς των Ρομά για την περίοδο 2012 -2020, η Ελλάδα, όπως και κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει αναπτύξει Εθνική Στρατηγική/ Εθνικό Στρατηγικό Σχεδιασμό για την κοινωνική ένταξη των Ρομά. Σκοπός ήταν η ανάπτυξη ενός μακροπρόθεσμου Πολυτομεακού Σχεδίου Δράσης και η εξειδίκευσή του με βάση τις αρχές του κοινωνικού επιχειρησιακού σχεδιασμού ανά τομέα (τομεακά επιχειρησιακά σχέδια) σε περιφερειακό επίπεδο (top- down process) με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις που θα υλοποιούνται στους δήμους και τους οικισμούς της χώρας αλλά και με την απαραίτητη συνέργεια επιπέδων και παρεμβάσεων τομεακών και χωρικών. Η Περιφέρεια Κρήτης, στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων σχεδιασμού της για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 αλλά και της αιρεσιμότητας Τ.Ο9.2 του ΕΣΠΑ 2014-2020, σχεδίασε μια «Στρατηγική για την κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης».

Το Σχέδιο Δράσης που διατυπώθηκε εναρμονίζεται με την εθνική και ευρωπαϊκή στρατηγική για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού που έχουν ως κύριο στόχο την άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και τη δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής ένταξης των Ρομά. Ο Πρωταρχικός Στόχος του Σχεδίου Δράσης είναι η άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και η δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής ένταξης τους. Ο παραπάνω στρατηγικός στόχος εξυπηρετείται μέσα από τρεις επιμέρους Γενικούς Στόχους.

1. Εξασφάλιση και εγγύηση του «κατοικείν». Ο πρώτος γενικός στόχος περιλαμβάνει παρεμβάσεις με στόχο την κάλυψη των αναγκών της ομάδας-στόχου των Ρομά για αποδεκτές συνθήκες διαβίωσης.
2. Ανάπτυξη υποστηρικτικού πλέγματος κοινωνικής παρέμβασης (στους τομείς της απασχόλησης, εκπαίδευσης, υγείας και Κοινωνικής ένταξης). Ο δεύτερος γενικός στόχος περιλαμβάνει παρεμβάσεις στους τομείς:
  - Εκπαίδευσης, ώστε έως το 2020 ν' αυξηθεί ο αριθμός των παιδιών Ρομά που εγγράφονται και παρακολουθούν την υποχρεωτική εκπαίδευση με την απόκτηση των αντίστοιχων γνώσεων.

- Απασχόλησης, ώστε έως το 2020 να μειωθεί η αδήλωτη εργασία, να αυξηθεί η προσβασιμότητα στην αγορά εργασίας και να ενισχυθεί η επιχειρηματικότητα ιδιαίτερα για τους νέους Ρομά.
  - Υγεία - Κοινωνική Φροντίδα ώστε έως το 2020 να εξασφαλίζονται η πρόσβαση στις πρωτοβάθμιες Υπηρεσίες Υγείας και η υποστήριξη της διαδικασίας της πλήρους ένταξης των Ρομά.
3. Ανάπτυξη Κοινωνικού διαλόγου και συναίνεσης, μέσω της κοινωνικής χειραφέτησης και της συμμετοχής των ίδιων των Ρομά.

Οι εν λόγω γενικοί στόχοι θα υλοποιηθούν σε βραχυπρόθεσμο (2012-2016), μεσοπρόθεσμο (2016-2020) και μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα (2020-). Οι παραπάνω γενικοί στόχοι συμπληρώνονται από οριζόντιες δράσεις υποστηρικτικού χαρακτήρα λαμβάνοντας υπ' όψη τις 10 βασικές αρχές για την κοινωνική ένταξη των Ρομά όπως αυτές διατυπώνονται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (COM 2011/173).

Οι παρεμβάσεις ταξινομούνται σε «Άξονες Προτεραιότητας», οι οποίες στην περίπτωση του Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική ένταξη των Ρομά διαρθρώνονται ως ακολούθως:

- Άξονας Προτεραιότητας 1: Στέγαση και Βασικές Υποδομές.
- Άξονας Προτεραιότητας 2 Προώθηση στην Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση.
- Άξονας Προτεραιότητας 3: Εκπαίδευση.
- Άξονας Προτεραιότητας 4: Υγεία – Κοινωνική Φροντίδα.

Οι βασικές προτεραιότητες είναι οι ακόλουθες:

1. Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης σε υφιστάμενα κτίρια που χρησιμοποιούνται από τους Ρομά ως κατοικίες και ενίσχυση των νοικοκυριών των Ρομά που αντιμετωπίζουν οξύ πρόβλημα συνθηκών διαβίωσης.
2. Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης σε υφιστάμενους οικισμούς με παρεμβάσεις πολεοδομικού και χωροταξικού χαρακτήρα και αναβάθμιση του περιβάλλοντος.
3. Δημιουργία οργανωμένων εκτάσεων με στοιχειώδεις εγκαταστάσεις για την πιθανή μετεγκατάσταση καταυλισμού.
4. Βελτίωση της σύνδεσης των υφιστάμενων οικισμών με τον οικιστικό και κοινωνικό ιστό της τοπικής κοινωνίας.
5. Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας που συμβιώνει με τους Ρομά στην κατεύθυνση της πρόληψης ή της άμβλυνσης των συγκρούσεων και των στερεοτύπων με στόχο την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής.

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα είναι σε συνάφεια με τις ανωτέρω στρατηγικές μέσω της Προτεραιότητας Προτεραιότητας 4, Ειδικού Στόχου 15 - Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά.

3.4.12 Εθνική Πολιτική Μεταφορών

Με βάση το Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων των Μεταφορών (ΣΠΕΜ), οι στρατηγικοί στόχοι της Εθνικής Πολιτικής Μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2025 διατυπώνονται ως εξής:

- Δημιουργία ενός «συνεκτικού» Συστήματος Μεταφορών το οποίο επιτυγχάνει συνολική βελτίωση της προσιτότητας επί μέρους περιοχών - Περιφερειών και άρση της

απομόνωσης και των σημείων συμφόρησης. Η δομή του συνολικού δικτύου αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε μεταφορικού μέσου και εκμεταλλεύεται τις δυνατότητες συμπληρωματικότητάς τους. Επιδιώκεται η προσέγγιση ολοκλήρωσης των «βασικών» ΔΕΔ-Μ και η υλοποίηση των απολύτως απαραίτητων «αναλυτικών» ΔΕΔ-Μ προκειμένου να εξασφαλισθεί η «συνεκτικότητα» του συνολικού συστήματος.

- Εξασφάλιση υψηλής ποιότητας υπηρεσιών στους χρήστες του Συστήματος Μεταφορών και διασφάλιση ασφαλούς, ομαλής και οικονομικά αποτελεσματικής λειτουργίας επί μέρους δικτύων και συστημάτων.
- Αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της Ελλάδας και ανάδειξη της χώρας σε περιφερειακό κόμβο μεταφορών. Ανάπτυξη πολυτροπικών μεταφορών.
- Ενίσχυση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας (αειφορία) του Μεταφορικού Συστήματος με ιδιαίτερη έμφαση εντός των αστικών συγκροτημάτων. Βελτιστοποίηση χρήσης φυσικών πόρων.
- Εκμετάλλευση στο μέγιστο δυνατό βαθμό των τεχνολογικών εξελίξεων στις τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών.
- Βελτίωση στους διοικητικούς και οργανωτικούς τομείς των συστημάτων σχεδιασμού, ανάπτυξης και λειτουργίας των μεταφορικών δικτύων και συστημάτων.

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα είναι σε συνάφεια με τους στόχους του Στρατηγικού Πλαισίου Επενδύσεων των Μεταφορών (ΣΠΕΜ) μέσω της Προτεραιότητας 3, Ειδικού Στόχου 7 - Ανάπτυξη και ενίσχυση της βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης, ασφαλούς και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και στη διασυνοριακή κινητικότητα

3.4.13 Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών (ΕΣΣΜ)

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών (ΕΣΣΜ) με ορίζοντα το 2037 και η 1^η αναθεώρηση του ΣΠΕΜ εξειδικεύει τους οδικούς άξονες προτεραιότητας του Εθνικού και Περιφερειακού οδικού Δικτύου της Κρήτης. Οι ενδοπεριφερειακές διαφοροποιήσεις στους δείκτες απόδοσης και οδικής ασφάλειας δημιουργούν την ανάγκη αναβάθμισης του Εθνικού και Περιφερειακού δικτύου που συνδέει το ΔΕΔ-Μ με παραγωγικές περιοχές (τουρισμός/αγροτικός τομέας) και τη βελτίωση των επιπέδων παθητικής και ενεργητικής οδικής ασφάλειας αυτού. Στην 1^η αναθεώρηση του Στρατηγικού Πλαισίου Επενδύσεων Μεταφορών 2014-2025 περιλαμβάνεται η βελτίωση της πρόσβασης και των συνθηκών ασφαλείας του ΔΕΔ-Μ στη βόρεια ακτή (ΒΟΑΚ), η συμπλήρωση/αναβάθμιση του ΔΕΔ-Μ, από το χωρικό σύστημα του νότιου τμήματος προς τον άξονα της βόρειας ακτής, η συμπλήρωση/αναβάθμιση τμημάτων του οδικού δικτύου (εθνικού, περιφερειακού) που διευκολύνουν τη σύνδεση ζωνών με αγροτική και τουριστική δραστηριότητα και ζωνών με ιδιαίτερα στοιχεία ιστορικού και φυσικού περιβάλλοντος με το ΔΕΔ-Μ.

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα είναι σε συνάφεια με τους στρατηγικούς στόχους της Εθνικής Πολιτικής Μεταφορών μέσω της Προτεραιότητας 3, Ειδικού Στόχου 7 - Ανάπτυξη και ενίσχυση της βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης, ασφαλούς και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και στη διασυνοριακή κινητικότητα

3.4.14 Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ)

Ο αναθεωρημένος ΠΕΣΔΑ Κρήτης εγκρίθηκε με την υπ' αρ. οικ. 44014/4028/2016 ΚΥΑ (ΦΕΚ 3196/Β/5-10-2016). Ο ΠΕΣΔΑ αποτελεί το σχέδιο διαχείρισης του συνόλου των παραγομένων στην Περιφέρεια αποβλήτων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Ν.4042/2012, προσδιορίζει δε τις γενικές κατευθύνσεις για τη διαχείρισή τους σε συμφωνία με τις κατευθύνσεις του ΕΣΔΑ και υποδεικνύει τα κατάλληλα μέτρα τα οποία προωθούν ιεραρχικά και συνδυασμένα: την πρόληψη παραγωγής, την προετοιμασία για την επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση, κάθε άλλου είδους ανάκτηση όπως ανάκτηση ενέργειας και την ασφαλή τελική διάθεση των αποβλήτων σε επίπεδο Περιφέρειας με χρονικό ορίζοντα έως το 2020.

Τα κύρια μέτρα του αναθεωρημένου ΠΕΣΔΑ για την επίτευξη των ποσοτικών στόχων του Σχεδίου έως το 2020 που σχετίζονται με το υπό εξέταση Πρόγραμμα περιλαμβάνουν:

Δράσεις Πρόληψης-Επαναχρησιμοποίησης

Σύμφωνα με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ ως «Πρόληψη» νοούνται τα μέτρα που λαμβάνονται πριν μία ουσία, υλικό ή προϊόν καταστούν απόβλητα, επιτυγχάνοντας εντέλει:

1. Τη μείωση της ποσότητας των αποβλήτων, μεταξύ άλλων μέσω της επαναχρησιμοποίησης προϊόντων ή την παράταση της διάρκειας ζωής των προϊόντων.
2. Τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων των παραγόμενων αποβλήτων στο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία.
3. Τη μείωση του περιεχομένου των επιβλαβών ουσιών στα υλικά και προϊόντα.

Βάσει και του Εθνικού Σχεδίου Πρόληψης, συνοπτικά προτείνονται οι ακόλουθες δράσεις πρόληψης:

- Ενημέρωση για τη μείωση της χρήσης συσκευασιών.
- Επαναχρησιμοποίηση ή/και επιδιόρθωση ηλεκτρονικών αποβλήτων.
- Σεμινάρια χειροποίητων κατασκευών από «άχρηστα» υλικά.
- Ενημέρωση για τη σημασία και την αξία της πρόληψης-χρήσιμες συμβουλές.
- Ηλεκτρονικά μηνύματα για την πρόληψη.
- Καταχωρίσεις, άρθρα, δημοσιεύσεις, ανακοινώσεις.

Τέλος, προτείνεται κάθε Δήμος ή ΦοΔΣΑ να εκπονήσει άμεσα στοχευμένες μελέτες πρόληψης βάσει του Εθνικού Σχεδίου Πρόληψης και των τοπικών χαρακτηριστικών της περιοχής αρμοδιότητάς του, ώστε να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι.

Δραστηριότητες Διαλογής στην Πηγή Βιοαποβλήτων

- Δίκτυα χωριστής συλλογής Βιοαποβλήτων (συλλογή πόρτα-πόρτα από κάθε νοικοκυριό ή κατοικία, συλλογή σε χωριστούς κάδους που βρίσκονται τοποθετημένοι σε πυκνό δίκτυο κοντά σε νοικοκυριά/κατοικίες, συλλογή σε κεντρικά σημεία).

Στους Δήμους προτείνεται να εφαρμοστεί ένα σύστημα με την χρήση μικρού κάδου μέσα σε κάθε νοικοκυριό ή και μεγάλο παραγωγό (πχ εστιατόριο), και την τελική συλλογή σε κάδους κοντά στα νοικοκυριά. Πιο αναλυτικά προτείνεται η χρήση του ακόλουθου εξοπλισμού:

- Ένας κάδος 10 λίτρων για τα νοικοκυριά και την τοποθέτησή του εντός της κουζίνας.

- Ένας κάδος 50 λίτρων για τα εστιατόρια, καφετέριες, μπαρ για χρήση εντός της κουζίνας.
- Ένα σετ από βιοδιασπώμενες σακούλες.
- Κεντρικός κάδος συλλογής 120-360 λίτρων (κοντά στα νοικοκυριά) ή 1.100 λίτρων (κοντά στα εστιατόρια/μαγειρεία/μπαρ).

Ανακυκλώσιμα Υλικά

Οι περισσότεροι Δήμοι συλλέγουν τα ανακυκλώσιμα απόβλητα με ένα σύστημα δύο κάδων ως εξής:

- Ένας (μπλε) κάδος για τα ανακυκλώσιμα απόβλητα χαρτιού, μετάλλων και πλαστικών.
- Ένας δεύτερος κάδος για τη διαλογή γυαλιού.

Το δίκτυο των κάδων θα πρέπει να έχει μεγάλη πυκνότητα και σύμφωνα με τον ΕΣΔΑ, να υποδέχεται ξεχωριστά το χαρτί/χαρτόνι, το πλαστικό, το γυαλί και τα μέταλλα (υποχρεωτικά από το 2015).

Συνολικά εάν πρέπει συνυπολογιστούν και οι κάδοι των βιοαποβλήτων και σύμμεικτων, ο ΠΕΣΔΑ καταλήγει σε ένα σύστημα 6 κάδων (χαρτί, μέταλλο, πλαστικό, γυαλί, βιοαπόβλητα και σύμμεικτα) όπου σύμφωνα με το νέο ΕΣΔΑ και τις οδηγίες του ΥΠΕΝ, αυτό είναι το σύστημα συλλογής που θα πρέπει να εφαρμοστεί στην Περιφέρεια σταδιακά μέχρι το 2020.

Πράσινα Σημεία

Σαν πράσινο σημείο (ΠΣ) ορίζεται ένας περιφραγμένος, καλά διευθετημένος και φυλασσόμενος χώρος γνωστός στο κοινό, προορισμένος για τη συλλογή ορισμένων κατηγοριών απορριμμάτων, των οποίων η φύση και ποσότητες καθορίζονται από την Αρχή που έχει την ευθύνη λειτουργίας του. Συνήθεις κατηγορίες αποβλήτων για απόρριψη σε πράσινα σημεία αποτελούν:

- Κλαδέματα.
- Υπολείμματα πρασίνου (κουρέματα γκαζόν, κλπ.).
- Μικρά απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΕΕ).
- Μέταλλα, Χαρτιά / χαρτόνια, Πλαστικά, Γυαλί.
- Υφάσματα.
- Διάφορα απόβλητα εκτός των οικιακών απορριμμάτων όπως ογκώδη αντικείμενα, παλιά έπιπλα, ξύλα, κλπ.
- Μαγειρικά λάδια κ.λπ.

Επιπλέον, το ΚΑΕΔΙΣΠ (Κέντρο Ανακύκλωσης, Εκπαίδευσης, Διαλογής στην Πηγή) είναι χώρος για τον οποίο ισχύουν σε ότι αφορά στις υποδομές τα αναφερόμενα για το πράσινο σημείο, σε συνδυασμό με εκπαίδευση για την Διαλογή στην Πηγή, και όπου ενσωματώνονται πρωτοβουλίες κοινωνικής οικονομίας. Πρόκειται ουσιαστικά για χώρους αποθήκευσης ανακυκλώσιμων αποβλήτων και χρησιμοποιημένων αντικειμένων και εξοπλισμού, εν αναμονή υποβολής τους σε κάποια εργασία ανάκτησης ή επαναχρησιμοποίησης.

Στο ΕΣΔΑ, αναφέρεται ότι κάθε ΟΤΑ θα πρέπει να διαθέτει και να λειτουργεί τουλάχιστον ένα ΠΣ, το οποίο θα πρέπει να εντάξει στο Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων του (ΤΣΔΑ). Σκόπιμο είναι ο ΟΤΑ να συμπεριλάβει στο ΤΣΔΑ του και συνεργασία με ΚΑΕΔΙΣΠ που λειτουργούν από φορείς κοινωνικής οικονομίας εντός των διοικητικών ορίων του.

Αστικά Στεριά Απόβλητα και Βιοαπόβλητα

Τα υφιστάμενα έργα διαχείρισης των ΑΣΑ στην Π.Ε. Χανίων είναι:

- Το Εργοστάσιο Μηχανικής Ανακύκλωσης και Κομποστοποίησης (ΕΜΑΚ Χανίων).
- Ο Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων (ΧΥΤΥ) Ακρωτηρίου, ο οποίος βρίσκεται εντός του ίδιου γηπέδου με το ΕΜΑΚ Χανίων στη θέση Κορακιά στο Δ. Ακρωτηρίου.

Ιλός από Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ)

Σε επίπεδο Περιφέρειας συνολικός στόχος για την ορθή διαχείριση της ιλός από τις ΕΕΛ είναι η καταρχήν τήρηση των περιβαλλοντικών όρων λειτουργίας των ΕΕΛ και η προώθηση της αξιοποίησής της με αντίστοιχη μείωση του ποσοστού τελικής διάθεσης. Προς την κατεύθυνση αυτήν υιοθετούνται οι στόχοι που έχουν τεθεί για την ιλύ σε εθνικό επίπεδο και οι οποίοι περιλαμβάνουν δράσεις αξιοποίησής της είτε ως πηγή οργανικής ουσίας (εδαφοβελτιωτικό, μέσω αποκατάστασης εδαφών) είτε ως καυσίμου για την παραγωγή ενέργειας, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις και σχετικοί όροι από την κείμενη νομοθεσία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η κάλυψη των στόχων για την ιλύ εξαρτάται κυρίως από τους φορείς λειτουργίας των μονάδων ΕΕΛ.

Απόβλητα Εκσκαφών Κατασκευών και Κατεδαφίσεων (ΑΕΚΚ)

- Καταγραφή της ποσότητας των παραγόμενων ΑΕΚΚ για τη διαστασιολόγηση, το πλήθος και τη χωροθέτηση των απαιτούμενων μονάδων επεξεργασίας ΑΕΚΚ στην Περιφέρεια.
- Οι ανάδοχοι κατασκευαστές έργων υποδομής θα πρέπει να συμβάλλονται υποχρεωτικά με κάποιο εγκεκριμένο Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης (ΣΕΔ) ΑΕΚΚ, το οποίο θα αναλαμβάνει τη διαχείριση των ΑΕΚΚ και θα βεβαιώνει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του αναδόχου, αναφορικά με την εναλλακτική διαχείριση των ΑΕΚΚ.
- Συμβολή της Περιφέρειας Κρήτης και των λοιπών Π.Ε. στην κοινωνική αποδοχή τέτοιων εγκαταστάσεων καθότι το συγκεκριμένο ρεύμα αποβλήτων δεν περιέχει μεγάλες ποσότητες επικίνδυνων συστατικών και, επιπλέον, οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις που προκύπτουν από μία τέτοια δραστηριότητα δεν διαφέρουν ιδιαίτερα από τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις μιας μάντρας υλικών οικοδομής.
- Καθοδήγηση από την Περιφέρεια σε συνεργασία με την ΕΟΑΝ για την μελλοντική περιφερειακή ανάπτυξη των συστημάτων με σκοπό την εξυπηρέτηση του συνόλου των Π.Ε.
- Συνεργασία με όλα τα δίκτυα των υπόχρεων διαχειριστών (παραγωγοί, μεταφορείς αδρανών κ.α..) για τη μεταφορά των ΑΕΚΚ στις μονάδες.
- Υλοποίηση ολοκληρωμένου προγράμματος ενημέρωσης όλων των υπόχρεων και εμπλεκόμενων στην παραγωγή και διακίνηση ΑΕΚΚ με στόχο την υιοθέτηση καλών πρακτικών, ώστε να βελτιστοποιηθεί η περιβαλλοντική διαχείριση και να μειωθεί το κόστος της και να επιτευχθούν οι ελάχιστοι ποσοτικοί στόχοι που έχουν τεθεί.

Λοιπά Ρεύματα Αποβλήτων

Απόβλητα Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού (ΑΗΗΕ)

- Ισχυροποίηση της συνεργασίας του συλλογικού συστήματος με την Τοπική Αυτοδιοίκηση μέσω της σύναψης συμβάσεων μεταξύ όλων των ΟΤΑ και της Ανακύκλωσης Συσκευασιών Α.Ε. για την προώθηση της ανακύκλωσης των ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών.

- Μέριμνα, ώστε να περιοριστούν τυχόν εφαρμοζόμενες πρακτικές χρήσης των ΑΗΗΕ πέραν της οδού του εγκεκριμένου συλλογικού συστήματος εναλλακτικής διαχείρισης.
- Ανάληψη πρωτοβουλιών για την αύξηση των ποσοτήτων ΑΗΗΕ που συλλέγονται από εμπόρους σκραπ.

Οχήματα στο Τέλος του Κύκλου Ζωής τους -ΟΤΚΖ Μεταχειρισμένα Ελαστικά Οχημάτων (ΜΕΟ)

Απόβλητα Ηλεκτρικών Στηλών και Συσσωρευτών (ΑΗΣ&Σ)

Απόβλητα Έλαια (ΑΕ)

- Παρακολούθηση της εφαρμογής των δράσεων των Εγκεκριμένων Συστημάτων σε επίπεδο Περιφέρειας και το βαθμό συνεισφοράς της Περιφέρειας στον εθνικό στόχο.
- Διασφάλιση ότι έχει αναπτυχθεί επαρκές δίκτυο συλλογής των αποβλήτων ελαίων εντός της Περιφέρειας.
- Διασφάλιση ότι η συλλογή αποβλήτων αυτών γίνεται και σε συνεργεία που διαθέτουν δημόσιοι φορείς της Περιφέρειας, όπως οι Δήμοι, και ότι έχουν συμβληθεί με το αντίστοιχο Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης.

Μικρές Ποσότητες Επικινδύνων Αποβλήτων στα Αστικά Απόβλητα (ΜΠΕΑ)

- Η ενίσχυση της χωριστής συλλογής των ΜΠΕΑ (τουλάχιστον μέσω των πράσινων σημείων).
- Η υλοποίηση προγραμμάτων ευαισθητοποίησης του κοινού (άμεση εφαρμογή)
- Ενίσχυση της συμμετοχής των Δήμων και προώθηση της συνέργειας στην διαχείριση των ΜΠΕΑ και ιδιαίτερα στην εξυπηρέτηση απομακρυσμένων περιοχών ή νησιωτικών

Το εξεταζόμενο ΕΠ είναι συμβατό με τις παραπάνω κατευθύνσεις του αναθεωρημένου ΠΕΣΔΑ της ΠΕ Κρήτης.

3.4.15 Σχέδιο Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Υδατικού Διαμερίσματος Κρήτης

Γενικά Στοιχεία

Σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων) και την επίτευξη της «καλής» κατάστασης των υδάτων, έχουν εκπονηθεί Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής (ΣΔΛΑΠ), τα οποία αποτελούν έγγραφα στρατηγικού σχεδιασμού ανά Υδατικό Διαμέρισμα και παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες και τις λειτουργικές οδηγίες για μια ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτων εντός μιας λεκάνης απορροής ποταμού.

Στα Σχέδια Διαχείρισης προτείνονται μέτρα που αποσκοπούν στη μείωση της πίεσης που προκαλείται από τις απορροές ρυπαντικών φορτίων των σημειακών πηγών ρύπανσης και στην βελτίωση του ελέγχου και της διαχείρισης της ρύπανσης αυτής. Τα προτεινόμενα μέτρα αποσκοπούν στην ορθολογική και ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων σύμφωνα με τις αρχές της αιεφόρου ανάπτυξης, ώστε να διασφαλίζεται υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος.

Για το Υδατικό Διαμέρισμα (ΥΔ) Κρήτης (ΕΛ13) το πρώτο Σχέδιο Διαχείρισης εγκρίθηκε το 2015 (ΦΕΚ 570/Β/8.04.2015) και αναθεωρήθηκε (1^η Αναθεώρηση) το 2017 (ΦΕΚ 4666/Β/29.12.2017).

Το ΥΔ Κρήτης αποτελεί το 13ο από τα 14 ΥΔ της Χώρας και αποτελείται από τρεις (3) λεκάνες απορροής. Το ΥΔ περιλαμβάνει την ομώνυμη νήσο μαζί με τα μικρά νησιά όπως Γαύδος, Γαυδοπούλα, Δία, Κουφονήσι, Γαϊδουρονήσι, Διονυσάδες, Σπιναλόγκα και Παξιμάδι, εκ των οποίων τα περισσότερα είναι ακατοίκητα (Υπουργείο Περιβάλλοντος, 2017).

Η έκταση του ΥΔ ανέρχεται σε 10.350,71 km², εκ των οποίων τα 8.327,10 km² αφορούν στο χερσαίο τμήμα του και τα 2.023,61 km² σε παράκτια ύδατα. Η ακτογραμμή του ΥΔ ανέρχεται σε 1.757,92 km (συμπεριλαμβανομένων των μικρών νησιών).

Οι συνολικές ετήσιες ανάγκες νερού στο ΥΔ Κρήτης (EL13) εκτιμήθηκαν στα 611x10⁶ m³. Οι κυριότερες ανάγκες σε νερό αφορούν την άρδευση και την ύδρευση, που αποτελούν αντίστοιχα το 78% και 21% των συνολικών αναγκών σε νερό. Οι ανάγκες του νερού για την κάλυψη των αναγκών της κτηνοτροφίας αποτελούν ένα πολύ μικρό ποσοστό της τάξης του 0,7%, ενώ οι ανάγκες για βιομηχανική χρήση είναι ελάχιστες.

Υδατικά Συστήματα

Στο ΥΔ Κρήτης εντοπίζονται 122 ποτάμια Υδατικά Συστήματα (ΥΣ), εκ των οποίων 5 αφορούν σε ταμιευτήρες φραγμάτων, 1 λιμναίο φυσικό ΥΣ, 4 φυσικά μεταβατικά και 25 φυσικά παράκτια ΥΣ, και 91 υπογεία ΥΣ. Κατόπιν της εφαρμογής της μεθοδολογίας προσδιορισμού ΙΤΥΣ και ΤΥΣ, στο ΥΔ Κρήτης προέκυψαν 23 αρχικά (5 ταμιευτήρες και 17 ποτάμια ΥΣ) ΙΤΥΣ και 16 οριστικά ΙΤΥΣ (5 ταμιευτήρες και 11 ποτάμια ΥΣ) σε σύνολο 152 επιφανειακών ΥΣ.

Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών

Το Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών περιλαμβάνει, σύμφωνα με το Παράρτημα V του ΠΔ 51/2007, όλους τους ακόλουθους τύπους περιοχών:

1. Περιοχές που προορίζονται για την άντληση ύδατος για ανθρώπινη κατανάλωση, σύμφωνα με το Άρθρο 7 του ΠΔ 51/2007 (Άρθρο 7 της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ) (52 περιοχές).
2. Περιοχές που προορίζονται για προστασία υδρόβιων ειδών με οικονομική σημασία (δεν προσδιορίστηκαν).
3. Υδατικά συστήματα που έχουν χαρακτηριστεί ως ύδατα αναψυχής, συμπεριλαμβανομένων περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί ως ύδατα κολύμβησης (157ΠΝΚ).
4. Περιοχές ευαίσθητες στην παρουσία θρεπτικών ουσιών, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών που χαρακτηρίζονται ως ευπρόσβλητες ζώνες, και των περιοχών που χαρακτηρίζονται ως ευαίσθητες, (2 περιοχές).
5. Περιοχές που προορίζονται για την προστασία οικοτόπων ή ειδών, όταν η διατήρηση ή η βελτίωση της κατάστασης των υδάτων είναι σημαντική για την προστασία τους, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών τόπων του προγράμματος ΦΥΣΗ 2000 (NATURA 2000) (36 περιοχές).

Πιέσεις

Αναγνωρίστηκαν και ποσοτικοποιήθηκαν οι ακόλουθες κατηγορίες πιέσεων στα υδατικά συστήματα: Σημειακές πηγές ρύπανσης, Διάχυτες πηγές ρύπανσης, Έργα ρύθμισης της ροής νερού και υδρομορφολογικές αλλοιώσεις, Απολήψεις ύδατος, Τεχνητός εμπλουτισμός των υπογείων

υδάτων, Μεταβολή στάθμης υπόγειου νερού ή του όγκου, Άλλα είδη ανθρωπογενών πιέσεων, Επιβάρυνση των υδάτων από άλλες πηγές.

Ταξινόμηση της Κατάστασης των Επιφανειακών Υδατικών Συστημάτων

Στο ΥΔ Κρήτης από τα 152 επιφανειακών ΥΣ τα 57 βρίσκονται σε κατάσταση κατώτερη της καλής (οικολογική ή χημική ή συνολική) ή άγνωστη. Από τα 91 υπόγεια ΥΣ, τα 10 βρίσκονται σε κακή χημική ή/και ποσοτική κατάσταση.

Περιβαλλοντικοί Στόχοι –Εξαιρέσεις

Οι στόχοι που έχουν τεθεί για τα 152 επιφανειακά ΥΣ και τα 91 ΥΥΣ του ΥΔ ως το 2021:

- Για 86 ΥΣ ο στόχος είναι η διατήρησης της καλής οικολογικής κατάστασης και για 2 ΙΤΥΣ ο στόχος είναι η διατήρησης του καλού οικολογικού δυναμικού.
- Για 1 ΥΣ είναι η επίτευξη της καλής οικολογικής κατάστασης.
- Για 14 ΙΤΥΣ ο στόχος είναι ο προσδιορισμός του οικολογικού δυναμικού ως το 2021 και η λήψη μέτρων (εφόσον απαιτούνται) για την επίτευξη του καλού οικολογικού δυναμικού ως το 2027.
- Για 4 ΥΣ ο στόχος είναι ο προσδιορισμός της οικολογικής κατάστασης ως το 2021 και η λήψη μέτρων (εφόσον απαιτούνται) για την επίτευξη της καλής οικολογικής κατάστασης ως το 2027.
- Για το σύνολο των 152 επιφανειακών ΥΣ ο στόχος είναι η διατήρηση της καλής χημικής τους κατάστασης.
- Για 82 ΥΥΣ ο στόχος είναι η διατήρηση της καλής ποσοτικής κατάστασης.
- Για 9 ΥΥΣ ο στόχος είναι η επίτευξη της καλής ποσοτικής κατάστασης όποτε το επιτρέψουν οι φυσικές συνθήκες μετά το 2027.
- Για 82 ΥΥΣ ο στόχος είναι η διατήρηση της καλής χημικής κατάστασης.
- Για 9 ΥΥΣ ο στόχος είναι η επίτευξη της καλής χημικής κατάστασης όποτε το επιτρέψουν οι φυσικές συνθήκες μετά το 2027.

Πρόγραμμα Μέτρων

Για την προστασία και αποκατάσταση των ΥΣ το Πρόγραμμα Μέτρων περιλαμβάνει μια σειρά μέτρων βασικών και συμπληρωματικών.

Τα **Βασικά Μέτρα**, σύμφωνα με την παράγρ. 3 του Άρθρου 11 της Οδηγίας, αποτελούν τις στοιχειώδεις απαιτήσεις που πρέπει να πληρούνται και περιλαμβάνουν:

1. Μέτρα για εφαρμογή Ενωσιακής και Εθνικής Νομοθεσίας για την προστασία των υδάτων (Ομάδα I). Τα Μέτρα της κατηγορίας αυτής ουσιαστικά αναφέρονται στην τήρηση των προβλέψεων των σχετικών με την προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος Κοινοτικών Οδηγιών, η τήρηση των οποίων αποτελεί υποχρέωση κάθε κράτους μέλους της ΕΕ δημιουργώντας ένα συνολικό πλαίσιο προστασίας του περιβάλλοντος και συνεπώς και των υδατικών πόρων. Η ενσωμάτωση των προβλέψεων των Οδηγιών αυτών στο Διαχειριστικό Σχέδιο των Υδάτων του υδατικού διαμερίσματος αποτελεί αυτονόητη αρχή και προϋπόθεση για την επιτυχία του Σχεδίου.
2. Άλλα Βασικά Μέτρα (Ομάδα II). Τα βασικά αυτά μέτρα σχετίζονται με τις βασικές αρχές της Ενωσιακής και Εθνικής νομοθεσίας για τη διαχείριση των νερών και σχετίζονται με την

οριζόντια εφαρμογή δράσεων σε ομάδες, συνήθως, υδατικών συστημάτων με σκοπό την επίτευξη ή την διατήρηση της καλής κατάστασης σε αυτά. Προτάθηκαν συνολικά 37 Βασικά Μέτρα της Κατηγορίας αυτής. Τα Συμπληρωματικά μέτρα είναι τα μέτρα που καταρτίζονται και τίθενται σε εφαρμογή επιπλέον των Βασικών Μέτρων, με σκοπό την επίτευξη των στόχων που καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 4 της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ. Τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν περαιτέρω συμπληρωματικά μέτρα με σκοπό την πρόσθετη προστασία ή βελτίωση των υδάτων που καλύπτονται από την Οδηγία. Προτάθηκαν συνολικά 22 Μέτρα της Κατηγορίας αυτής.

Το εξεταζόμενο Πρόγραμμα είναι συμβατό με τις παραπάνω κατευθύνσεις του αναθεωρημένου ΣΔΛΑΠ της ΠΕ Κρήτης μέσω της Προτεραιότητας 2, Ειδικού Στόχου 5 - Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού.

3.4.16 Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Υδατικού Διαμερίσματος Κρήτης

Με την Οδηγία 2007/60/ΕΚ θεσπίστηκε το πλαίσιο για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας με στόχο τη μείωση των αρνητικών συνεπειών στην ανθρώπινη υγεία, το περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά και τις οικονομικές δραστηριότητες. Η Οδηγία έχει ενσωματωθεί στο Εθνικό Δίκαιο με την Κ.Υ.Α. Η.Π. 31822/1542/Ε103/2010 (ΦΕΚ Β' 1108/21.07.2010) όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την ΚΥΑ 177772/924 (ΦΕΚ Β' 2140/22.06.2017).

Η γεωγραφική μονάδα εφαρμογής της Οδηγίας 2007/60/ΕΚ για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας είναι η Περιοχή Λεκάνης Απορροής Ποταμού (Υδατικό Διαμέρισμα), δηλαδή η ίδια με αυτή της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τα Νερά. Τα Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών που καλύπτουν και περιλαμβάνουν μέτρα και δράσεις για τη μείωση των αρνητικών συνεπειών από τις πλημμύρες, προωθώντας παράλληλα την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων που έχουν θεσπιστεί στην κοινοτική νομοθεσία.

Σημειώνεται ότι οι Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας (ΖΔΥΚΠ) προσδιορίστηκαν στο πλαίσιο της Προκαταρκτικής Αξιολόγησης Κινδύνων Πλημμύρας βάσει του άρθρου 4 της Οδηγίας (ΥΠΕΝ, 2012). Ακολούθως, καταρτίστηκαν οι Χάρτες Επικινδυνότητας και οι Χάρτες Κινδύνων Πλημμύρας για όλα τα υδατορέματα που ανήκουν στις ΖΔΥΚΠ και έχουν εμβαδόν λεκάνης απορροής μεγαλύτερο από 10 km².

Οι υποδομές αντιμετώπισης πλημμυρών παρουσιάζουν σημαντικές ελλείψεις. Από την 1^η αναθεώρηση της Προκαταρκτικής Αξιολόγησης Κινδύνων Πλημμύρας (2020, 2^η έκδοση) προσδιορίζονται Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες. Η πρόληψη και προστασία από πλημμύρες μέσω της διαχείρισης επιφανειακών απορροών, υδατορεμάτων, πλημμυρικών ποταμών και της διαχείρισης ομβρίων (έργα αντιπλημμυρικής προστασίας) αποτελεί μια προτεραιότητα. Επιπλέον, η αποτελεσματική αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών προϋποθέτει τον άρτιο εξοπλισμό των αρμοδίων φορέων (πχ ΟΤΑ α & β βαθμού) με τα πλέον σύγχρονα μέσα αντιμετώπισης.

Το εξεταζόμενο Πρόγραμμα είναι συμβατό με τους παραπάνω στόχους και τις κατευθύνσεις του αναθεωρημένου Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας της ΠΕ Κρήτης.

3.4.17 Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης

Στη **Χάρτα της Λειψίας** για τις βιώσιμες ευρωπαϊκές πόλεις υποστηρίζονται:

1. Η πολιτική της ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης

Είναι μια διεργασία στα πλαίσια της οποίας συντονίζονται οι χωροταξικές, τομεακές και χρονικές πτυχές των βασικών πεδίων αστικής πολιτικής. Βασική σημασία έχει η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων, του ευρύτερου κοινού και των οικονομικών παραγόντων. Οι ευρωπαϊκές πόλεις μπορούν να καταρτίσουν προγράμματα ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης για την πόλη ως σύνολο.

Εφαρμογή της πολιτικής «ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης» για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των Ευρωπαϊκών πόλεων – Στρατηγικές δράσεις:

- Δημιουργία και εξασφάλιση δημόσιων χώρων υψηλής ποιότητας.
- Εκσυγχρονισμός των δικτύων και αύξηση της ενεργειακής απόδοσης.

2. Ειδική προσοχή πρέπει να δοθεί στις φτωχές συνοικίες εντός των πόλεων

Οι Στρατηγικές δράσεις για τις μειονεκτικές αστικές περιοχές στα πλαίσια μιας πολιτικής ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης περιλαμβάνουν:

- Εφαρμογή στρατηγικών για την αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος.
- Ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και της τοπικής αγοράς της εργασίας.
- Προορατικές πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης για τα παιδιά και τους νέους.
- Προώθηση αποτελεσματικών και οικονομικά προσιτών δημόσιων αστικών μεταφορών.

Οι **Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης** (ΣΒΑΑ) καλούνται να καταστήσουν τις πόλεις δίκαιες, πράσινες, παραγωγικές και έξυπνες (Χάρτα της Λειψίας) εξασφαλίζοντας ποιότητα ζωής για όλες τις πληθυσμιακές ομάδες, άρση των διαχωρισμών και διακρίσεων, αναβαθμισμένους χώρους πρασίνου, ποιοτικές και ανθεκτικές κλιματικά υποδομές και κτίρια, βιώσιμη κινητικότητα, στήριξη καινοτομίας και παραγωγικής διαφοροποίησης καθώς και ψηφιακή μετάβαση.

Στα πλαίσια του παρόντος ΕΠ επιλέγονται οι τέσσερις πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενοτήτων της Κρήτης για εφαρμογή Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης. Το Ηράκλειο και τα Χανιά θα συνεχίσουν/ επικαιροποιήσουν τις ΣΒΑΑ που υιοθέτησαν στο ΕΣΠΑ 2014-2020. Το Ρέθυμνο και ο Αγ. Νικόλαος θα σχεδιάσουν νέες ΣΒΑΑ αξιοποιώντας την εμπειρία του παρελθόντος. Οι ΣΒΑΑ θα εφαρμοστούν σε καθορισμένες περιοχές παρέμβασης και θα ενδυναμώσουν τη βιώσιμη αστική κινητικότητα, συνεργώντας με τις δράσεις των λοιπών προτεραιοτήτων του προγράμματος.

Το εξεταζόμενο Πρόγραμμα είναι συμβατό με τις παραπάνω κατευθύνσεις, μέσω της Προτεραιότητας 5, Ειδικού Στόχου 18 Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές.

3.4.18 Σύνδεση με Μακροπεριφερειακές Στρατηγικές & Στρατηγικές για τις Θαλάσσιες Λεκάνες

Η **Ευρωπαϊκή Στρατηγική της Μακροπεριφέρειας Αδριατικής – Ιονίου (EUSAIR)**, αποτελεί μία από τις τέσσερις μακροπεριφερειακές στρατηγικές της ΕΕ μαζί με την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας (2009), την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την περιοχή του Δούναβη (2011) και την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την περιοχή των Άλπεων (2016).

Η EUSAIR περιλαμβάνει εννιά χώρες: τέσσερις χώρες-μέλη της ΕΕ (Κροατία, Ελλάδα, Ιταλία, Σλοβενία) και πέντε τρίτες χώρες: Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο, Σερβία και Βόρεια Μακεδονία, η οποία συμμετέχει ως πλήρες μέλος από τον Απρίλιο του 2020.

Ο γενικός στόχος της EUSAIR είναι η προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας και ανάπτυξης στην περιοχή, μέσω της βελτίωσης της ελκυστικότητας, ανταγωνιστικότητας και συνδεσιμότητας της. Με την συμμετοχή τεσσάρων κρατών-μελών της ΕΕ και πέντε τρίτων χωρών στη στρατηγική, η EUSAIR αναμένεται να συμβάλει στην Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων.

Οι συμμετέχουσες χώρες της EUSAIR, συμφώνησαν σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος με υψηλή σημασία για τις χώρες της Αδριατικής-Ιονίου, οι οποίοι αποτελούν είτε προκλήσεις ή ευκαιρίες για την περιοχή. Οι χώρες της EUSAIR στοχεύουν στη δημιουργία συνεργειών και στην ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ όλων των περιοχών της Μακροπεριφέρειας στους τέσσερις θεματικούς τομείς / πυλώνες που έχουν ορίσει:

- Πυλώνας 1: Γαλάζια Ανάπτυξη – Blue Growth
- Πυλώνας 2: Συνδεσιμότητα Περιοχής – Connecting the Region
- Πυλώνας 3: Προστασία του Περιβάλλοντος – Environmental Quality
- Πυλώνας 4: Βιώσιμος Τουρισμός – Sustainable Tourism

Η Ελλάδα μαζί με το Μαυροβούνιο έχουν αναλάβει τον συντονισμό του Πυλώνα 1 της προώθησης της καινοτόμου θαλάσσιας και παράκτιας ανάπτυξης. Η Ιταλία με τη Σερβία έχουν την ευθύνη του Πυλώνα 2 για τη συνδεσιμότητα της περιοχής που αφορά κυρίως τις μεταφορές, αλλά περιλαμβάνει και την ενέργεια, η Σλοβενία με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη συντονίζουν τον Πυλώνα 3 της προστασίας του περιβάλλοντος και της πρόληψης περιβαλλοντικών κινδύνων, ενώ τον Πυλώνα 4 που αφορά στον τουρισμό και την αύξηση της ελκυστικότητας της ευρύτερης περιοχής έχουν αναλάβει η Κροατία με την Αλβανία.

Ενώ η Ελλάδα συμμετέχει στη Στρατηγική Αδριατικής-Ιονίου (EUSAIR) με το σύνολο των περιφερειών της, οι Περιφέρειες που περικλείουν την Αδριατική θάλασσα και το Ιόνιο πέλαγος (Ιόνια Νησιά, Ήπειρος, Πελοπόννησος Δυτική Ελλάδα και Κρήτη) καλούνται να έχουν ενεργό εμπλοκή και συνεχή συμμετοχή στην υλοποίηση της στρατηγικής, με την αναγνώριση έργων που έχουν μακροπεριφερειακό χαρακτήρα ή την υποβολή προτάσεων έργων σε προγράμματα συνεργασίας.

Στο πλαίσιο των Ειδικών Στόχων 11, 18 και 19 του Προγράμματος θα επιδιωχθεί ο σχεδιασμός δράσεων οι οποίες θα υποστηρίζουν τον 4ο πυλώνα της Στρατηγικής Μακροπεριφέρειας «Αδριατική- Ιόνιο» (Red pillar-Sustainable tourism).